

No 3

ზ ი ნ ა ბ რ ი:

ი. გიდეგანიშვილი—რა იყო და რა მოხდა.

აკოფ-აკოფიანი—ქალაქი.

შალვა დადიანი—სახალხო თეატრი.

ლ. ტროცკი—მეშვიდე წელი.

მ. ადამაშვილი—კვაჭი კვაჭანტირაძე.

პ. ქიქოძე—ექსპრესიონიზმი.

გეორგ გეიმ—ქალაქის დემონები.

ივან გოლდ—მდინარე.

ვ. შაიაკოვსკი—ავტობიოგრაფია.

ხანდრო შანშიაშვილი—სპარტაკ.

მოსე გოგიბერიძე—ალბერტ აინშტაინი.

უცხოეთის ჟურნალი.

დ რ თ შ ა

ო რ ა კ ვ ი რ ი მ უ ლ ი ს ა მ ხ ა ბ ვ რ უ - ს ა ლ ი ბ რ ა ბ რ შ რ უ ლ ი ჟ უ რ ნ ა ლ ი .

განცხადების ტარიფი:

ხელის მოწერა:

მისამართი:

რედაქციის და კონტორის

ერთი გვერდი . . 100 ჰ. რურ.

საში თვით . . 1 მან. 20 ჰ. რურ.

რუსთაველის პრ. № 22.

ნახევარი გვერდი . 50 ჰ. „

ერთი თვით . . . 40 ჰ. „

მთიულეთის სკოლის მთავარი დირექტორის

მთავარი გვერდი . 35 ჰ. „

ცალკე ნთხვარი ყველგან 20 ჰ. „

9-3 საათამდე.

№ 3

შაბათი 1 დეკემბერი 1923 წ.

№ 3

რ ა ი მ უ ლ დ ა რ ა მ ო ხ ლ ა

(„წარსულის და აწმყოს სერიიდან“)

რ ა ი მ უ ლ

დღეს იშვიათად ვაღიკო წნედიშვილი ქალაქში ბინა. კარგა ხანია იქნებოდა, მაგრამ ისეთი ბინის ზოგა, როგორიც მას სურდა ძნელი იყო. 2 ოთახი თავისი მოწყობილობით, ნათელი, თბილი, მოზრდილი, ქალაქის ცენტრთან ახლოს, მაგრამ მშვიდი და მიყრუებული ქუჩაზე და ამათთან რაც შეიძლება იაფად. ჩაით, სადილით, ვანით, გათბობით, განათვლით და დაღვებით... ორი კვირა ოთახის ეძებდა, ზოგან სახლის პატრონი არ მოსწონდა, ზოგან მეტად ძვირი იყო, ხან ადგილი ქუჩაში არ უყვარებოდა, ხან კიდევ მეტის მეტი უსუფთოება ხვდებოდა და აი ორი კვირის ძებნის შემდეგ თითქმის მიაწყდა სწორედ ისეთს ოთახს, რომელიც სავესბით თუ არა მეტ ნაწილად მაინც მის მოთხოვნილებებს აკმაყოფილებდა.

კვირა დღე იყო, ვაღიკომ ორი უბანი მოიარა, ათი-ათე მეტი გასაცემი ოთახი დაათვალიერა და ბოლოს თითქმის საღამოსშირ მოღალღულ დაქანცული ერთ პატარა სახლს შეადგა. ვაღიკოლი განცხადება: ოთახი ყოველგვარი მოწყობილობით, ვანით, მარტახელი მამაკაცისთვის. შეიძლება სადილით. ვაღიკომ ზარი დადევს და თან გადაწყვიტა: „რაც მოხდება, დაეჭირავებ“ ადგილი, ქუჩა მოეწონა, სახლიც კარგადან ფეხიზე და მყუდროიანი მოსახლდა.

ვაღიკო კარი და ვაღიკოს წინ დაუხვდა, კოპწილი მორბოლი, ლამაზი ქალი. „დასაწყისი მეტად კარგია!“ გაიფიქრა ვაღიკომ და შესდგა ფეხი.

„რა ვნებათა?“ მოესმა ვაღიკოს წყრიალა ხმა. მას შესცქეროდნენ ეფენა, ცოტათი თითქმის მოელაპე თვალები.

— ოთახი ქრავდება გზონია აქ.“ უპასუხა ვაღიკომ და თავში უცლიდა: „ქმრიალი, გასათხოვარი თუ ქერივი?“ ვაღიკოს თვალი უნებლიედ მაღალ მყერდს ქა-

ლისას აშტრდებოდა. მოხდენილი ცოტათი დასრულებული ტანი ქალისა და მთელი მისი სიცოცხლით ნასვე გარეგნობა იტაცებდა ვაღიკოს თვალს. ქალმა აღბაღ იკრძაო თუ რა შთაბეჭდილება მოახდინა ვაღიკოზე, ოდნავ შეეღება წითლად სახე, ღიმილმა უმატა და შეეკითხა: „მარტო ბრძანდებით, თუ?“ — „მარტო ვახსენებო...“ — „მო-ბრძანდით, აი ეს ოთახია.“ ქალმა გაუღო კარი და შეიყვანა ოთახში. კარგა მოზრდილი ოთახი მოსახლდა, ნათელი. ქალის გავლენას უნდა მიეწეროს, თუ ვაღიკოს დაქანცვას, მაგრამ ოთახიც და მოწყობილობაც პირველ შეხედვითვე მეტად მოეწონა ვაღიკოს. ქალი უხსნიდა და ახერხებდა: „მეორე გასაღები აქ არის, აქ ვანა, საპირფარეო, სამზარეულო იქით.“ ვაღიკო თან დასდევდა, მაგრამ უფრო ქალს და მის მიხედა-მოხერხებას ატანდა ალტა-ცეხულ თვალს, ვიდრე ბინას და მოწყობილებას. ერთ კარგში ქალი მოუბრუნდა ვაღიკოს და ვაღიკო კი ისე ახლოს მისდევდა, რომ ქალი ოდნავ შეეკახა. ვაღიკომ იგზინა ქალის სუნთქვა, ქალის რბილმა თამბ ვაღიკოს ტუჩს წააღიჭინა და ვაღიკოს ტანში ერუანტელმა დაუფარა, აენთო ვაღიკო და დაეიწყა ოთახიც და საქმეც „მამატეი.“ სიცილით ბოდიში მოიხიდა ქალმა — „აჰ რა პასუხია.“ სულღურად წაიღელღელა ვაღიკომ. დაბრუნდნ ისევ პირველ ოთახში.

„მოსამსხურე ბრძანდებით“, შეეკითხა ქალი ვაღიკოს.

ვაღიკო შეკრთა. „დაიხ.“ უპასუხა ცოტა სიჩუმის შემდეგ.

„სადა მსახურობთ, თუ ეს საიდუმლოებებს არ შე-აღვეს?“ რაღაც უცნაური ღიმილით შეეკითხა ქალისგან ვაღიკოს ყოყმანი დაეკრ. ქალი კვლავ უცნაურად მოხილონ შეტყუროდა ვაღიკოს.

— „ქანდარმთა საგუბერნიო სამმართველოში“, მი-
უღო ვალიკომ და თელი თელს გაუყარა.

ქალს სახეს თითქოს რაღაც აზრმა გადაჰყარა. არ
ეჭვნიდა ვალიკოს სიტყვები, თუ პირიქით თითქოს გა-
ახარა, აღმიანი ვერ მიხედებოდა. ვალიკომ საჩქაროდ და-
უშაბა: „თარჯიმანი გახლავართ!“

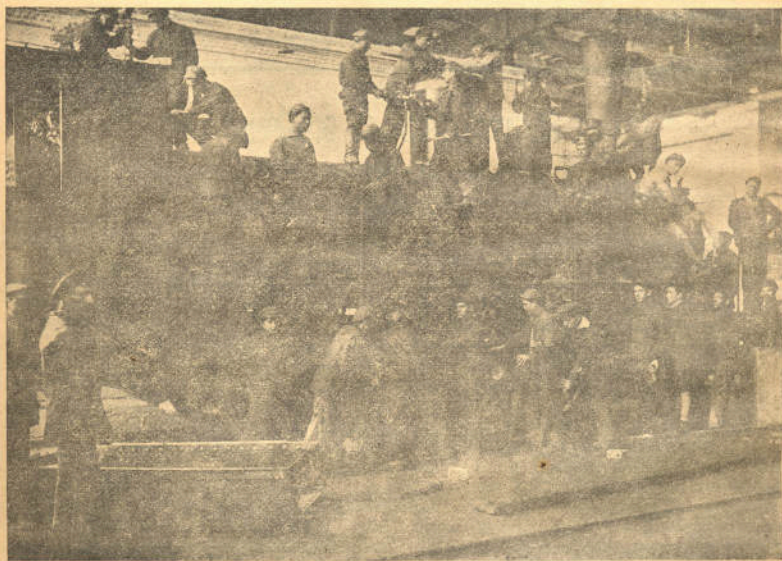
„ეჰ, სულერთია, რასაკვირველია, მე მხოლოდ იმი-
ტომ შეგვეკითხეთ... ბევრი ისეთი თანამდებობის კაცია,
რომ მასთან მრავალი ხალხი დაიარება. მე კი მშვიდი და
წყნარი ცხოვრების მონატრული ვარ. ერთად ერთი სამი
წლის ვატი-შვილის მეტი არაფერია მყავს. მაგრამ იგი
თქვენ არასოდეს არ შეგაწუხებთ, მეტად წყნარია!“

ლუკად გამოიყურებოდა, რომ ვალიკომ გაიფიქრა, სხვა-
სხვაში დაიკლებდა და ამას კი ხელიდან არ გაუშვებდა. და-
თანხმდა, ბე მისცა და აღუთქვა ხელს დილით გადმო-
სახლდებოდა.

ამ რიგად დაბინადა ვალიკო ახალგაზრდა ქვე-
სოფიო მაისურაძესთან. სოფიო ტომით რუსი იყო, ქარ-
თველზე გათხოვილი. სოფიოს მამა ძველი პოლიციის მო-
ხელე, საქართველოში მსახურობდა, მიღად გაქართველ-
ბული იყო და ქართველად მოჰქონდა თავი. ოჯახში თით-
ქმის ყველა ქართულს ლაპარაკობდა. თვითონ სოფიოც
მართალია არ იცნოდა, მაგრამ ქართული ენა კარგად ეს-
მოდა, სოფიო აღბრუნებოდა და გათხოვების ორი

ჩაინის ზღის მთავარი სახელმწიფო.

დროშის ფოტოგრაფია.

„მეტეხელ ორთქლმავლის გაშვება“ დგომან.

„ო-ო, რა პასუხია, დაასწრო ვალიკომ... პირიქით
ბეჭდები მეტად მიყვარს... მეც მუდროების და სიწყნა-
რის მონატრული ვარ. ათასში ერთხელ თუ შემოვიღის
ჩემთან რომელიმე მეგობარი, ისე კი დარწმუნებული იყა-
ვით არაფრით შეგაწუხებთ...“ „კამა-სმა, განათება, გათ-
ბობა და დაღაცება ხომ დაგვირდებოდა? ჰყობა ქალმა.
„დიან, ყოველისფერი“, მიუღო ვალიკომ და თან მორცხ-
ვად დაუშაბა: „რა ელირება? ქალი კვლავ ღიმილით
დააქცერდა ვალიკოს და უთხრა ფასი. ვალიკოსათვის დი-
დი ფული იყო, მაგრამ ქალს თვალში იმდენი წამაქე-
ხებული ძალა იყო, ოდნავ გაწითლებული სახე ისე კე-
-

წლის შემდეგ დაქვრივდა. ქმარი მისი მაისურაძე ტრალი-
კლად გარდაიცვალა, იგი ფარულ ორგანიზაციებში მუ-
შაობდა და რაღაც მძიმე საქმეზე დაიჭირეს, ჩამოიყვანა
თითქმის ერთ წელს გასტანა, ბევრი ტანჯვა და წვალება
გამოიარა მისმა ახალგაზრდა ცოლმა. მთელი წლის გან-
მავლობაში ეანდარმები არ ასვენებდნენ, ხან ჩხრეკდნენ,
ხან სხვა და სხვა დაწესებულებებში დასაკითხავად იბა-
რებდნენ, ერთ დროს ცოტა ხნით დაიჭირეს კიდევ
მაგრამ მალე გამოუშვეს. ძლიერ დასრულდა გამოძიება და
ქმარი მისი სასამართლოს გადასცეს, მაგრამ საქმის გარ-
ჩევის დღეს მაისურაძემ სასამართლომდე ვერ მიადგინა.

იგი გზაში მცველებმა „გააქციეს“, როგორც მაშინ ამბობდნენ, მოკლეს და მკვლელობა იმით ახსნეს, რომ ტუსაღმა გააქცევა დააპირაო. დარბაზობლად პაწია ვაჟიშვილი-ფრთ სოფიო. მშობლები ამაზე უწინ დაეხოცნენ...

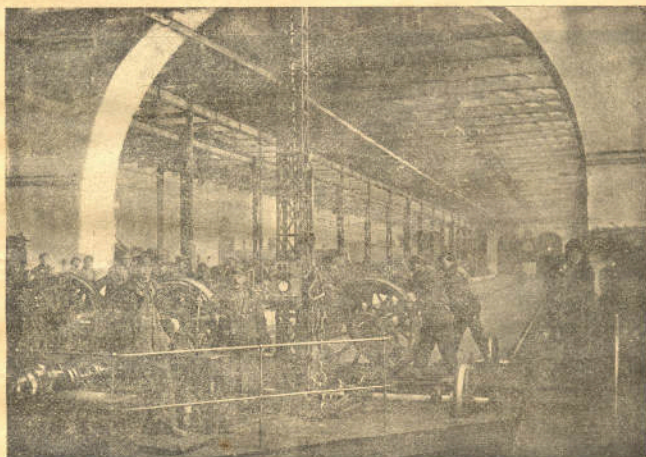
ახალგაზრდა კოპწია ქერიემა მალე გაიტაცა ვალიკოს გული, მაგრამ სოფიო იმ გვარად იქცეოდა, რომ ვალიკო ვერაფერს უზღებდა. მზიარული სიცოცხლით სავსე, მუდამ მომღიზიარე ქერიევი, კეკელევი და მოხდენილი, თითქმის ერთის მხრივ ვალიკოს მეტისყურადღებით ეკცეოდა, მაგრამ ერთნაირი საზღვარი წით შორის მუდამ რჩება და ამას ქერიევი ვალიკოს აშკარად ავრძნობინებდა.

თანდათან ვალიკო გაეცნო ქერიევის ცხოვრებას და მასთან ლაპარაკში ზოგიერთი ცნობები მისი წარსულისა

რებას ადგილი არ ჰქონდა. სოფიო შედარებით კარგად სკამდა და სვამდა, კარგად იცვამდა. პაწია-ვაჟიშვილს არაფერი აკლდა. სამი ოთახი ეკირა ჭალს, სამივე კარგად მოწყობილი კარგი ავეჯით და ნივთებით. მართალია ერთ ოთახს აქირავებდა და კარგ ფასსაც იღებდა, მაგრამ ეს მაინც რა გაუხდებოდა. ვალიკო თავს იმტვრევდა და ვერ გაეგო, თუ სად იყო შემოსავლის წყარო? ცნობის მოყვარეობის გარდა, აქ კოტა იქვანობასაც ჰქონდა ადგილი ვალიკოს მხრივ. ქერიევი არამცთუ მოსწონდა, არამედ მისდამი გრძნობა ვალიკოს გულში თანდათან ძლიერდებოდა და რა თქმა უნდა სოფიოს ეინაობის საბოლოოდ გამოირკვევა მას მეტად აინტერესებდა. მდგმური და სახლის პატრონი ერთმანეთს დაუახლოვდნენ, მათ შორის ერთნაირი

რაინის ზღის მთავარი სახელმწიფო.

„დროშის“ ფოტოგრაფია.

ბაქინი 9.0 ფუტის ანუფე.

გამოარკვია, გაეგო მისი ჭდაქერიევის ამბავი. სოფიოც თითქმის გულახდილად ლაპარაკობდა თავის წარსულზე. თითქმის ერთმა თვემ განვლო, რაც ვალიკო დაბნევიდა და არც ერთხელ შეუშინებია, რომ ვინმე სოფიოსთან სტუმრად ან რაიმე საქმისათვის მოსულიყო, თითონ ქერიევიც ზერ ნაწილად შინ იჯდა და იზივითად თუ გავიდიოდა ჯრს. ათასში ერთხელ თუ შევიდიოდა მასთან მებოზლად მჭიკრები ელაკ წვრილვება მოხელეს ცოლი, თორემ სხვა არავისათვის მოუტარას თვალი.

მაგრამ ერთი რომ ვერ გამოარკვია ვალიკოს გაეცნო ქერიევის ცხოვრებას და კარგად აშენედა: სოფიო არასდეს მსახურობდა; დამხმარე და მზრუნველი არსად სჩანდა, ყოფა-ცხოვრებითაც თითქმის სავსებით პატიოსანი ქალი იყო, ის აშკარად სჩანდა მებოზლებს მისდამი პატივცემულ მოპყრობაში და მიუხედავად ამისა სოფიოს ცხოვრებაში აშკარად სჩანდა, რომ არავითარ ქონებრივ გაქე-

ინტიმობა დამყარდა, მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ ვალიკოს აშკარად ეტყობოდა და რასაცეირველია სოფიოც კარგათ ხედავდა, თუ რავგარი გრძნობები უღვივის ვალიკოს გულში, და თვითონაც სოფიო თითქმის ამის წინააღმდეგი არა იყო და კეკელეცობით აქეზებდა ვალიკოს, მაინც მათი ურთიერთობა ერთნაირს საზღვარს არ გადასცილებია და ვალიკო ამ მხრით ვერაფრით დაიკვებებდა.

„მეტის მეტი მორცხვი ვარ, გაუხედავ, ლაჩარო“, ფიქრობდა ვალიკო: „ცარიელ სიტყვებს შიშით ვერ გავშორებე ვარ და აქ კი მოუტრედველი, თამამი იერიშია საჭირო. ჭალებს ეს მოსწონს მზირად!“.

და მზირად, როდესაც სოფიო ოთახში ფუსფუსებდა ალაგებდა ანდა ვალიკოს ჩაით და სადილით უმასპინძლებოდა ვალიკოს სისხლი აწუხუნებდებოდა, თვალი აენთებოდა და მზად იყო „იერიშისათვის“. „ეტყვებ ხელს, ჩავიკრამ გულში და გამოუტყულები და მერე რაც გინდა მოხდეს“...

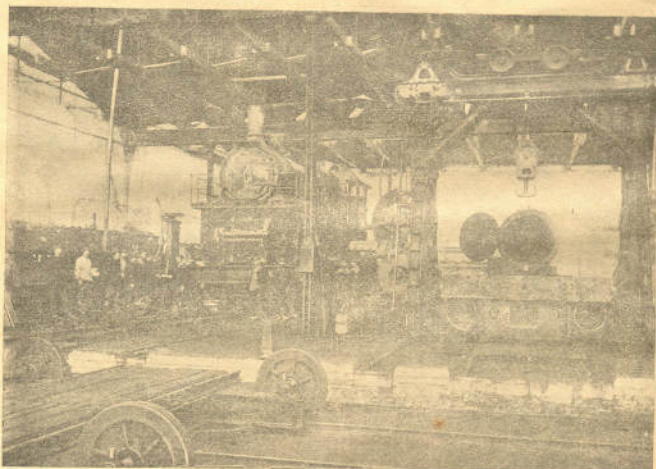
სოფიოც თითქოს გრწნობდა ვალიკოს მდგომარეობას, მოუბრუნდებოდა და ლიმილი შეიზებდავდა, თითქოს ატეხებდა, მაგრამ თანაც ლიმილი იმ გვარი იყო, რომ ვალიკო ფრთხილ ჩამოუშვებდა და ველიარასა ბედავდა. გავიდოდა სოფიო ოთახიდან და დარტყნილი ვალიკო კვლავ მწარე ფიქრებში მიეცემოდა...

ბუნებით მორცხვი ვალიკო ბევრს ყოყმანობდა, თანაც არ შორდებოდა 'ის აზრი, რომ ბოლოს და ბოლოს, თუნდაც რომ გაეხედნა თავის გულის წადილი შეესრულებინა, შედეგი? ცოლად ეთხოვა, მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ ამდენად დაუახლოვდა სოფიოს, თითქმის მთელი მისი წარსული ზებირად იცოდა და დღევანდელი მისი ცხოვრება მის თვალწინ იყო, მაინც ვერ იტყოდა გაბატონით თუ რაგვარ პიროვნებასთან ჰქონდა საქმე. მე-

რადიანებოდა თითქოს შეიკუმშვნა სოფიომ სახე, თითქოს შეერთა კიდევ, მაგრამ უმაღლესი ლიმილი მოეღო და მადლობით უპასუხა: „დიდს ბოდიშს ვიხდი, აი მეც ბილეთი მაქვს, მაგრამ ვერ მივდივარ...“ ბავში შეუძლოა გაიზიდა, ძილში შეოთავს, თითქოს ცოტა სიცხე მისცა და აბა თავს ვერ დაჟანგებდა... და გარდა ამისა, ხომ იცით, ჩემს მდგომარეობაში მყოფ ქალს მეტის მეტი სიფრთხილე სჭირია, ჩვენ რომ ერთად თეატრში გვწახოვ, ლაპარაკს დაიწყებენ, ვინ იცის რას იფიქრებენ და ამიტომ ჩემდა საუბედულოდ უფრო უნდა გითხრაო“. და ქალის თვალბეჭდულ იმედისა, ვალიკოს გულში მაინც შესაძლებლობის ნაპერწკალმა ჩინა თავი. „კიდევ ბოდიშს ვიხდი თქვენს წინაშე და თუ არ დაიზარებთ და შესწუხებთ თან წა-

ჩინის ზღის მთავარი სახმლოსნოები

„დროშა“ ფოტოგრაფია

საერთაშორისო ამატარი.

ტადრე საქმეს ირთულებდა და ბურჟუაზი ხევედა სოფიოს შემოსავლის 'ქინარი წყარო, და შემოსავლი კი გტყობა საგრძნობი იყო. მხოლოდ ერთი რამ იცოდა ვალიკომ: ყოველ კვირა, ხუთშაბათობით სოფიო აუცილებლად თეატრში მიდიოდა და ბრუნდებოდა უსათუოდ ღამის თერთმეტ ან თორმეტის ნახევარზე. ი. ი. წარმოდგენის გათავებისას. იცოდა ეს კარგად ვალიკომ იმიტომ, რომ ყოველ ასეთ საღამოს სოფიო მას შინ დარჩენას სთხოვდა ბავშვი მარტო რჩება და შეშინიან არა შეეშინებოდა. ყოველთვის სოფიო თეატრის ბილეთს აჩვენებდა ვალიკოს და ეკითხებოდა, რომელი სემეკი ან რომელი რიგიაო.

ერთხელ ვალიკომ ფული ხელში ჩაიგდო, იყიდა ორი ბილეთი და ხუთშაბათს დაჰატყდა სოფიო თეატრში, თან შეჰბირა მუხომელ ქალს მე თვითონ ვიზივ ჩვენ მოსულამდე ბავს კუბი ღუდოსო, შეატყუო ვალიკომ, რომ

იღეთ ჩემი ბილეთი, იქნებ გაასაღოთ ჩემი და ერთი თქვენიც, თორემ ტყუილად ფული გვეყარგება“. თიგა-ღუნული წამოიღა ვალიკო, თან სწუხდა რომ სიამოვნება სოფიოსთან ერთად ყოუენისა ისცდა და თან კი უზაროდ რა გონიერი და პატიოსნებით სახე ქალიაო.

იქვე თეატრის შესავალში ვალიკომ გაუიდა ორი ბილეთი და თვითონ თეატრში შევიდა, ანტრატში კარგი ნაცნობი შესვდა, მიიწვია ბუფეტში, გადაკურეს რამდენამე ჰქია არააი. ვალიკოს ცოტა მოეკიდა, გაშხიარულდა. გათავდა წარმოდგენა, ვალიკო ნაცნობთან ერთად თეატრიდან გამოვიდა და იქვე ახლოს რესტორანში შევიდნენ, იესამეს, კარგად შეეჭინენ ლეონის და ვალიკო სანჯიოდ შეხარბოშებული დაბრუნდა შინ. ღამის ორი საათი იყო და ვალიკოს მეტად გაუვივდა, როდესაც თავის ოთახში სინათლე დაინახა. შეიღო კარი და საწყრ

მაგიდასან საეპიტელში სოფით დაიხვდა, წამოდგა სოფიო და თითქოს მორცხვად უთხრა: „ეს ეს არის ძლიერ დაგვიძინე ზაქარია, მამწყინდა და ვიფიქრე. შეგად საწერ მაგიდას დაეღაგებ და მოუტლი პ. ვალერიანს, წარმოადგენის ამასა მამბობს თქო... მაგრამ...“ სიცილით დაუბატა: „არ მეგონა რომ წარმოადგენა ასე გვიან გათავადგინდა... მაგონია მეტად მზიარულად ჩავიტარებნით წარმოდგენა... და უმადო სიცილს ვალიკომ მორცხვებით რადაცა წაიღულულდა.

„პ. ვალიკო, ჩაი დაგიმზადეთ, ვახშამიც მზადია, დაბრძანდით, ეხლავე მოგართმევთ... მაგრამ მაინც ერთი რამ უნდა გითხრათ, უნდა გაგაფრთხილოთ. ფრთხილად ვერ უვლით თქვენს ნაწერებს, შემოვედი, დახვდეთ თქვენს ნაწერებს, პირდაპირ აწეწილ დაწეწილ იყვნენ, ჩავალაგე უჯრამში... დაატოო რომ ვალიკო ამ სიტყვებზე ცოტა შეკრთა, დაამშვიდა... „ნუ შეგეშინდებათ, თქვენი საიდუმლოებანი მაინც ვერ გაივსო... სულ ქართულად ნაწერია და მე კი ქართულის კითხვა არ ვიცი, და საზოგადოდ არც ჩვეულებით მაქვს სხვის ნაწერებს წაკითხვა, მხოლოდ მაგონია, რომ ამ შემთხვევაში სიჭრთხილეს მაინც თავი არ ისტყვიო... მაშ აბა ჩაის მოგართმევთ...“ და

„დროშის... ფოტოგრაფია“.

ქუთაისის სანაპიროები.

თან თვალებით წაუღერეს ვალიკოს. აინთო ვალიკო, ისედაც შეზარბოვებულს სიმთვრელე თითქოს უმატა. წაიწია წინ, გადახვდია სოფიოს და ჩაიკრა იგი გულში. მაგრამ მაგრად ხელი ჰკრა სოფიომ, გაუსხლტდა ხელიდან და საშინელი აღმოუჩნდა თუხრა: „არა გრცხვენიათ, რას ჩადიხართ...“ ე. კი დაჩუმებული ციყავი თქვენს პატიოსნებაში, უშიშრად შემოვდიოდით აქ თქვენთან, განა როდესმე ფიქრად მოიღოდდა ასეთი რამ... თქვენ კი... თქვენ სხვაზე უკეთესი არა ჰყოვილხართ... ცოტა გადაჭარბით და დაიფიქრეთ პატიოსნება! რითი დავისახლეთ ასეთი შეფრასტოვან... განა მოგეცათ რამე საბუთი!!!

სოფის სიტყვებზე ქვასავით სკვდნენ ვალიკოს, უკბად გამოფხიზლდა, გამოერყვია, საშინლად შერცხვა, მაგრამ გრძნობდა რომ გაჭოჭება და უკან დახევა უარესად შეურაცხყოფდა გაოს. ძალა მოერკვია.

„მაპატიეთ, სოფია ალექსანდროვნა“, ხმის კანკალით და მოუწიებით დაიწყო ვალიკომ: „მაპატიეთ და მოწყალეა ინიებთ, მომისმინეთ... ვერ წარმოიდგენთ, თუ რა

ტანჯავს ვიტანდი იმ დღიდან რაც აქ გადმოხსენიებთ... გეფიქრებთ ჩემი სრავანი წმინდა და კეთილშობილური და სიყვდილს ვირჩევ ყოველთვის თქვენს შეურაცხყოფას... დღეს ვერ მოვითმინე, გონება დაგვარაგე, მაგრამ... დღესაც და ყოველთვის გეტყვით... რომ... თქვენზე უკეთესი... რომ...“ აქ სიტყვა გაუწყდა, ცრემლი მოეჩინა...

— „პა, პა, პა“, გადინარბარა სოფიომ: „მაშ ამიტომ მამაყენით ასეთი შეურაცხყოფა... ვალიკოან პეტროვიჩი, დაწეკით, მოისვენეთ, გამოფხიზლება გკრიათ... ხელო ალბად სხვას იტყვით“, და ამ სიტყვებით ერთად სოფიომ გასწია ოთახიდან. კარებში შეტყდა, მობრუნდა და შესვდა ვალიკოს: „მხოლოდ თქვენი სიმთვრალის გამო გაპატრებთ ამ შეურაცხყოფას და უზრდელობას, მაგრამ დახსენიეთ კარგად, რომ ამიერიდან ჩვენ შორის ცოტა ხანის ურთიერთობა დამყარდება, ისე უშიშრად და გულდამწვდებელი თქვენ ოთახში ვეღარ შემოვალ... ახლა კი დაიძინეთ...“ და გაიხურა კარი.

ექვე საწოლზე დაეშვა ვალიკო, სიმთვრალე უკვე სრულიად გაუქრა.

„რა ეჭვნი, რა ჩავიდინე... სირცხვილი, თავის მოჭრა... რა თვლით უნდა ეწეგნო?.. ოხერი ღვინო?... იმის მაგიერ რომ ზრდილობიანად, პატიოსნურად დეო გადადგემა, მომელაპარაკა და საკმე გამოთავებინა... ასე უხეშად, ასე უზგხავად, დათურად მოვიტყეო...“ სწულდა ვალიკო და იცმდა თავში, მთელი ღამე არ დაუძინია. დილა აღიზან წამოდგა, პირი დაიბანა და გულის კანკალით ელოდა, შემოვა თუ არა ჩვეულებისამებრ სოფიო? ვალიკოს შტკივად გადაწყვეტილი ჰქონდა მოლაპარაკება მისთან. „საქმის ასე დატოვება ყოვლად შეუძლებელია“, ფიქრობდა იგი: „თუ დამთანხმდა და ცოლად გამომევა, ჩენს ბედნიერებას სახლგარე არ ექნება და თუ არა, მაშინ... მაშინ მე აქ აღარ დამედგომება...“

გარი დააკეთეს. აუტყალდა უფრო გული ვალიკოს. უმალ მიხვდა თუ ვინ უტკუნებდა კარს, გაეჭანა, გაალო კარი და ოთახში ჩაით ხელში, შემოვიდა კელა-ეინდებურად მომდინარე სოფიო. ვალიკომ, რომელიც ზედმიწევნით იმობდა და ყოველი წერილმანი შესწავლილი ჰქონდა სოფიოს გარეგნობაში, უმალ შეაშინა, რომ სოფიო უფრო კელუტად არის მორთული, ტყუობა ცდილა უფრო მოეწონებინა თავი... რას ნიშნავს? უკეთესია თუ უარესი ჩემთვის ეს? შეეცოთა თავის თავს ვალიკო.

„დილა მშვიდობისა“, მიესალმა სოფიო ვალიკოს; „ხელს არ გაძლეთ, მეტის მეტი აღელვება დაგეგვიდაო“, სიცილით და კელუტკობით დაუბრტა... „როგორ მოიხსენებთ? თავი ხომ არ გტკივთ? ან იქნებ წარმოდგენამ აგლელვად ისე და თავი თვატრში გეგონათ?... არა, არა, მაპატიეთ, დავიფიქრეთ...“ კვლავ ხუმრობდა იგი.

— „სოფია ალექსანდროვნა“, დაიწყო ვალიკომ: „რამდენიმე წუთს გართმევთ და გხოვით დაბრძანდით და მომისმინეთ... იმდენი ხვეწნა და მუდარა ისმობა ამ სიტყვებში, რომ სოფიო დაეშვა სკამზე და დააქვრდა ვალიკოს.

„თქვენთან პირველმა შეხვედრამ“, დაიწყო ვალიკომ, „ჩემზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა და რაც ხანს გადვიდა და უფრო ახლოს გეცნობოდით, თანდათან უფრო და უფრო მომწონდით და ბოლოს... ბოლოს ეს ჩემი აღტაცება უფრო ღრმა და სერიალულ გრძნობად

სომხეთის პარლეტარული პოეტა

აჭაუ აკოფიანი

(30 წლის იუბილეისთვის)

საოფ აკოფიანი

(30 წლის იუბილეისთვის).

აკოფიანი არის პირველი სომხეთი პოეტა, რომლის შემოქმედების ობიექტია ქარბა და ქალაქი. არსებობს უშუალო კავშირი მის პოეზიასა და მისი ცხოვრების შორის. ის მთელი თავისი წარსულით, მთელი ტენზიანებით — რევოლუციონერია. მის პირვანდელ ლექსებში არის ნეკრასოვის მოტივები, მაგრამ მის პოეზიას თანდათან დაუფულა ქალაქი. მისი მისიანად ლექსების პათოსი რამოდენიმედ ვერხარის მოვლენაა. მისმა პოეზიამ და ცხოვრებამ გამოსცადა საპეროზოდო, ციპობრი, მორცხულები, მაგრამ ფანასწელად იმარჯვებს სიყვარული და ბრძოლა.

აკოფიანს არ შეუქმნია ახალი ფორმა, უფრო რომ ესთქვით მას არც შეეძლო ახალი ფორმის შექმნა. პარლეტარული ზელოვნების შექმნაში მას არ ეადდა ამანაგები და მან შესძლო ამ ზელოვნებისათვის მატყუ საპერკულის ჩაყრა. მის შემოქმედებაში ჭარბობს სამოქალაქო მოტივები და ფორმაჟი მისი შემოქმედებისა — სამოქალაქო ლირიკა. ეს გასაგებია, ვინაიდან აკოფიანმა მამინ დაიწყო წერა. როდესაც პარლეტარული ზელოვნებაჟე ლაპარაკი არ შეიძლებოდა. ამით აიხსნება ის გარემოებაჟე რომ აკოფიანის პოეზიაში თვალსაჩინოა პუბლიცისტური ელემენტი.

პირველად მისი დამოკიდებულება ქარბანასა და ქალაქსადმი იყო უარყოფითი: ქარბანა — ეს ჯოჯოხეთია, — სადაც იტანება მენა, რომელსაც მისჯელი აქვს სულიერი და ფიზიკური გადაგვრება. შემდეგ იგი უმჯერის აღურთვნებულ ჰიმნს ქარბანას, რომელიც — ქარბა, სადაც იტყება პარლეტარიატის კოლექტიური ცნობიერება და ძლიერი ნებისყოფა. ქალაქი — ლაბორატორიაა, სადაც ათასი და ათათასი მენა ემზადება გადამწყვეტ ბრძოლისათვის ამ ქვეყნად სოციალური თანასწორობის დასამარტებლათ.

ამგვარად აკოფიანი პარლეტარიატის მისწრაფებათა გამოხატეულია, მისი პოეზიის მოტივები საკვარელი მოტივებია პარლეტარიატისათვის. ამიტომ მადლიერი პარლეტარიატი იუბილეს უმართავს თავის პოეტს.

ქ ა ლ ა ქ ი.

აი ქალაქი, როგორც დიდი ჰიპანამდები. ფოლადის მთები აიშართენ თითქოს ქალაქად. ტელეფონები, ტრამვაები, მიმე ხილები. თითქოს ცხოვრება ქარიშხალმა გადააღავა.

ქალაქის ქუჩა — ვით მდინარე განაბრაზებით, სადაც იშლება მოძრაობის ტალღა — ნაერლი. და მენაბათა გივანტებმა მკაცრი ხანებით მწვანე ბილიკი შემოკალკს ციურ ლაქვარდით.

ავტომობილი აქ მობოაის ხარის ღრიალით, ომინბუსების, ტრამვაების რენა, ტრიალი, და იმათ შორის დასრიალებს, როგორც მერცხალი, ეელოსიპედი უცარი — კაცი, თუ ქალით.

ქაირი ეტლების, ტრამვაების მთელი კრებული ჯადოქარ ზელის მბრძანებლობას ემორჩილება, და ამ ტალღათა მოძრაობა გაღაღებულნი

ქალაქის სუნთქვას ერთი წუთით არ ეცილება.

მაყუთილია დღევანდელი ადამიანი მთელი ცხოვრების ბატონი და ხარბი მყოველი. დღეს იმისია თასი ტკბილი და ცეცხლიანი, და გაუმძაბარს ეხარება წუთი ყოველი.

სღას ამ დიდების შემოქმედი ყოფნის გარეშე, მხოლოდ მან შექმნა ეს კოშკები დიდ საართულებით, იგი გერია ამ ცხოვრების და სიმწარეში ვერ განიკურნა წინაპარია ძელი წელულები.

მაგრამ მუშები დაბნაევენ, ვით ურდობი ქალაქის გარეთ, და ქარბანებში აქ იქედება თვით მომავალი, მოაწევენ სულ სხვა დროები. ბრძოლის ხანძარი ძელ ქვეყანას სწრაფად ედება.

ა. აკოფიანი.

იქცა... ერთი სიტყვით... სოფია ალექსანდროენა, დაერ-წმუნდი, რომ თქვენს იქით გზა არა მქვს... გაგიცებით შემოეყარდით... გამაბედნიერდით და... ცოლად გამომეყით... მართალია ბევრი რამ არ მამბია — მაგრამ... ევე-დები, ეიმეშაეებ, მთელ სიცოცხლეს შეგწერამთ... გა-ჩემდა ვალიკო და მოკრძალებით შეხედა სოფიის.

ქალი მიყუბებული იჯდა, ოდნავ გაფითრებული ჩეულებრივი ღიმილი აღარ ჰქოდა, თვალები თითქოს ჩაულრძავდა და მერცხა სუნთქვა უბოზა...

მ. ვალერიან, ღიმილისმინეთ მეც, დაიწყო სოფიომ: მითით მიფილი ამ წუთს, ვიცოდი რომ აბრე თუ გვიან იგი დადგებოდა... ეცილობდი ყოველი ღონით თა-

ვიღან ამეზორებინა, მაგრამ... აღბაღ ვერ მოვხვებო... არ დაეცემაო პირველ დანახვისთანავე მეც მომეწონა, მაგრამ როდესაც ახსენეთ თქვენი სამსახური, მზად ვიყავი უარი მეთქვა თქვენთვის, მაგრამ... ჩემდა საუბედროოდ პირველმა შთაბეჭდილებამ აზრი ამირია და მდგმურად მივიღეთ... მართალია თავს იმით ვიმართლებდი, რომ თარჯიმანი ვანდარში არ არის მეთქი... მაგრამ დრო გადიოდა, ვგრძნობდი, რომ პირველი შთაბეჭდილება არამც თუ არა ქრებოდა, პირიქით უფრო ღრმავდებოდა და რაც უფრო პატიოსანი და მოსაწონი ხდებოდათ ჩემს თვალში, იმდენად უფრო მიწს ვეძლეოდი, იმდენად უფრო ყნაობდი, რომ ოთახი მოგაქარავეთ... ბ. ვალერიან, ქმარი მიყვარდა, არ ვიტყვი რომ იგი თავდავიწყებით მიყვარდა, მაგრამ მაინც მიყვარდა და დიდს პატივსაც ესცემოდა. უაღრესად პატიოსანი ადამიანი იყო და ჩემთვის მეტად მჭირდეს... მომიკლეს, მომიკლეს ვით ნადი-

„დროშის“ ფოტოგრაფია.

ბორჩალო—გაიფრახის არხი.

რი და ვინ?... ენდარებმა... მე დანაშაულებით გაივცე, რომ ენდარბის როტმისტრმა დაარბა მცველები და მოაკლევინა ჩემი ქმარი და ეს იმ როტმისტრმა, რომელიც მთელი წლის განმავლობაში მატყუებდა და მევიტყებოდა, თქვენი ქმარს უსათუოდ გაგანთავსებდით... ჩემი ნაქრობი იყო წინაღ ეს როტმისტრმა... აი ხომ ხედავთ არაფერს გიმალათ, იგი როტმისტრი ვიდრე გავთხოვდებოდი უკან დამსდევდა, წამ და უწყურ სიკვარულს მეუციკებოდა, მაგრამ უარი უთხარი, რადგანაც აი მომწონდა... დამეძუტა და ავი გადამიხადა კიდელი... ჩემი ქმარს საქმე სწორედ ამ როტმისტრის ხელში გადავიდა, მეტად მძიმე იყო ეს საქმე და ჩემ ქმარს აუცილებლად სიკვდილით დასჯა მოელოდა... მზად ვიყავ ყოველივე მხვეგრანისთვის, ოღონდ კი როგორმე დამეხსნა ჩემი ქმარი. საქმეში იყო ერთი წერილი პირდაპირ დამეძუტებოდა ჩემი ქმრისათვის და თუ სასამართლოს ჩაუვარდებოდა სიკვდილით დასჯა აუცილებელი იქნებოდა და ეს წერილი გახსრტის დროს როტმისტრმა მე ამომაძალა გზიდან... წყნადი გასტანა გამოძიებამ, მთელი წლის განმავლობაში თითქმის ყოველ კვირაში ერთხელ მიბარებდა როტმისტრი ვითომ დაკითხვისათვის და ყოველი დაკითხვა ჩემი დამცირება და შეურაცხყოფა იყო. სულიერად მაწამებდა, ხან იმედს მაძლევდა, ხან მაშინებდა, მი-

კერა სიტყვებში, მატყუებდა, ერთი სიტყვით რას არ ჩადიოდა და ჯავრს იყრიდა ჩემზე. არ მალოვდა, რომ ერთი ჩემი სიტყვა, ჩემი თანხმობა, დანებება, ერთი სიტყვით ნამუსის შეწირვა და ჩემი ქმარი სიკვდილს გადაარჩებოდა. ქმარს ნახვის ნებას არ მაძლევდა და არც საქმის ნამდვილ ვითარების მფხვრებოდა. დავიბრუნე, სულით დავეცი, ნერვები საშინლად დამისუსტდა... როტმისტრი კი არ ცხრებოდა. ასეთ წყალობაში გავაქარებ მთელი წელიწადი... პოლკს ერთ დღეს როტმისტრმა დამიბადა, და გამოძიება ხელს თქვენი ქმრის საქმე სასამართლოში იქნება გადაცემული. „ახლა თქვენზე და მოვიდებულე, გადაჩრება თქვენი ქმარი სიკვდილს თუ არა... აი ის წერილი, რომელიც მის ბედს გადასტრის. გენბათ ამ წერილს თქვენ გადმოგცემთ, მხოლოდ...“ და მისი საზარელი თვალები მე დამაშტერდნენ, საზოგადო იღიმებოდა როტმისტრი... უნდა გითხრა, რომ წინაღ მე მიბრუნე როტმისტრი მეერთიანა და შეიძლება მასთან ფულით საქმის გაკეთებო. ასეთ ადამიანისაგან არ თქმა უნდა მეერთიანება მოსალოდნელი იყო და მეც მოკირდე რაც კი რამ სახლში ოქრო-ვერცხლებელმა მქონდა, გავყიდე... მაღი ჩემისაგან დაჩრენილი ცოტათოდნი ფულიც ზედ დავაუარე და სწორედ იმ დღეს თან წავიღე როტმისტრთან. სულ ხუთასი მანეთი იყო.

მეც გულშეკრულად, გამომიცხადა თუ არა როტმისტრმა საქმის სასამართლოში გავხანის შესახებ, მუხლზე მოუდრიკე, შეგებეწე და თან ის ფული მიეწოდე, როდენ კი წერილი დაიბრუნებინა...

კვლავ საზარლად გადინახარა როტმისტრმა და უსიკვდილოდ წამიხრწა: „ნუ თუ სოფია აღეკანდროვან, ცერე იაფად აფასებთ თქვენს თავს, მე ათასს მოგართმევთ, ოღონდ კი...“ მეცა და მკლავი დამიბრია. ვკარი მაგრა ხელი და უკან დავიწვი: „თუ ხელს მახლებთ დაღიყვრება და მთელს კვეყანას შევყრი“, დავებეჭე მე...

დამანება თავი, დაჯდა საქმე, საშინლად ბრაზობდა, დამანება წყველი წერილი და მიბრუნა. საქმე თათავებულია, წერილს საქმეში ჩავაქვრება, თქვენ კი თავისუფალი ხართ... რაც მოხდება ნუ დამემდებოთ“...

რა მექანა... რა წყალში ჩავარდნილიყავ, ვიცოდი როტმისტრი თავის სიტყვას შეასრულებდა და ქმარს სიკვდილით დასჯიდნენ... ვეყარ ავიტანე... დავათანებდი!!! აქ სოფიომ სიტყვა შესწავტა. თავლებზე ხელი აიფარა და თითქმის კეთილგანა. მივარდა ვალიკო, ჩამოაშორა თავლებზე ხელები და დაუწყო ხელზე კოცნა: „ქმარა, ქმარა... დამეხილეთ, არ მინდა გავიგონო... ნუ მიამბობთ...“ ეხეწებოდა ქალს.

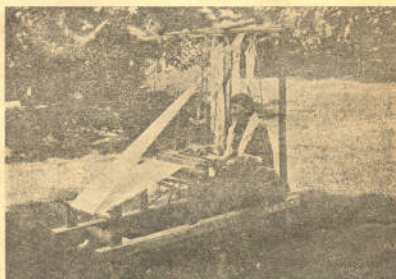
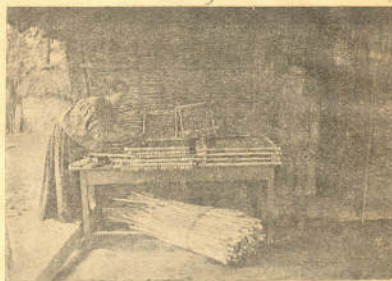
მაგრამ სოფიომ ხელთ მოიშორა და უთხრა: „არა არა, ყველგან უნდა იკიდეთ... არა მიშვას რა...“ ამიოხრა და კვლავ განაგრძა: „როტმისტრმა“ დამინიშნა იმევე საღამოს პაემანი ერთერთ ქუჩაზე: „წერილს იქ მოგიტანთ აქ ვერ გადმოგცემთ, შეიძლება გავხსრიკონ და თუ გიპოვებს მეც და თქვენც დავიღუპებით“. დამაჯერა როტმისტრმა.

საღამოს შეხვედით და როტმისტრმა სასტუმროში წამიყვანა, იქ ნუბერში გადმომაქა წერილი, „ნუ ჩემს სიტყვას პატიოსნად დასრულებ“, მიბრუნა და ხელები ჩემსკენ გამოიშვირა, აღბაღ ელოდა გულში ჩავეყვრებოდი. მე წერილი დავიხე და იქვე ანთებულ ზუზანში ჩავაგდე...

მოკლედ რომელიც, თეატრები დაგეგმე, თითქმის წყალში ვარდებოდი, გული მიმდიოდა... უცხად ვიგრძენ როტმისტრის დორბოლიანი ტურები, ჩემ ტურებთან... გელარ შევძელი, მთელი სიძულვილი ამ მტარვალის მიმართ ყელზე მომადგა, ვეკარი ხელი. ვეცო კარს, გადავტრიალე გასაღები, გავირდი ქუჩაში და გამოვიქცეო... ვიკოლი საქმე სასამართლოში უკვე გადაცემული იყო, სატუსალოდან ქმრისაგან მომივიდა ეს ცნობა, მატკობინებდა ხვალ სასამართლოში მივეყვარ და იქ მოდიო. მეორე დღეს სასამართლოში წავედი, საქმე დილის ათი საათისათვის იყო დანიშნული, მაგრამ შესრულდა ათი, თერთმეტი, მეოთხრამეტი დაიწყო, მაგრამ სხდომა არ იწყებოდა და ტუსალებიც არა სჩანდნენ. სასამართლოში რალაც ჩოჩქოლი დაიწყო. მდივანი ხან გავარდებოდა დარბაზიდან ხან შემოვიარებოდა. ბოლოს ხალხს გამოუცხადეს, საქმე გადადიდგო. მე მიემართე მდივანს ეკითხე საქმის გადადების მიზეზი და... თქვენს მტერს ელდა ეცეს, რა გავიგონე, მდივანი არ მიცნობდა. „ტუსალ მისურაძეს გზაში გაქცევა დაუპირებია და მცველებს მოუვლამთ“-ო. მეზი დამეცა თავს, გული შემეწეხა, გონს რომ მოვედი, ეზედავ ეტლში მსვამენ, თან ეილაცა მამშვიდებს, მისამართს მეკითხებიან. ეტლის ირგვლივ ხალხია შეგროვული და ყველა მე შემომცქერის. მექანეკურად ჟთხარი ეილაცასაც ჩემი მისამართი, ეტლი დაიძრა და სწორედ ამ დროს ხალხში თვალი მოეკარი საზარელ როტმისტრს... ფოთქოს ილიებოდა... დავბრუნდი შინ, რა გადავიტანე და რა დამემართა და რასა ვგრძნობდი... ამაზე ლამაზი ზედმეტია... ქვეყანა შემეცვარა, ყოველისზეერი მომძულდა... მაგრამ ყველაზე მეტად მტარვალები. სიტყვა ენადარბო ტანში ჭრუნტელსა მეგრის და გასაგონათაც კი მეცავრება... ახლა წარმოიდგინეთ, თუ რა ვიგრძენი, როდესაც თქვენ პირველ მოსვლისას დამისახელეთ ის საშინელი და საზარელი დაწესებულება, სადაც აბდენი ტანჯვა, დამკირება და უზედდურობა გამოვიარე... მაგრამ გითხარით ჩემდა საუბედურობა თუ საბედნიეროდ თქვენ სხვა თვალი მოეკარი, შემოვიშვით, ახლოს გავიცანით, დაგიახლოდით, თვალყურს გადევნებდით და... საუბედურობით ვერ ვამჩნევდი რომ თვალყურის გდებო თანდათან მატაცებდა, მაეიწყებდა ენა ხართ და... იო იქამდის მივიდი, რომ... რომ... თქვენმა... „გრძნობამ გამოიტაცა, გული ამიტოცა და... აქ ქალი უკვე წამოხტა, სტაცა ეალიკოს ხელს, შევრად მოუჭირა და შესძახა: „ეინ იკინ, იქნებ თქვენ... თქვენ ჩემი ქმრის წერილებსაც თარგმნიდით, იქნებ თქვენც მონაწილე ხართ მისი მშველლობისა?.. რით დამამტკიცებთ, რით დამაჯერებთ?!“

ნახად მოხვია ეალიკომ სოფიოს ხელი, დასვა კელავ სკამზე, თითონ დაუტოცა: „გდევციებით ჩემს გრძნობას, ჩემს პატიონებსა“. აღელვებულნი ხმით დაუწყო ეალიკომ: „თქვენი უზედდურობი ქმრის საქმესთან საერთო არაფერი მაქვს და არც არაფერი ეიკოდი მის შესახებ... სულ სამი წელიწადია რაც იმ თქვენი სიტყვით „სახიზხურობა... აქ სოფიომ თვალი თვალს გაუღებია და თითქოს ყურები აქცეიტა, თან ხელი ხელს მოუჭირა და გაფაცეცებით შესტკეროდა. ეალიკომ ცოტა სიჩქმის შემდეგ, თითქმის ძალი დაატანა თავს და განავტო: „ამას ძე ხორციელი ჩემგან ვერ გაიგონებდა, მაგრამ თქვენ კი, თქვენ... რადგანაც უზომოდ მიყვარხართ და უზომოდ

1. დროშის „გოტოვარაჟია“

1. (ხევიდან) აბრეშუმის ლასტები, 2. აბრეშუმის ქსოვა სოფლი, 3. ყაჭის დარბეა მანჯაჩიზე.

გტლთო ის რაც მე, თქვენ კი გეტყვით... აქ კელავ შეჩერდა ეალიკო, ეტყობა სიტყვა მეტად ემძიმებოდა და თავს ძალის ატანდა, ქალის თვალები კი აქეზებდნენ, ეხეწებოდნენ, ემუდარებოდნენ, თითქმის ეუზნებოდნენ: „მითხარი, დამაჯერე, მომხსენი საშინელი ტვითი“, ვერ გაუძლო ამ თვალებს ეალიკომ და...

„ვმსახურობ იქ არა იმიტომ, რომ დავეხმარო მათ და მონაწილე ვიყო მათი საზარელი საქმეებისა, არამედ

იმიტომ რომ ხელი შეუწყო „ყოველი საშუალებით მათ დანგრევის და საბოლოოდ აღმოუხერხას... მე რევოლუციონერი ვარ!“ მტკიცედ დაუშაბა ვალიკომ და ღრმად ამოისუნთქა, თითქოს დიდი აღმართი ამოიარაო.

სოფიო წამოხტა. მეტად გახარებული იყო და თვალბში შესტყვროდა ვალიკოს: „წარმოიდგინეთ, ვიცოდი, ვიცოდი... გული მიტყვამდა“, დაუშაბა, როდესაც შეატყყო, რომ ამ სიტყვებზე ვალიკომ ყური ატყვიტა...

„მამ ერთად, ხელი ზელს ჩაქიდებულნი, საერთო მტრის წინააღმდეგ?“ შესძახა ვალიკომ, სტაცა ხელი და გულში ჩაიკრა ქალი. მაგრამ ჩაიკონა ტუჩებში, მაგრამ სოფიო ხელიდან გაუსხლტდა და სიცილით დაუწყო: „მეტის მეტად მოუთმენელი ხარო და ამიტომ წრეს გაღდინებო... ენ მოკვით ამის ნება?.. ხუმრობა იქით, ბ. ვალერიან, მაგრამ ყოველ გვარ გაუგებრობის თავიდან ასაღწენით, მოდიოთ სერიოზულად მოვილაპარაკოთ... ჯერ ერთი მე მარტო არა ვარ... შეილა მყავს...“ ვალიკომ

თბილისის დაპო.

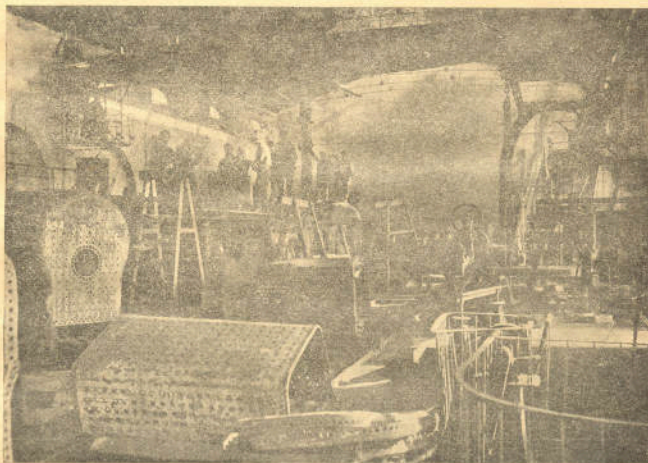
„თუ უცვარვარ, რაღა ყოყმანი საჭირო...“ რამდენადაც უნდა უკადროთ?... გრძნობდა ვალიკო რომ რაღაც თითქოს აკლდა ამ ურთიერთ შორის გრძნობების გაშლილას... როგორღაც ისე არ მოხდა... თითქოს აკლდა რაღაცა...

„ე-ე, პირველი ნაბიჯი იყო ძნელი, თორემ მეორე ადვილია და მალე მოჰყვება...“ ფიქრობდა ვალიკო.

მაგრამ განვლო რამდენიმე დღე, კვირამ და მათი ურთიერთობა არაფერად შეცვლილა. მართალია სოფიო უფრო მეტს მსრუნველობას იჩენდა ვალიკოს მიმართ, უფრო ილერსიანად ეტყვოდა, უფრო მეტს ხანს ატარებდა მასთან, ერთად კითხულობდნენ, ერთი ორჯელ ჭეხაშაიკ კი ერთად გაისეირნეს, მაგრამ ყველა ეს არ შორდებოდა ერთნაირ სასაუბარს და ჩვეულებრივ კარგ მეგობართა ურთიერთობას წაავიდა. და თუ ვალიკო კოტა არ იყო, ამ წრის გადასვლას დაიპირებდა, სოფიო ნახად, ალერსით მაგრამ მტკიცედ კვლავ იმ წრეში აყენებდა.

დადგა ხუთშაბათი და სოფიომ ვალიკოს სთხოვა:

„დროშის“ ფოტოგრაფია.

საქაბო ამბარი.

სიტყვა გააწვევტინა: „თქვენ შეილი, ჩემი შეილი იქნება“—„ძალიან კარგი, ახლა ჩემს შესახებ... ჩემს გრძნობაში ვიმედოვნებ დარწმუნებული ხარო, მაგრამ ყველა ეს ისე სწრაფად მოხდა, რომ ჩემი თავისათვის ჯერ სწორი ანგარიში არ გამიწვევია... მე უარს არ გუვუნებით, თქვენ იქით უნდა გზა არა მაქვს და თუ გავთხოვდებით, მხოლოდ თქვენ იქნებით ჩემი რჩეული... მაგრამ კოტა მადროფეთ... გამოვსკადოთ ჩვენი გრძნობანი...“ და ღიმილით დაუშაბა: „თქვენ კი სიტყვის მომცემი, რომ მოთმინებით ალოჰერვებით და თავს შეიკავებოთ დრომდე...“ და ამ სიტყვებთან ერთად ქალი ოთახიდან გაავარდა...

ვალიკო სიხარულით ცასა წედებოდა, მაგრამ ზოგჯერ გულის სიღრმეში რაღაც უსიამოვნო ულტიმინებდა და ერთნაირ უმკაფიოლებას ჰხადებდა.

პირველი მოქმედება დამთავრდა, ხალხი თეატრის ფოიეში გამოიშალა. სოფიო ლამაზად მოკაზმულ-ჩაცმული აქვდა და ხალხს ათვალღერებს და თითქოს ვილაქას ეძებს. აგერ დაინახა, გაუცინა... წამოსადგო, შედარებით ჯერ კიდევ უმწველი კაცი, უკანასკნელ მოდის სამოქალაქო ტანსაცმელში გამოწყობილი მოუხლოვდა სოფიოს. მიხვდა: მოხერხა და სიარულში ეტყობოდა, რომ საზედრო სამსახურში ნამსახურია. თვალზე მათივე ჰქონდა.

„—ა, ძვირფასო კნენია, რუსულად მიმართა კაცმა სოფიოს და ხელზე აკოცა...“

— „რა ამბავია კნიაზო, არა სწანდით პირველ მოქმედების დროს? გათვალისწინებდით, მაგრამ ვერ დაგინახეთ? შეეკითხა სოფიო.

„წარმოიდგინეთ დამბევინადა, სტუმრად ვიყავი“, თითქმის ხმა დააჭირა ამ სიტყვებს კაცმა.

„ხომ კარგად გავიმასპინძლდნენ? დარწმუნებული ვარ კარტში მოიგეთ! ღიმბილით ჰკითხა სოფიომ.

— დღეს კარგი იღბალი მქონდა, სამეგრე ვითამაშე და სამეგრევე ისეთი ტუნები მომივიდა, რომ მთლად გავანადგურე მოპირდაპირენი“, კვხვით მიუღო კაცმა.

— თქვენ წვინა, როგორ გიკითხოთ, როგორ მიდი სსაქმე? შეეკითხა კაცი და დააქერდა სოფიოს: „ჰა, მოედო ანკესს“

„მოედო, კნიაზო“ უპასუხა სოფიომ და სახე გაუწითლდა.

— მაგრამ მოედო? კვლავ შეეკითხა კაცი.

„მაგრად“, უპასუხა სოფიომ და თითქმის ამოიხოხა.

— რატომ ისე სიტყვით, თითქმის გენანებათ? შეატყო კაცმა: „იქნებ ანკესმა თქვენც ოდნავ გული გაგიღიდრათ?“

აიკრუთ გული, პირველში ისე მხურვალედ მოქმედით ხელი და ეხლა უკან იხვეთ... რაშია საქმე, რა მოხდა?... „არაფერი, კნიაზო, უპასუხა სოფიომ: მაგრამ... მაგრამ, გული მითქვამს, რომ ამ საქმეს წავაგებთ...“

— „რა სათქმელია, კნინია... ყველაფერი მზად არის, თქვენ მხოლოდ ანკესსე მოდებული ლოქო მაგრად დააბით, არ გავიწყტეთ... ხვალ არა მცალიან და ზეგ კი დარწმუნებული ვარ ამ დიდ ლოქოს ამოვართევ“!....

ზარი დაჰკრეს, ანტრაქტი გათავდა, კაცი გამომეშვიდობა სოფიოს და უთხრა: „ამ მოქმედების შემდეგ წავალ, საქმე მაქვს და აბა, კნინია, თქვენ იცით, მაგრად დააბით... მაგრად!“... აქოცა ხელზე და კვლავ ხმის დაჭერით განიმეორა: „მაგრად!“

უახლოვდებოდა სოფიო თავის ბინას და სიტყვა „ზეგ, ზეგ!“ არ შორიდებოდა მის ყურს....

ქანდარბთა საგუბრნიო საკრებულოში უკვე ერთი თვეა რაღაც უცნაური ამბები ხდება, დრო გამომშვებით მერტად საიდუმლო და მნიშვნელოვანი ქაღალდები თით-

თბილისის დამო.

„დროშის“ ფოტოგრაფია.

ჭურა.

თითქმის დაიცინიეთ შეეკითხა კაცი. უფრო გაუწიოლდა სახე სოფიოს, უხერხულობა დაიტყო. მაგრამ თავს ძალია დაატანა და მიუღო:

„რა პასუხია, კნიაზო! ეგ რამ გაფიქრებინათ... მაგრამ არ შეიძლება“, თითქმის ღიმბილით დაუშატა სოფიომ: „გამანათვისესულოთ ამ საქმისაგან?... მგონია არა ღირს შრომათ“?...“

— „რას ბრძანებთ, კნინია, როგორ შეიძლება. თქვენ არ იცით თუ რა სერიოზული საქმეა... და ესლა, როდესაც თითქმის ბოლომდე მივიყვანეთ და ხვალ თუ ზეგ ბრწყინვალედ უნდა დამთავრდეს... ესლა მივანებოთ თავი? ყოვლად შეუძლებელია... მაინც რაშია საქმე, რატომ ისე

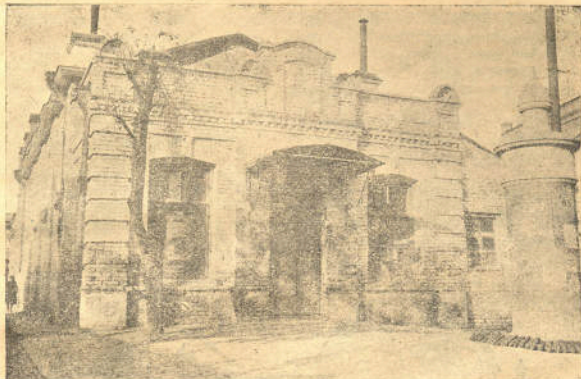
ჭურს ქრება. კნინია ისე არ გაივლის, რომ რომელიმე მოხერხებულად მოწყობილი საქმე არ ჩაიფუშოს, მარჯვედ გადაროლილი მაღე ისეთ ალაგას იხვეა, სადაც არავინ მოგელოდა და მსუქანი ვებერთელა თევზი წყალში მიდის თავისუფალი... გამომძიებელი როტმისტრი საქმეს ამთავრებს და აფვირვინებს, ყველა ბრალდებული ხელში ჰყავს და სულ ცოტა რამეადა გამოსარკვევი, რომ უცხად აღმოჩნდება ისეთი რამ, რაიც საქმეს თავიდან ბოლომდე არღვევს და მშვენიერად მოქსოვილ ქსელს ნაქუწ-ნაქუწად ატყევენ...“

ექვზენ, უთვალთვალენენ, აშკარა, ფარული გამოძიება სწარმოებს, გამოძიება სასტიკი; უკვე რამდენიმე მოხელე

და საიდუმლო აგენტი იპყით დაითხოვეს სამსახურიდან. თითქმის ერთხანობით შესწუდა საბუთების დაკარგვა და სამმართველოდან ცნობების მიწოდება. მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ კვლავ იზინა თავი, მაგალითად ერთხელ ბიილეს

თითქმის ეშველა საქმეს და შესწუდა საბუთების დაკარგვა. ბეზის სამმართველოდან გატანა, მაგრამ განულო ერთმა კვირამ და კვლავ იზინა ისეთივე მოვლენამ თავი. ეანდარბთა პოლკოვნიკმა აღარ იცოდა რა ექნა.

„დროშის“ ფოტოგრაფია.

საბალხო საბლის. ძველი შენობა.

ცნობა მეტად სანდო აგენტისაგან, რომ ამა და ამ ადგილას საიდუმლო სტამბა მუშაობსო. მიუყენეს მოთვალთვალები, დღე და ღამ არ შორდებოდნენ, დარწმუნდნენ, რომ მართლა სტამბაა — დაეცნენ იმ ლაშქვე, მაგრამ...

ვინც კი ცოტათი მაინც საეჭვო იყო, ყველა დაითხოვეს. პასუხისმგებელია კი მისცეს ერთი როტმისტრი, რომლის განყოფილებიდან მნიშვნელოვანი ხელთ ნაწერი დაიკარგა, მაგრამ საქმე მაინც ვერ გამოსწორდა, ბოროტმოქმე-
„დროშის“ ფოტოგრაფია.

საბალხო საბლი. ზუბალაშვილის შენობა.

სტამბა არ აღმოჩნდა, გამოძიებამ გამოარკვია რომ სტამბა მართლა იყო აქ, მაგრამ დაცემის სამი დღის წინად გაუპარებიათ და ისე კი რომ ვერცინ შეაშინია.

კვლავ დაითხოვეს რამდენიმე მოხელე და აგენტი.

ღება ვერ მოისპო.

თითოეულ მოსამსახურეს მიუყენეს საიდუმლო აგენტი, როტმისტრები დაფაცურდნენ...

ი. გედეგანიშვილი.

(დასასრული იქნება.)

სახალხო თეატრი.

ასეთი ნამდვილად ხალხის მიერ წარმოშობილი და-წესებულია, მეცხრამეტე საუკუნის დანატოვარში, მე ბევრი არ მეგულება.

იგი შექმნილია ღურგალისა, ზეინკალისა, ზღებარისა და სხვა ესეთ მუშათა მიერ.

იღია ამ თეატრის წარმოშობისა შთასახულია მუშათა გონებაში და საქმე განხორციელებულია მათი ხელით, მათი სწულით, მათი სიტყვითა ბეჭით, მათი სახით. ამ საქმეს თანდაყოლილი აქვს, პირველ ხანებში, დაკინება და გულ-გრილი მოპყრობა ამ სოფლის ზემედველთაგან.

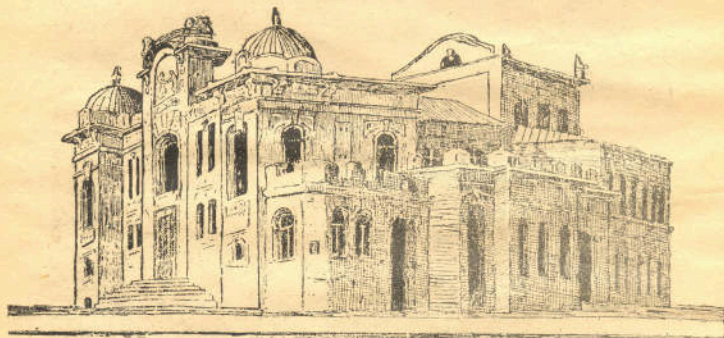
მაგრამ ხალხის უზრეო ენერგია, მისი ერთხელ შეგნებული საქმიანობისათვის თავ-დადება, ნამდვილის გლეხურის მოუწყინრობით და მუდმივობით აკეთებს დიდს საქმეს.

ჯერ თბილისის გარეთაუბნებში იმართება ქართული წარმოდგენები კანტი-კუნტად სხვადასხვა შეგნებულ მუშათა მიერ, შემდეგ ეს მუშები თანდათან ჯგუფდებიან ერთად და ბოლოს, ამიერიდან საამურად მოსასვენებელ

საქმეს და ხშირად მათი ლატაკის ჯიბიდან ამოუძიებ-გებიან თითო-ორილა გროში, რომ ერთხელ დაწყებული საქმე არ შეჩერებულიყო და „იღვას გაემარჯვას“.

და რამდენად მეტი ტანჯვა ყოფილა წარსულში ამ საქმის გარშემო, იმდენად მეტი სასიყვარულო და შეუღე-ნელია ჩვენი შეგნებისათვის, ჩვენი კულტურული განმე-ულობისათვის სახალხო თეატრი.

იგი ამ ეპოქაში შედარებით ფრთა-გამწვლილია და მო-მარებელი: ჰყავს საკუთარი დასი ძველთა და ახალთაგან საიმედო და განმტკიცებელ უზარალობით აღჭურვილი, აქვთ ათეულ წელთა განმავლობაში საკუთარი, მშენიე-რად განხორციელებული რეპერტუარი, განსაკუთრებით ქართული აქტორებისა, რომელთა შორის ავგს. ცაგარელი, იოს. გელეჟანისშვილი და ტრ. რამიშვილი უხვად და ი-ჭიერად მსპინძლობდნენ რეპერტორიას. არის ცდა თეატრ-ში ახალი გეზის ძებნისა. ერთის სიტყვით თეატრი თე-ატრომს, მაგრამ სამუშაოარ მანკი ის არის, რომ ამ მუ-შათა მიერ შექმნილ საქმეს მუშათა მთავრობა, სათანადოთ ვერ ეხმარება.

სახალხო სახლი.

ა. გიგინეიშვილის ნახაზი.

აგულის აუდიტორიაში, იყრიან თავს. აქ ჩაიდება უფრო სისტემატიურად მუშათა, აქ უკვე ყალიბდება შემადგენ-ლობა სახალხო წარმოდგენების მმართველ დასისა, აქ უკვე შეძლების და გვართ ყურადღებას აქცევენ წარმო-დგენების მხატვრულ მხარეს. იწყევენ საკილისტ რეჟი-სორებს და წარმოდგენების საქმე კიდევ უფრო იზარება, შალაშინდება.

აქ უკვე ინტელიგენციაც მუშებთან ერთად ხელი-ხელ ჩაქიდებული უდის ამ ნათელ საქმეს და...

ჩვენი დღეს ბევრი ვიცით ისეთი თეატრსაინო, სა-ზოგადო მოღვაწე, რომელნიც წარმოუშვია და ხალხოსნურ მუშაობაში გაუკაყებია სახალხო თეატრის მადლიან კალ-თას.

ბევრი დამარკოვება, ბევრი ხელის შემშლელი პირო-ბები გადაუღაბას ამ ხნის განმავლობაში სახალხო თე-ატრს. „შინა ვახანტის ჭირა“ აზრთა და მიმართუ-ლებათა სხვადასხვაობისაგან გამომწვეული; გარკვენი დღე-ნა განდარმეირისა და ცენზურისაგან და უფულობა, უფუ-ლობა გაუფალი, მოუშორებელი.

ამ ორ უკანასკნელ წელიწადამდე უნდა ვიცოდეთ, რომ ღვაწლ-მოშლი მოღვაწენი სახალხო თეატრისა სრუ-ლიად უსასყიდლოთ ემსახურებოდნენ თავიანთ საყვარელ

მართალია, სახალხო თეატრმა წარსულში დიდი და მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა, მისი ისტორია ამით არ უნდა დათავდეს. იგი მოწოდებულია იქცეს თბილისის მეორე ქართულ დრამით თანატოლთა თავის შემადგენ-ლობით, მუშაობს ინტენსივობით, ჩვენი პირველი აკადე-მიური დრამისა და თუ ამ უკანასკნელს ექმნება ძალა და ღონე ევროპული დრამაზონთი გაქანებისა, ამას არც მეო-რიც დღეს სახალხო თეატრის დრამად წოდებული უნდა ჩამოიჩხოს, ხოლო უმთავრესად, ჩემის თქმით ამ თეატრ-მა კიდევ უფრო უნდა გააღვიოს კერა შრომულურ დრამა-ტურგიისა და შეიქმნეს ხისი ღამაში ჩარჩო მსახიობთა ნი-ქიერებში გაპოზირებული, რეჟისორთა დანი ცოდნით და უზარალობით გამოვარებული, თეატრალობის მადლიან ნათელით გასხივოსნებული.

მეტი ყურადღება ამ საქმეს.

იღიება და პატივის ცემა სახალხო თეატრის დამა-არსებელი, მათ დღევანდელ მსევერთ და მადლობა და საუკუნო ხსენება მიცავებულ მოღვაწეთ ამ საქმის.

წმინდათ დავიცავთ ქირა-გადამხილობა სამარე და ვეცადით საწინაოთ დავდგათ საწადელი აყვანი.

გამარჯვება მომავალს!

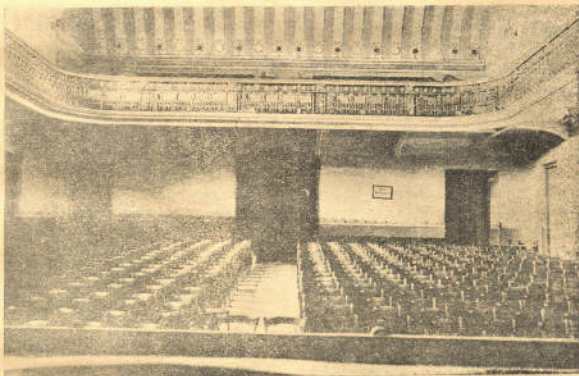
შალვა დადანი.

მეზვიდე წელი.

უნდა ველოდეთ, რომ ამ ოქტომბრის შემდგომ მე-7-ე წელს, გადაწყდება ევროპის ბედი: მისი პროლეტარიატის და მასთან ერთად მისი მეურნეობისა და კულტურისაც. 1914 წლიდან ევროპა შედის თვითგანადგურების და თვითგაქორცვების ხანაში. ბურჟუაზია, რომლის ხელმძღვანელობითაც ევროპამ მიაღწია თავის ომის წინა ხანის ძლიერებას, ბოლომდის ამოიწურა და აღარ აქვს უნარი კვლავ განაგრძოს საზოგადოებრივ ცხოვრების შესწევუნობა. საჭიროა ხელმძღვანელ კლასის შეცვლა, რომ ეკუთვნოდათ თავი დაახწოის სისხლიან ჩიხს. მაგრამ ბურჟუაზიას არა სურს, რომ იგი ეწინააღმდეგოს. და თუმცა ისტორიაში არა ერთხელ მომხდარა, რომ დრო მოქმედებდა ხელმძღვანელი კლასი ძალდატანებით დაუმხვია ახალ კლასს, მაგრამ წარსულს არასოდეს არ ახსოვს ესოდენ მდიდარი, გახათლებული, ხერხიანი, თავის ბატონობის განმტკიცების საქმეში მაკდრობამდე დახელოვნებული კლასი, როგორიცაა ბურჟუაზია. მეორეს მხრივ, არასოდეს ხელისუფლებისათვის მებრძოლ ახალ კლასს არ შეხვდომია ამოღებისაგან სელა ექსპლუატაციის და დაბეჩაუების ევროპულ ფეოდალურ ჯუღმულებიდან, როგორც

ნიას და ფრანგულ ოქროსა და ბიშტების დახმარებით ჰქმნიან ბავარიის, რეინის და სხვა მაზინჯ სახელმწიფო უჯრედებს მხოლოდ იმისათვის, რომ შეინარჩუნონ თავიანთ ხელში მთავანგე განადგურებულ სიმდიდრის ნარჩენი. აჯამაზებს რა თავის საჭიროებისათვის სოციალ-დემოკრატის, ბურჟუაზია ამასთან უფრო და უფრო იწვევს პარლამენტარულ მეთოდებით ბატონობისაგან ფაშისტურ მეთოდებისაკენ. ფაშისტის გამარჯვება კი—რა ჯერ დროშის და „იარაღების“ ქვეშ არ უნდა მივიდეს ის ხელისუფლებისადმი—ნიშნავს გერმანულ ხალხის ეკონომიურ და ეროვნულ სასტიკ დამონებას. სეპარატისტი პრინცი რუპრეხტი, „ცენტრალისტები“ ლიუდენდორფი და გიტლერი და წერილ დაქორავებული ევლიები ახლად შეითიზნო რეინის რესპუბლიკის ერთნაირად ასახიერებელ შეიარაღებულ მანქან-გარეზის განწირულ კლასისას, რომელსაც არ უნდა სიკვდილი. ფაშისტებმა შესაძლებელია გასძლიონ მხოლოდ მატერიალურ ძალის მუდმივ და განუწყვეტელ გამოყენებით. ძალა კი მათ ცოტა აქვთ. ამიტომ ისინი იძულებული არიან ეძიონ ძალა გარეთ, ე. ი. საფრანგეთში. და ამიტომ გერმანულ ნაციო-

„დროშის“ ფორტოგრაფია.

სახალხო საბლის დარბაზი.

პროლეტარიატს. ბურჟუაზიის სიციცხლის შენარჩუნებისათვის ბრძოლამ საშინელი მუხრუჭი მოუჭირა ევროპის კისერს, და 1914 წლიდან ჩვენ ვხედავთ, როგორ კოტრდება, სისხლიდან იცლება და ინგრევა ევროპა.

კაპიტალისტურმა ტენიკამ, სამეურნეო ორგანიზაციამ, ბურჟუაზიულ მეცნიერებამ განვითარების უმაღლესს მწვერვალს მიაღწიეს ევროპის შუაგულში, გერმანიაში. და აი ესაა გერმანია განართხულია ჩვენს წინაშე, როგორც დაშინებული და მშვიერი ქვეყანა. ჯერ ათი წლისა არ გასულა მას შემდეგ, რაც გერმანულ ბურჟუაზიამ დაიწყო ომი ევროპის ცენტრალისტურად გაერთიანებისთვის, ახლა კი გერმანული კაპიტალისტები ანაწილებენ გერმან-

ნალიზმის გამარჯვება უთვოდ ნიშანი იქნებოდა ბურჟუაზიულ „მატრიოტიზმის“ სრულ და საბოლოო გაბრწყინებას, გერმანიის დაქუქუცაყებისა და გაყიდვისა, მისი დილპობისა და დილუქვისა.

ეკონომიური პოლიტიკური და სამხედრო დიქტატურა საფრანგეთისა ევროპაზე ამავე დროს მიაღწევდა თავის სრულ ყოფას. მაგრამ ამითივე მყ მილიონინ საფრანგეთის ხალხს მხრებზე საბოლოოდ დააწვევდა ისეთი სიძიმე, რომელიც გასტეხდა მას. ფრანგულ კაპიტალის პირველობა ნიშანი იქნებოდა უაზრო და სისხლიან სახელმწიფოებრივ ხტუნაობისა ევროპაში, ევროპის ბაზრის პროგრესულ გამოუტყვის, ფრანგულ მეურნეობის თვითბოკადის, მი-

ლიტარინების და სახელმწიფო ეალის ზრდისა. ტყეილით ცდილობდა გერმანული კაპიტალიზმი 1914 წლიდან გერმანიის ცენტრალიზაციის, სამრეწველო ძალით განვითარების ასპარეზის შესაქმნელად. ძლევით-მოსილი ფრანგული კაპიტალიზმი 1918 წლიდან მხოლოდ იმას აცხადებდა, რომ ევროპის ვაკუუმების და დაქვეითების პროცესების „ცენტრალიზაციის“ ჰქმნის, და ამ სფეროში ვერაინ ვერ შეედრება ეინან, ხარბ და ჩლუნგ წყრილ ბურჟუას, რომელიც ცნობილია ჰუანკარეს სახელით. 6 წლის წინეთი რუსეთის ახალგაზრდა პროლეტარიატმა, რომლის ცისერზე იმ დღეებში მეტის ძალით მოქმედი იყო მუხრუჭი, თავხედ ოქტომბრის ნახტომით გამოისავალი აგენა ევროპის მშრომელი. მაშინ ჩვენ ყველას გვეგონა, რომ ეს გზა უფრო მოკლე და მარტივია ვიდრე ეს საქმეზე აღმოჩნდა. მაგრამ თუმცე უფრო მძიმე გამოდგა ეს გზა ვიდრე ჩვენი მოლოდინი იყო, იგი მაინც გამოდგა ერთად ერთი სწორი გზა, რადგან მას მიეყვებოდა გამოსავლისკენ. ამან ახალი დადასტურება ჰპოვა გერმანულ ამბების განთქმების გავლენით, რომელთაც მრავალ წლებს სივრცეზე წინასწარ გადაწყვეტიტს ევროპის ბედი, თუ თავის თავად აღებული ნების შექმნა შეიძლებოდა მოგვეყვებოდა ისტორიულ გზიდან პრინციპიულად გადახვევით, ახლა, როდესაც ისტორია მზათა დასვას გერმანულ რევოლუციის მიჯნა, ნება, თითქმის ხელშესახებ უტყველობით, ისტორიულ ეპიზოდის ფარგლებში შედის, ისტორია როგორც გზის მოვლა, რომელსაც ბურჟუაზიულ რეჟიმის სრულ ბატონობისაგან მიეყვებოდა მის სრულ და საბოლოო ლიკვიდაციამდე.

რევოლუციონერ ხანის მე-7 წელი მთელი თავისი სიდალით აყენებს ხელისუფლებისათვის ბრძოლის პრობლემის გერმანიაში. ეს ამოცანა რამდენათაც რევოლუციონერ-პოლიტიკურია იმდენათ რევოლუციონერ-სამხედროა. საბოლოოდ გამეძახებულ სოციალ-დემოკრატიის ცულულტობისა და ინტრიგების საშუალებით, პროუკავ-შირთა ბიუროკრატიის გაუტანლობის ბრული სისტემის წყალობით, ბუნებრივ და ხელოვნურ, კერძოდ და საერთო უმუშევრობის, გერმანიის სახელმწიფოებრივ დაქუცმაცების და, უკანასკნელად, მძიმე და მსუბუქ ტყეისმფრქვევლების დანახტომით ბურჟუაზია ისწრაფის გათიშოს, გააჟოს, დასუსტოს და მიწისთანა გაასწოროს პროლეტარიატი, წაითვის მას თავის თავის და თავის დანიშნულების რწმენა.

რევოლუციონერ-პოლიტიკური ამოცანა მდგომარეობს იმაში, რომ დაეხმარათ მებრძოლ, დატანჯულ და

სისხლიდან დაკლილ მასებ. იკრძალოს თავისი კლასური რიგი მთლიანობა უმალეს დაქიშვის დროს—ძალა-უფლების ხელში ჩაგდების ნიშნის ქვეშ. ოქტომბრის შემდეგ მე-7-ი წელს გერმან იის კომუნისტური პარტია უნდა წარსადგეს—და წარსადგება კიდევ—გერმანულ პროლეტარიატის წინაშე, როგორც გერმანულ ხალხის მხსნელი, როგორც ნამდვილი კოლექტიური ისტორიის მიერ მოწოდებული მეთაული.

დაპყრობის წყურვილით შეგვრა პროლეტარული მილიონების—უშუალო პოლიტიკური წინასწარი პირობაა სამხედრო-რევოლუციონერ ამოცანის გადაჭრისათვის, ე. ი. თავისებურ დამზობისათვის და სახელმწიფოს მატერიალურ აპარატის ხელში ჩაგდებისათვის, ესაა ერთდა ერთი გერმანიის ბნის გზა და მასთან მთელი ევროპისაც.

ჩვენ არ ვქმნით ეხლა არავითარ ილუზიებს ამ გზის სიმოკლის და სიპარტივის შესახებ. ჩვენ ვიცით, რომ იგი იქნება საშინლად მძიმე. იგი მოითხოვს უდიადეს მსხვერპლს იგი დაბადებს ჯერ აწყურულ შერკეებს. იგი უკურნებელ დარტყმას მიაყენებს იმ დაბალ, ძალშოშრულობისა და მშინ შრომისაგან შექმნილ ევროპულ „წონასწორობას“, რომელიც თავის მატინეს სთვლის მოკიდებული ვერსალის ზავის შემდეგ. სამოქალაქო ომიდან, რომელსაც გერმანულ ბურჟუაზიას საფრანგეთის ბურჟუაზიასთან ერთად, სურს მისცეს მეტად სასტიკი და გამანადგურებელი ხასიათი, შეიძლება აღმოცენდეს სისხლიანი შეტაკებები ძლიერ შორს გერმანიის საზღვრებიდან.

მე-7-ე წელი ოქტომბრის შემდეგ იბადება მრისხანე წინათქმის ნიშნის ქვეშ, და ჩვენი საბჭოთა კავშირა, ჯერ კიდევ ერთად ერთი ბურჟია მშრომელთა—უნდა ვიყოთ უფრო ძლიერნი, მაგარი, მკიდრის, შეიარაღებულნი ვიდრე ოდესმე, რათა დაეხედეთ ყველ გამოცდებს, რომელნიც შესაძლოა მოგვტანოს მომავალში...

ძველ ბილიერ გადმოცემით პირველი 8 დღე იყო შრომის დღეები: ახალი ქვეყნის შექმნის, მეშვიდე დღე კი იყო დასვენების დღე. ახალი ქვეყნის შექმნისათვის ექვსი წლის სისხლის ღირის და ზეადამიანურ შრომის შემდეგ მოდის მე-7-ე წელი. მაგრამ ის არ იქნება მოსვენების წელიწადი. ის იქნება დიად და ვაცხარებულ ბრძოლის წელი, იშვიათი გვირობის და აღურაცხელ მსხვერპლის წელი გამარჯვების გზისაკენ მიმავალი და ჩვენ მიუესალმებით მას როგორც ასეთს!

ლ. ბროცკი.

მ. ნოემბერი 1923 წ.

საქართველოს პარტიის განცხადება

კვების პაზუკობა.

იმ წელს პირველ აპრილს სამტრედიის საშინელი და იშვიათი დარი დადგა. დილიდანვე დედამიწის კვა-რივით შავი ღრუბელი დააწვა, ხან თოვლი მოდიოდა, ხან ხოშკაცალო, ხან წვიმა, ხან კიდევ გაზაფხულის მზე ანათებდა. ხან ისეთი გრიგალი ამოვარდებოდა ხოლმე, რომ მთელი დაბა ტრიკინებდა და ზანზარებდა, ხან ისეთი მყვრობა და სიწმინდე ჩამოვარდებოდა რომ ცაში ღრუბელს აღრავითარი მომიაბა არ ეტყობოდა.

ასე არეულ-დარეულად დამწყობი სამტრედიის პირ-ველი აპრილი დღე ცხვირო, ყალბი და მხაკვარი.

იმ დღეს დილიდანვე სილიბისტრო კვაჭანტირაძის სახლში, რომელიც ხონის გზის ნაპირზე იდგა, დიდი ალიაქოთი და ფაციფუცი ტრიალებდა; სილიბისტროს მე-უღლე ქმული პირველ შეიღზე იწვა მელოგინედ. მთე-ლი ოჯახი უცხე იდგა. მელოგინეს თავს დასტრიალებ-დნენ მისი დედა ნოტო, ბებია და მეზობელი დედაქა-ცები, ხოლო მისი ქმარი სილიბისტრო და მამა-ხუბუ ჩი-ჩია მეორე ოთახში იცდიდნენ და გულისფანქვლით ელოდნენ პირველ მემკვიდრეს.

შუადღემ რომ მოატანა, თითქმის სულ დაბნელდა და დაღამდა. მიყვრებული დედამიწა უცებ ისევ შეინძ-რა და აზანზარდა. საშინელი ქარიშხალი ამოვარდა. ქვე-ყანა ჰგონივდა, კნესოდა და სტქვდა. კვაჭანტირაძის ფიქ-რული აივრბ-ჩაივრბა, აჭრიქინდა, აიბუჭინდა და აფ-

რენას ლამობდა. მელოგინე ჰჭიოდა, სხეში თავზარდაც-მულნი და დამფრთხლნი უგზო-უცელოდ დარბოდნენ.

უცებ ისე გაიფიქრა, რომ ყველანი რამდენიმე წამით დაბრმავდნენ. იმავე წამს, ერთსა და იმავე ღრის, ისეთი სიზარელი ქექა და კივილი მოისმა, ხოლო დედამიწა ისე შეინძრა, რომ შიშით ზოგი გაშეშდა, ზოგი ჩაიკეცა. ზო-გი კიდევ კარებს ეკა. ერთი წუთით სრული სიწმინდე ჩამო-ვარდა. უცებ იქვე კოთხეში დაბადებულის წრიაპინი მოისმა.

— მე-ე... მე-ე... მე-ე...

პირველი გაგი სილიბისტრო კვაჭანტირაძის პირვე-ლად ჩაუარდა ფეხებში პირველ დედაქაცს—თავის დე-დას.

ატყდა სიზარულის კრიაშული, ალიაქოთი და ფუს-ფუსი.

იმავე წუთს სრული თორმეტი საათი შესრულდა. გრიგალს ენა ჩაუვარდა, სინათლემ სტბნელეს სძლია.

ბავშვის ხმაზე სილიბისტრო კვაჭანტირაძე და ხუბუ ჩიჩია მეორე ოთახიდან გამოცვივდნენ.

— ვაჟია!—მიახარა ბებია სილიბისტროს და ხუბუს.

— მადლობა უფალს!—სთქვა სილიბისტრომ.

— დიდება მამასა, და ძესა, და წმინდასა სულს!—

სასოებშით დაუმატა ხუბუმ—ამინ!

ამინ!—გამიგორეს სხვებმა და ყველამ პირჯვარი გალიწერეს.

„დროშის“ ფოტოგრაფია.

სამაღუბო სახლის ძველი გაბეჭდილი.

—კვაჭი დამირქმევია—გა-მოაცხადა სილიბისტრომ.

ყველანი დათანხმდნენ. *
კოტა ხნის შემდეგ ღუქნის ბიჭი ბარდო ამოვარდა ქვემო სართულიდან და ამბავი ნოი-ტანა, რომ მეხი ალვის ხეს დაეცა, რომელიც კვაჭანტი-რაძის ბაღში იდგა, და შუაზე გახლიჩა, ხოლო გრიგალმა დაანგრია და მოვატრთოვა-ნტა კონდიას ღუქანი, რომე-ლიც კვაჭანტირაძის „სას-ტუმბოს“ ღიღს მტოკეობას უწევდა.

ერთი საათის შემდეგ ღრუ-ბელი გაიფანტა და გაზაფხუ-ლის მწვენიერი დარი დადგა. მზემ თავზე დაიდგა საუცხო-ვო რამ სიხივსანი გვირგვინი.

მთელი სამტრედია გარეთ გამოსულიყო და ათვალიერებდა იმ გვირგვინს, ჟონდიას ნადლეშნარს და კვაპანტირის გაჩეხილ ალვის ხეს.

ასე დაიბადა კვაპანტირამდე.

იმავე საღამოს ქალბატონი ნოტიო ასე ეუბნებოდა თავის მოსულიერებულ ძაბულის, თავმოწონე სილიბისტროს, დამწვინებულ ხუხუს და ამპარტყან ბარდლას:

— ქარიშხალი და ქექა-ქუხილი იმას წინაშე, რომ ახალგაზრდობაში კვაპის მრავალი გაქურდება და თავგადასავალი მოელოს, მაგრამ ღმერთი დიდი, მზემ რომ

საბალონო საბლი. ნაწილი ახალი გამგებობისა.

გვირგვინი დაიდგა თავზე, ეს იმას ნიშნავს, რომ შემდეგში კვაპის—ვენაკულე იმას პაწია თათებში!—ბრწყინვალე და სახელოვანი მომავალი მოელოს. ალვის ხეს რომ მუხი დაეცა და ჟონდიას დუქანიც რომ ეშმაკებში წაიღეს, ეს იმას ნიშნავს, რომ თქვენი და კვაპის მტრებს—ჯვარი აქაურობას!—მუხი დაეცემა და გულში ისე დაუსტყვბათ, როგორც ალვის ხე გასკდა დღეს.

ყველას გული დაიხსნა და მოეფხანა.

მერე სილიბისტრომ სთქვა:

— ბავშვის ესეთი ტრილი ჯერ არ გამიგია. სულ მე-მეს იძახის. ცუკობა სხვას არაფერს შეარჩნის და ამ ქვეყანას დაიჩემებს.

ყველამ გაიკინა.

— ვენაკულე ჩემს კვაპიკოს!—ჩაიურჩლა ღმერთით ამბულამ და გვერდით მიძინებულ კვაპის ალვის დაუწყა.

რა იცოდნენ მაშინ, ან სილიბისტრომ, ან ძაბულამ, ან ბარდლამ, თუნდ ხუხუმ, თუნდ ნოტიომ, რომ მათს მკითხაობაში და ოცნებაში სიმართლის ნატყალი იყო ჩაქსოვილი, და რომ წრიახი და მხავენი კვაპიკო მომავალში მათ საესებით გაუმართლებდა იმედებს და მრავალჯერ გადაპატიბებდა.

II

ესა გოხოვთ გაიცნოთ სილიბისტრო კვაპანტირამდე და მისი ოჯახი.

პატივცემული ბატონი სილიბისტრო დაიბადა გურიის იმ ხანებში, როცა ბატონ-ყმობა ისპობოდა. მისმა დედამამ ანაპოლისტემ და ციუციამ პაწია სილიბისტრო გასაზრდელად მიიბარეს ციუციას დას ქალბატონ ნოტიოს და მის ქმარს ხუხუ ჩიჩას.

ხუხუმ და ნოტიომ პაწაწინა სილიბისტრო ხურჯინში ჩასვეს, ცხენს აჭიდეს და დიდი ტანჯვა-წვალებით გაიყვანეს სამეგრელოში სოფელ ბანძაში, სადაც ცხოვერობდნენ ხუხუ და ნოტიო.

მეგრელებმა სილიბისტროს ქრისტიანული სახელი

დაუწერეს და ჰიბი დაარქვეს. რადგან მეორე ნათლობა უმღვდლოდ მოხდა და მეორე სახელიც არც ერთ წიგნში არ იყო ჩაწერილი, ამიტომ მის პატრონს ორივე სახელი შეჩია—სილიბისტრო და ჰიბი.

ათიოდე წელიწადი გავიდა. სილიბისტრო—ჰიბი ხან გურიის გაჯავდათ ისევე ხურჯინით ან გოდრით დედამას სანახავად, ხან უკან მოჰყავდათ.

რუსეთ-ოსმალეთის ომი რომ დაიწყო, ანაპოლისტე ქართულ მილიციაში ჩაეწერა და ბათუმის ასალეზად წავიდა, მაგრამ ციხისძირის ერთ-ერთი იერიშის დროს მოჰკლეს. ერთი წელიწადი ძლიერ გავიდა, რომ ციუციაც მეორედ გათხოვდა და ქმარს აღესაპი წაჰყვა.

ასე დათბდა სილიბისტრო კვაპანტირამდე კიდევ კარგი, რომ მისმა დეიდამ ნოტიომ და ხუხუმ ჩიჩამ იქისრეს სილიბისტროს გაზრდა და დროზედ უპატრონეს იმის ერთი მუჟა ქონებას.

სილიბისტრო მარტო არ იყო ჩიჩას ოჯახში. ხუხუს ერთი ძმა ჰყავდა სამტრედიაში—ჯვებე ჩიჩია, რომელიც ადრე დაქვრივდა. ჯვებეს ჰყავდა ერთადერთი ქალი—ძაბული. ჯვებე მოუცლელი კაცი იყო, ამიტომ ძაბულიც ბანძაში იზრდებოდა, ხუხუს და ნოტიოს ოჯახში.

მზრავდ სილიბისტრო და ძაბული და-ძმავით შეეზარდნენ ერთმანეთს და ერთმანეთი ბავშვობიდანვე შეეყვარეს.

სილიბისტრო რომ წამოიზარდა, მიწის მუშაობა ითავილა და ბათუმში წავიდა აზნაურობის და ბედის საქმენად. ხუხუ თავის ოჯახით ჯვებემ სამტრედიაში დაიბარა. ჯვებე აეთ იყო, ამიტომ მან თვისი ქალიშვილის—ძაბულის ბედი და პატარა დუქანი ხუხუს ჩააბარა, ხოლო სული ღმერთს.

ხუხუმ ამ დუქანს ვერ მოუწარა, ამიტომ ბათუმიდან სილიბისტრო დაიბარა და ჟინა:

— შეილო ჰიბი! საკეთიარი პაწაწა ფაცხაში ცხოვრება სჯობია, სხვის სასახლეში სასახურს; საკუთარი ხმელი ჭალი—სხვის პურს, ბათუმში შორს ვერ წახვალ მარ-

ტო ქართული წერა-კითხვით. იქ ათასი განათლებული ხალხი ირევა, შენ ვასაქანს არ მოვცემენ, ამიტომ ვირჩევ საკუთარი ოჯახი გაიჩინო. ბელი კარზე გიცდის, ხელს ნუ ჰკრავ, თორემ ინანებ. ძაბული დასაწერი არ არის; ლაშხა, რიგინა და ცოცხალი ქალი; ეს მომართული სახლი და ბაღივე ერთ რამედ ღირს. რაზეც შენ ნოტიოს გვაბადია, ესეც ხომ თქვენი ექნება. რას იტყვი, შეილო კიპი?

რას იტყვდა კიპი კვაპნტირაძე? კარზე მომდგარ ბედს ხელ-ვაშლილი გავეცა და ამ როვად დაბა სამტრედიის საერთო ოჯახში ჩასახლდა.

III

სილიბისტროს სახლი—ორსართულიანი მიგრეხილ-მოგრეხილი ფერადი—ხონის გზაზე იდგა. სახლს უკან ნახევარი ქვეა მიწა ჰქონდა, რომელსაც პალს ეძახდნენ. „ბაღში“ ათიოდე ხე იდგა—ბალი, პანტა და მაქალი ვაშლი. იქვე ხუთიოდე კვადი შეწინილი ეთესა ბოლოც, კინძი, წიწნატი, ტარხუნა და ნიახური.

ქვემო სართულში „სასტუმრო“ იყო, სადაც ყოველთვის იმოგებოდა ხარბი, სულუგენი, კერეხი, კუპატი, ხილფულაბა და მრავალნაირი ღვინო—კულაშური, სვირული და საჩინური აღადასტური.

ცხუმში საქონელი და ფრინველიც ჰყავდათ: ათიოდე ქათამი, ბატო და იხი, ორიოდე თხა, რამდენიმე გოქი და ერთგული ძაღლი.

ღუქნის უკან ოთახში ოთხი ტახტი იდგა, რომელზედაც ლოკინის მაგიერ ძონტები ეყარა. სახლი ძველი იყო და დანგრევას აპირებდა, სამაგიეროდ ხონის გზაზე იდგა და შეუტანი ხშირად ხედილობდა.

ხეუმსართულში სამი ოთახი ჰქონდათ, თითქმის ცარიელი, მაგრამ სუფთა და მზიარული. თანდათან სილიბისტრომ გაიჩინა დანა ჩანგალი, ფაიფურის ჭურჭელი, მაგიდა, სკამები და ფარდები.

ხუბუმ და ნოტიომ თავიანთი ხაბა-ხუბაკი გაჰყადეს ბანძაში და საერთო ოჯახში თავიანთი წვლილიც შეიტანეს. ოთხივენი ხალხში გამოსულნი, ზრდილნი და თავიანთნი იყვნენ, ამიტომ მალე გაიჩინეს მუშტარი, რომელსაც ამ „სასტუმროში“ წყალწყალა ღვინისა, გამზარი სულუგენისა და ბუნხანატი კუპატის გარდა ყოველთვის უჭვად უხდებოდა სტუმრთა მოყვარე მასპინძლების ღირსი, ცხელ-ცხელი ამბები, შინაურული მოქცევა, ზრდილობანი სიტყვა-პასუხი, ათასი ბოლინი და მუდმივი დაპირება უცხოესი დახვედრისა შემდეგში.

სილიბისტრო და ძაბული, რა თქმა უნდა, ყველა გამეღულ-გამომეღულს თავს არ უყადებდნენ, მდამო ხალხს ბარდია და ნოტიაც კარგად უხედავდნენ, მაგრამ თავად-ახნაუროებს, ვაკრებს და საერთოდ სულთა მუშტარს სილიბისტრო და ძაბული ისე არ გაატარებდნენ იმ გზაზე, რომ გამარჯვება მიიღეს არ ეთქვათ, არ შიშობიყნათ, მათი ამბავი არ გამოეკითხათ და თავიანთიც არ ეამნათ.

სილიბისტრო სადგურზე ან ბაზარშიაც რომ ყოფილიყო, ალთოი არ რაღაც მანქანებით გაიკავდა ხოლმე ასეთი მუშტარის მისვლას და უშალ სახლში ღირსებოდა ხოლმე თუნდ იმისთვის, რომ სასტუმრო მუშტარი გაციკო, გადმოებოდა, ან ორიოდე ტკბილი სიტყვით მისი გული მოეცა.

როცა ხონის გზაზე ეტლების მოძრაობის დრო გადიოდა ხოლმე, სილიბისტრო სადგურზე და ბაზარში წავიდოდა და ათასნაირი წერილმან საქმეს აეთებდა. აქედანაც ყოველთვის ორიოდე გროზი რჩებოდა, რომელსაც ისევე „სასტუმროში“ ან თავის ოჯახს აყრიდა. ერთიც და მეორეც თანდათან იესებოდა, ფეხზე დგებოდა, ძაღლი-ნემში შედიოდა.

ასეთი იყო სილიბისტრო კვაპნტირაძის ცხოვრება და ოჯახი, როცა დიბადა ეკავი კვაპნტირაძე.

ეკავი სოცარის სისწრაფით იზრდებოდა. სხვა ბავშვები დახლოვებით ერთის წლისა აიღებდნენ ხოლმე ფეხს და ენას, ხოლო ეკავიც ექვსი თვისა ძლიეს ექნებოდა რომ პირველად წილფულადა:

— ბაბა... დედ... ბებია...

და იმე ხანებში აიღვა ფეხიც.

ნოტიომ სამართლიანად სთქვა ამის გამო:

— დამეჩვენეთ, ბავშვი რომ ასე ადრე გაიზრდება, ეს იმის ნიშანია, რომ სახელოვანი და დიდი კაცი გამოვა რა თქმა უნდა, ნოტიოს ისევე დაუჯერეს და ეკავის მოგლა პატრონობას უნებია.

ეკავის დაბადების შემდეგ სილიბისტროც მეტ წილად სიხლმე ტრიალდება, გროზის საქმეებს აღარ დასდევდა. ზედმეტ თემას რომ მოიღებდა ბელში, ამბრეშუმის პარკს ან კერეხებს ყიდულობდა და ამაშიაც კარგს ხეობს-ხედავდა.

მხოლოდ ერთი საზრუნავი, იღუმალი ფეხრი და ოცნების ჭია ჰქონდა სილიბისტროს თავში და გულში, რომელიც მას ღრღნიდა, აწეალებდა და აწეებდა: სილიბისტრო კვაპნტირაძე ახანავს არ იყო; არა, ბოდიშის სილიბისტროს ახანავს იყო, ეს მოელოდა ჭეკუნამ იცოდა, მაგრამ ახანავრობა მას ჯერ დამტკიცებული არ ჰქონდა. ამ საქმის მოსაქმნა-კეზობად სილიბისტრომ აუარებელი დრო და ფული დახარჯა, მრავალჯერ იმგზავრა ოხურ-გეოსა და ქეთისში, ვეჭილებიც აიყვანა, მაგრამ ვერაფერი მოაგვარა. დამირებას და იმედს უნებად იძლეოდნენ, სამაგიეროდ ფულს უნებად იღებდნენ, ხოლო სილიბისტროს წინანდებურად ეწერა პასპორტში სამარცხენო და სათიკლოსიტყვა.

გ.ლ-ე-ნი

სილიბისტრო „მძიმეგული“ იყო, „ჩაქში“ (начальник) ამის გამო ზოგნი მასხარაბუნდ და სილიბისტროს ზურგს უკან დასცინოდნენ; ეს იცოდა სილიბისტრომ და გული უფრო ეწვრიებოდა. მაგრამ მინც ითმენდა, ფეხებდა, მუშაობდა და ელოდა.

ბოლოს ერთმა ლეთისნიერმა ადამიანმა მისწავლა: — აშორდია!

სილიბისტრო ზეფელიში გაშინა. ბევრი ღრეკ-ვაჭრობის შემდეგ შორიგდნენ.

კიდევ ვაიდა რამდენიმე წელიწადი.

ერთხელ სილიბისტროს ოჯახში დიდი დაც-ფსიკ და ალიაოთი ასტყდა: ყველანი დამბრდნენ და ჩაიხულებდნენ:

— აშორდია... აშორდია მოდის...

სალამზე მოვიდა უცხო ენებე ადამიანი. სილიბისტრო და თავიანთი დაცხედნენ. შეიქმნა დიდი ხანა, ზეიმი, სიხარული და აღტაცება. აშორდიამ სილიბისტროს და მისი ოჯახის წევრებს უცხო ენა და სასიხარულო ამბავი მოუტანა.

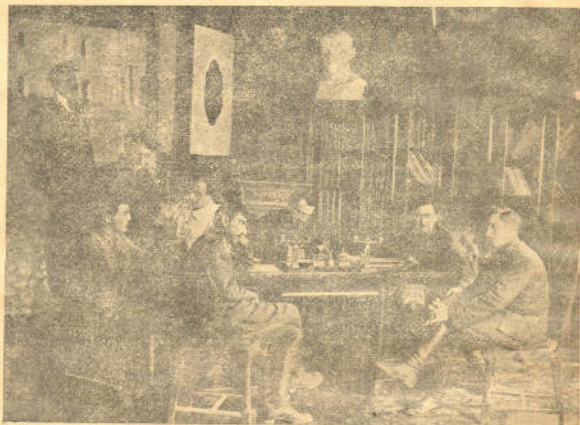
საბჭოთა სომხეთის სამი წლ ს თავი.

„დროშის“ ფოტოგრაფია.

იმ დღიდან სილიბისტრო კვაპანტიანის და მის ცვაჭიკოს აზნაურობა დაუნტყიდა. გახშამზე ხუთი წლის კვაჭიკომ სილიბისტროს დაიგებით აშორდიას ხელზე აკოცა და უთხრა:

— ბიძივე, მადლობელი ვარ, აშორდიამ გაიღიმა, კვაჭიკოს შუბლზე აკოცა, მოუაღერსა და უთხრა:

— ჩემო პატარავ! მე გზა გავიკადე ბედნიერებისა და წარმატებისკენ. ეხლა კარები ყველგან გახსნილი გაქვს. დანარჩენი, შენ იცი, შენც ბედნიერი იყავ, შენი მშობლებიც და სამშობლოც გააბედნიერე და ასახელე. ესეამ პაწია კვაჭიკოს სადღეგრძელოს!

სომხეთის ცაკი ამბარცუშინის მეთაურობით.

საბჭოთა სომხეთის სამი წლის თავი.

„დროშის“ ფოტოგრაფია.

პროფკავშირთა საბჭო.

აშორდიას მართლა მადლობა გადაუხადოს და „სამსახურ-შიაც“ გაასწროს.

რა იცოდნენ მაშინ ნოტიომ, თუნდ აშორდიამ, ან გაბუნდშილმა სილიბისტრომ, რომ მომავალში პაწაწინა კვაჭიკო აშორდიას სახელს სრულიად დასრდილავს, ყვე-

ისევე ასტყდა კრიმული, სიმღერა, ლხენა და მზიარულება.

მეორე დღეს აშორდია რომ წასასვლელად ემზადებოდა, კვაჭიკომ ერთხელ კიდევ აკოცა მას ხელზე და უთხრა:

— ბიძია! მეფესთან ლომ იქნები, უთხალი, კვაჭიკო კვაპანტიანე არ დაივიწყებს შენს სამსახურსათუო, ლომ გაგიზღდები, შენც გადაგიხდი მადლობას.

ყველამ გაიციან. აშორდია წავიდა.

იმ საღამოს ნოტიო ამბობდა:

— ვენაცვალე ჩემს კვაჭიკოს! ეხლა წინ ვერაფერი დაუდგება. ქვეყანას გადაიტრიალებს და ჩვენც გაგვებედნიერებს. იქნება ისეთი დრო მოვიდეს, რომ კვაჭიკომ

ლას დაივიწყებინებს და ქვეყანას მართლა ააფორიანებს, აალაპარაკებს და თავის გეგმას ბრწყინვალე შარაფანდით შემოსავს და შეამკობს.

(შემდეგი იქნება).

ექსპრესიონიზმი.

1914—18 წელი, ომი, ვერსალე. რევოლუცია, ან უკანასკნელი პერიოდი გერმანიის ისტორიაში.

ბრძოლა სისხლიანი შედეგებით დამთავრდა კაპიტალიზმის კრიზისის გამო.

ვერსალმა კიდევ უფრო გაამწვავა, ისედაც მწვავე მდგომარეობა. რევოლუცია-კი სწორი გამოსავალი იყო იმ კატაკლიზმის, რაც გერმანიამ განიცადა.

ამ პერიოდს ეკუთვნის ექსპრესიონიზმის განვითარება¹⁾ ამ მიმართულებაში თავი მოიყარა გერმანიის ინტელიგენციის პაციფისტურ ნაწილმა, რომელიც გამოუსულია საზოგადოების საშუალო ფენებიდან და ამისთვისაც პოლიტიკულად ჩამორჩენილი ნახევრად პასიური ელემენტებისაგან შესდგება. მათ ჯერ კიდევ ომის დაწყებამდე პროტესტი განაცხადეს სისხლის ღირსის წინააღმდეგ, მაგრამ მათ პაციფისტური ბუნება უფრო ომის პერიოდში შემეშავდა.

ანტიმილიტარიზმიდან მათ არსებულ ცხოვრების უცხოეთში შეცდომა დაისახეს მიზნად, მაგრამ მხოლოდ ხელოვნებაში საშუალებით, ისინი დარწმუნებული არიან, რომ საზოგადოებრივი იდეით ამოძრავებელი ხელოვნება, შეიძლება გახდეს საზოგადოებრივი მოძრაობის სტიმულად; მათთვის იგი იდგის პრაქტიკულ საშუალებათ ხდება, ექსპრესიონიზმის დადებითი მიწოდებლობაც სწორედ ამაშია.

გერმანია—ზროვნების ქვეყანა, საფრანგეთი—ესოტიკის.

გერმანიის ხელოვნანს ყოველთვის შინაარსი ახასიათებს ფრანგ-ფორმა.

გერმანიის აქტიური ხელოვნება ეერ ჟთანხმდება საფრანგეთის პასიურსა და ფორმალურ ხელოვნებას.

გერმანული მხატვარი დიდი გრულიციის ადამიანია და შთაბეჭდილებას ერთ მოღამ განცდათ გარდაქმნის. „გერმანული პლასტიკი—ამბოს ლინეარისკი—ან ეთიკოსია, ან ლირიკოსი უფრო ხშირად კი ლირიკოს-ეთიკოსია. ფრანგი კი წმინდა პლასტიკოსია, რომელიც ჰქმნის უფრო თვალისთვის, ვიდრე ადამიანისთვის“. ექსპრესიონისტ მხატვრისკი ეთიკა და შემოქმედება „ადამიანისთვის“ ახასიათებს, მისი მიზანია ემსახუროს ადამიანის სულიერ და არა ესთეტიკურ მოთხოვნილებას. ამ მხრივ იგი უფრო მაღლა სდგას საფრანგეთის ხელოვნებაზე, თუმცა მას ფორმის მხრივ ვერ შეედრება.

ომმა ყოველივე ფარებული ჩაქალა, ეს კი ექსპრესიონიზმის გამაყვების ნიშნავდა. გაიმარჯვა პრიონიზმი; ხელოვნება ადამიანისთვის და ამისთვის ტერნიკა გერმანულ ექსპრესიონისტისათვის გამოიქმნა საშუალებათ გარდაქმნის.

შინაარსმა ფორმას დასცლია.

თუ კი იმპრესიონისტს უნდოდა ზერეულე შთაბეჭდილება საგნისაგან, მაშინ ექსპრესიონისტს უნდა ღრმა ცოდნა ამავე საგნისა.

¹⁾ ექსპრესიონიზმი განვითარდა ომის პერიოდში, ძალიან მისი წარმოშეება ეკუთვნის უფრო შორეულ წარსულს, თუ ჩავთვლით მისი მატერიალს დასაწყისად მანიფესტებს, რომლებიც 1910—12 წლებში მიუნხენის კონფერენციაზე „ცხელდეს მხატვრები“, რომ იმუშავებოდა. გერმანიაში ამ მანიფესტებმა დიდი მხედრობა გამოიწვია და უფრო ჩაიფიქვალა ექსპრესიონისტულ მხატვრობა ლიტერატურის პირველ გამოცემაზე.

იმპრესიონიზმი ზერეულე ხელოვნებაა ძველი ევროპისა, ექსპრესიონიზმი კი ღრმა და შინაარსიანი ხელოვნებაა გარდამავალი ევროპისა.

ძველი ხელოვნება პასივი შეთვისებაა საგნის, ახალი აქტივი შენება ამავე საგნისა.

ექსპრესიონიზმი აქტივიზშია ხელოვნებაში.

იმპრესიის მაქსიმუმი, ექსპრესიის მაქსიმუმი იქცა.

ახალ ხელოვნანისთვის ფორმა როდღია მიზანი, იგი ფორმით აღარ იწყებს შემოქმედებას, მასში პირველ აღავს იჭერს სულიერი განცდა *«lebens»*, ხასიათი ანუ როგორც სეხანი ამბობა „*temperament*“—ი. ექსპრესიონიზტი ხელოვნანი კონსტრუქციისტიკაა, მას უყვარს ენის დგრაიკონალიზაცია, იგი ცდილობს შეავართოს რეალობა ფანტაზიასთან და დაშორდეს ბუნებას, იგი უარყოფს ფსიქოლოგიურ ნატურალიზმს და სანტიმენტალურ რომანტიზმს და ამიტომაც, რომ მისი „ერთად-ერთი უძლიერესი მტერი ნატურალიზმი“ (გუმბერგი).

ამიტომაც იგი ხშირათ დიფორმაციულია, გარეგნობის მხრივ კი ექსპრესიონიზმი ფორმის ზემოზამდე მიდის, რაც გერმანიის კულტურის სპეციფიურ თვისებათ და ომის მემარცხენე ლიტერატურის გაყენებით აიხსნება.

ექსპრესიონისტული კონსტრუქციისში მეტად უბრალოა (კონკრეტი) და მიზან შეუწონილი (უტოლია).

სიმატრევი და მიზანშეუწონილობა აი ორი უდიდესი პრიინციპი ექსპრესიონიზმისა.

ექსპრესიონიზმი იგივე ტელიორიზშია ხელოვნებაში, პრიინციპი ექსპრესიონიზმისა და ტელიორიზმისა ერთი და იგივეა „შედეგების მაქსიმუმი მოქმედების მინიმუმთან“.

ექსპრესიონიზმა პირველ ნაბიჯისთანავე მებრძოლი პოზიცია დაიჭირა არსებულ მხატვრული წყობის მიმართ. იმეათი ოტება ექსპრესიონიზმში გამოიყვია 19 ს. გამეფებულ მეცნიერულ აზროვნებამ. 19 ს. ადამიანი იყო მონა თავისთვის აღმოჩენების: ცხოველების, მდიდრის და ტახტის სფეროში, —რაც ბატონობდა მსოფლიო მეურნეობაში. ასეთივე მონა იყო იგი ხელოვნებაშიაც, რა არის განთქმული რომანები ზოლას და დრამები ისენების, თუ არ აშკარა დოკუმენტები საფუნის ლიტერატურული დასასტრულისა?.. სამყაროს, ეპოქისა და კანონების ყოველგვარმა აღწერა—რაცუ ახასიათებდა ბევრის ძლიერებას და გენისა—მოსამ ხელოვნებაში გაგება ადამიანის თავისუფლებისა, ეს სისტემა სპობს გაგებას ადამიანის „ნების ყოფის არსებობისა“. ნატურალიზმი ადამიანის ცხოვრების უღრმეს პრობლემებს გეგრებს უხევედა ადამიანში დ მაჩუხლ პოტენციურ ძლიერებას („სულის“). მეცნიერულ აზროვნებამ გაანთვიისუფლა ადამიანი პირვანდელ სულიერ მღელვარებისაგან—ყოველივე შეიქმნა უბრალო და მექანიკური. ადამიანი შეიქმნა რაღაც საბრალო დანაწინათ ბუნებისა. ასეთივე დანაწინად დარჩა იგი იმპრესიონისტების ნაწერებში. იმპრესიონიზმი—ხელოვნება, რომელიც მხოლოდ შემთხვევით შთაბეჭდილებების ზეგავლენას განიცდის ბუნების განვქვრების დროს.

ექსპრესიონიზმი ადამიანს და მის ბედს სრულიად სხვა თვალისაზრისით უღდება. ხელოვნები ამ მიმართულებისა ვერ ურავდებიან ადამიანის ვარემ სამყაროსადმი პორჩილებას, იგი სამყაროს ცენტრში ადამიანს აყენებს

ერენის უნივერსიტეტის პროფესორა.

და დარწმუნებულია, რომ გარდაიქმნება იგი ადამიანის შემოქმედებითი ნების ყოფის საშეალებით. „სამყარო—ჩემი წარმოდგენა“ აღიარა მან შოპენჰაუერთან ერთად.

ჯერ კიდევ 1910 წელს თანამედროვე გერმანიის ერთმა საუკეთესო პოეტმა ტომას მანმა, მხატვრული შემოქმედების პრინციპად იღებს ძლიერებით სამყაროს გარდაქმნა—აღიარა. ექსპრესიონიზმიც ამ გზას დაადგა.

იგი შეიქნა მსახური იდეის, ადამიანისა და ამიტომ მან სრულიად დაივიწყა ფორმა დაივიწყა პარიზული ესტეტიკიზმი.

ექსპრესიონიზმის ერთი დამახასიათებელი თვისება მისტიციზმია. ეს მისტიკა თავის მხრით ლეთაობის ძიებით ხასიათდება, რაც ხან ქრისტიანული ღმერთის, ხან კი უცვლადი „სულის“ ძიებად იქცევა. ხშირად ამ ძიებას—

მოულოდნელ შედეგამდე—

ატეიზმამდე მიჰყავს იხილი.

ვაჟრცველობა და პატრიოტი მდგომარეობა ექსპრესიონისტ ხელოვანს მისტიციზმის ტალღებში აგდებს, და ხშირად სკეპტიციზმამდეც მიჰყავს იგი.

საზოგადოებრივი აქტიურობის დაცემა, პერსონალიზმის ბუნდოვანება, მდგომარეობის სირთულე, ადამიანში გამეფებული დისპარმონია და ამოოალიზმი, იი ყოველივე ის რასაც მისტიციზმის Artierepense-ს უწოდებენ.

ამ ბოლო ხანებში მას ემწევა მისტიციზმის გაძლიერების ტენდენცია; ენის კაბალისტკა, სიტყვის რაოდენობის შემცირება, გამომეტყველებითი სიტყვა, მელანქოლიური

„ხორბრდან პაიასტანის“ რედაქტორი.

პოზა, და სეკტიციზმი — რაც აუცილებლად კინოს გველენას მიეწერება — იმარჯვებს ექსპრესიონისტულ დრამაში.

ექსპრესიონიზმის მეორე დამახასიათებელი თვისება ანტიბურჟუაზიულობაა.

პატიფიზმი მათში კლასთა მოსპობის იდეათ იქცა, მაგრამ ეს ანტიბურჟუაზიულობა არასოდეს არ მიდის აქტიურ რევოლუციონერობამდე, ბუღიზმი და პასივი სპინოზიზმი ახასიათებს ამ პატიფიზმს, თუმცა ექსპრესიონიზმის შემარტყენი ფრთა — თავისი გულშეუვალობით — არამც თუ კომუნიზმამდე, არამედ უფრო შორსაც კი მიდის. ამით იახსენება, რომ ზოგი რევოლუციონერი პოეტი ექსპრესიონიზმით იწყებს და შემდეგ კი თანდათან სცილ-

დება მას, რადგან იგი ეწინააღმდეგება რევოლუციურ აქტიურობას. ექსპრესიონისტები ომის სიძულვილით თითქმის აქტიურობამდე კი მიდიან.

ისინი აღიარებენ, რომ: „პოლიტიკური სიმღერა, არ უნდა იყოს ჩვენთვის უცხო სიმღერა“-ო, მაგრამ მის-ტიციზმი მათში სძლევენ აქტიურ მამენტს და ისინი მაინც „რეცეპში“ არიან იდეურ-რევოლუციურ ტოლსტოიზმსა და პრაქტიკულ-რევოლუციურ კომუნიზმ შუა“ს ანუ „რომენ როლანის და ბარბიუსის“ პოზიციებს შორის და თავის როლს იმით ისახლეწავენ, რომ „ესროლონ თანამედროვეობას მტკიცე სიტყვა ბრალდებით“.

პ. ქიქოძე.

ქ ა ლ ა ქ ე ბ ის დ ა მ ო ნ ე ბ ი.

მათ ხეტიალის მოდის ნამჭერი და ქალიქები მთლად გადარია. ნიკაძის ირვლეი, ისე ვით წვერი — კვამლის და ქვარტლის შავი ქარია. მათი აზრდილი ქუჩას დაფარავს და სინჯავს სახლებს გძელი თითქვით, შემდეგ ჩააქრობს ის ქუჩის ფარანს და ნისლი მოდის ყალბ შორიდებით. მათ მოედანზე აქვთ ერთი ფეხი მუხლის მიბჯენენ გოდოლს ხმაურით როცა დასტევენ — წვიმა და მჭერი მოდის მალლიდან აურ-ზაურით. ამ ფეხით ირვლეა — საცოდავ ხმაზე დატრიალდება ქალაქთა რკალი. და ხმა სიკვდილის ისმის მიწაზე, აშავეებს ღამეს ავი გრიგალი. მდინარე აღარ უმღერის ველებს სუსტი ფარნებით გაყვითლებული, იგი ვით ხელიკი ზურგს აიჭრელებს. სადღაც მიზორგავს წყალთა კრებული. და ხიდის ბურჯზე ერთად ჯდებიან, რომ ხალხს ჩაასონ თავის ბრჭყალები, ვით ის ფენები, რომ ისერებიან ტბების ტალახში იღუშალებით. დემონმა სვეტაც მთავრულ ხელით

დაჰკიდა შავი ნილაბი. გაჰქრა. ებგერა ქალაქს ღამე სიხნელით და შავ სვეტებზე სწრაფად გააქრა, მძიმედ აბგერდენ ქალაქთა მხრები ხანძარი მოდის ცეცხლიან ფრკვევით. ისინი სხედან, როგორც კატები, აუწყევით თავები ზევით. არის ოთახი — შიშით მოცული იქ შშობიარე ქალი გაჰკვის, ბალიშთა შორის დაბტის მუცელი და ღემონების და ჯგუფთა მწყერი. ქალი კანკალებს. და ოფლის წვიმა. კივის. არ გლის შევლას ღვთისაგან-საშო უცუკრად კვლავ დაიჭიმა — გასკდა ნაშუადღის სიმძიმისაგან. და ღემონები ეირაფთა მსგავსად წასწევენ კისერს. უთავო ბავში. დედის კივილი ედება ხეცად კედლებს, — და ხელებს ის იცემს თავში. ვით გოლიათნი ყველან დარბიან. ცაში არკობენ მეწამულ სოლებს. მათი ტერვები მიწის-მერას ქმნიან, ცეცხლი ქვეყანის სწევს და ათრთოლებს.

გეორგ გეიმი.

მ დ ი ნ ა რ ე

ჩემ სიყვარულით სტორის მდინარე მე ევრ დავუტრავ ფლიტახე-პირმოქცინარე. არ მხეგრებუა გიტარის ხმაზე გალობა. უცხოა ჩემთვის სანტიმენტალობა. მაგრამ არიან მდინარეები, რომ ღამით არ ცხრებიან. და სამარისავენ ნელა მიიზლანებნიან, რადგანაც ედარბახა იმათ ნაპირი თავისი გაფთიერებული ზაფრით.

საყვარულო! ფრაკში ვარ მე-შენი მხლებელი. არა ვარ ნარცისი. ფბრალოა ჩემი საცხებელი. შენ ჩემი სურათი, ო, რატომ გაჩქექ! არა ერთგულმა ჩემი გული რად გავაშუქქ! ჩემი სიყვარულით მდინარე ქვითინებს, მაგრამ მე თვატრში ვიქნები დღეს!

ივან გოლლ.

პოეტი ვლადიმერ შავიკოვსკი.

ვლადიმერ შავიკოვსკი.

ავტო ბიოგრაფია

მე თვითონ.

თემა.

მე—პოეტი ვარ და ამით ვარ სანტერესო. ამაზე ესწერ კიდევ. მიყვარს, თუ შევდივარ ახარტში კავკასიის ბუნების სილამაზიდან—ველაფერი ეს მაშინ არის, როცა სიტყვით გადადულდები.

მთავარი რაც არი.

დავბადე 7 ივლისს 1894 წელს (ან 93 წელს—ღე-დაჩემის აზრი და მამის სამსახურობის სია ერთი მეორეს არ ეთანხმებიან. ყოველ შემთხვევაში ამაზე აღრე არ დავ-ბადებულვარ). ჩემი სამშობლოა სოფ. ბაღდათი, ქუთაისის გუბერნიის საკარბელოს სამეფოთა რესპუბლიკაში.

რომანტიზმის ძირი.

პირველი საბლი ნათლად წარმოდგენილი. ორ სარ-თულიანი. ზევით სართული ჩვენი. ქვევით კიდევ პატარა მარხინი. წელშიდან ერთხელ მოდიოდნენ ყურძ-ნით დატვირთული ღრმები. სწორადღენ ღვინოს საწნა-ხელში. მე ესკამები ყურძენს. ისინი სვამდნენ მაქარს. ყვე-ლაფერი სადაც ეს ხდებოდა: ტერიტორია ბაღდათის ახლო უძველესი სარბილი ციხის ნანგრევები. ციხეს ოთხ კუთხივ აკრავს გაღავანი. კუთხეებში დარჩენილან ზარბაზნის და-სადგამი ადგილები. შემდეგ დიდი თხრილები. არის შემ-ღვე ტყეები და ტურები. ტყეების ზევით მთები. წამოვი-ზარდე. ყველაზე დიდ მთაზე დაგრბოდი. ჩრდილოეთით ხრამია. ვოცნებობდი, რომ ეს არის რუსეთი: საშინლად მიწვედა გული იქით.

ეგზამენი.

გადავსახლდით ბაღდათიდან ქუთაისში. ეგზამენია ქუთაისში. ეგზამენიც დავიჭირე. მკითხეს ლუზის შესახებ

(ჩემი სახელობე). კარგად ვიცოდი. მაგრამ ლეონტიძე მქ-თხა რა არიო „Оке“, ეს ნიშნავს თვალს ძველ სლავიანურ ხუცურად. ამისთვის ლამის არ ჩამტყეს. ამიტომ იმ თა-ვითვე შევიძულე ყველაფერი ძველი. ყველაფერი ხუცური, და სლავიანური. შეიძლება ამქედან წარმოისდგა: ჩემი ფე-ტურიზმი, ჩემი ატივიზმი, და ჩემი ინტერნაციონალიზმი.

იაპონიის ომი.

ჩვენს ოჯახს მოემატნენ ვაზეტები და ევრნალები: „Русский Вестник“, „Русское Слово“, „Русское Во-гатство“ და სხვ. ეკითხულობ ყველაფერს ანგარიშ მიუ-ცემლად. აღუდგებელი ვარა ჩემი ალტაცების იწვევს ღია ბარათზე დახატული კრისიერები. მეც ვადიდებ ამ სურა-თებს და ხელმეორეთ ეხატებ. გამოჩნდა სიტყვა „პროკლა-მაიცია“, პროკლამაციებს აკრავდნენ ქართველები, ხოლო ქართველებს კახაყები საღრმობელაზე ჰკიდებდნენ. ქართ-ველები ჩემი ამხანაგები არიან. მე შევიძულე კახაყები.

1905 წ.

რა დროს სწავლა. წამოვიდნენ ორიანები. ვადაცელი მეოთხე კლასში, მხოლოდ იმიტომ, რომ მე თავი გამიტე-ხეს ქვით (რიონის პირზე ვილკასთან ჩხუბის დროს). გა-მოცდების დროს შემხიბრალეს. ჩემთვის რევოლუცია და-იწყა ასე: ჩემი ამხანაგი, მღვდლის მზარეული ისიდორე, პოლიტზე შეტბა ფეხშიშველა სიხარულით.—მოკლეს გენე-რალი ალბანოვი, საქართველოს დამაწყვარებელი. დაიწ-ყეს დემონსტრაციები და მიტინგები. მეც წავედი. კარგა. მხატვრულად განვიციდი: შავებში ანარქისტებია, წითელში ესტრები, ლურჯში ესტრები და სხვა ფერებში ფედერა-ლისტები.

სოციალიზმი.

სიტყვები, ვაზეტები. ყველაფერში მხედებიან უცნო-ბი სიტყვები და ცნებები. ჩემ თავს ვიხივ ახსნას. ფან-ჯარაში თვითრი წიგნები მოსახსნა: „Вестник“-ის. ცოდულობს. ვედიან დილის 6 საათზე. ციხეებში ლო-თითვით. პირველი წიგნი: „ძირის სოციალ-დემოკრატები“, მეორე: „ეკონომიური საუბრები“. მთელ ჩემ ცხოვრებაში დამოხა ვასაოკრად სოციალისტების ნიჭი: ხსნიან ფაქტებს, და ქვეყანა მოჰყავთ სისტემაში. „რა უნდა იკითხო?“ მგო-ნია, რუბაქინისა. წავიკითხე რასაც მიირჩედა. ბევრი არ მესმის. გამოვიკითხე. მე შემეყვანეს მარქსისტულ წერში. მოსწავარი ცრუფურტის პროგრამას. მოგხვდი შუა სწავ-ლაზე. „ლუმენ პროლეტარიატის“ შესახებ. მე უყვე ჩემ თავს სოციალ-დემოკრატად ესთვლი: გადავადვირე მამე-ჩემის ჰერადანკები ესტეგების კომიტეტში. ფაგურით მო-წვეწნა ღასალი. აღბად იმიტომ რომ წვერი არ აქვს. რაღაც უფრო ახალგაზრდაა, ღასალი მე გადავები დემოს-თენს. დავდივარ რიონზე ელაპარაკო სიტყვებს და პირი კენკებით მაქვს ამოვსებული.

გ ა ა.

ყველაზე დიდებულია ბაქო, კვები, ცისტერნები, საუ-კეთესო სურნელება—ნავთი, და შემდეგ კი ველი. თით-ქმის უდაბნო.

მოსკოვში.

მთელი ოჯახი ჩავდივით რაზუმოსკოვში. ჩემი დის ნაცნობები არიან—პოტრეკოვები. დაიჭირეთ ბინა ბრო-ნიაზე. მასსოვს პირველი „ზოლშევიკი“ ვახო კანდე-ლაკი.

პ ა რ ტ ი ა.

1908 წელს შევიდა რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკების) პარტიში. დღევანდელ ეგზეზივსა და პარტი-სამრეწველო ქვერეზიონში. კარგად ჩაება. პარტი-განმანათლებელი ვარ. წიგნი მუშაობდა, შემდეგ მე-ჩემებთან და შემდეგ სტამბის მუშაობა. ქალაქის საერთო კონფერენციაზე აზო-მარტის მოსკოვის კომიტეტში: იყენ: ლომი, პოლონეთი, სმადილი და სხვ. მე-ძახენ: „ამ. კონსტანტინა“.

დაბადებები.

გარეგნულად მოგვით ჩასა-ფრებულ პოლიციას. გვერდისა არაუგადასვლი სტამბა. ესე-ბადი ბოლიკოვსკი იდრესებთ და შეკანულ ტყავით. პრესის უბნის ნაწილი. ოხრან-კა. სუშკის უბნის ნაწილი. გამოშვებულმა ვოლტანო-სკიმ (ალბად თავის თავს სთვლიდა ძალიან ვმაცად) და-მარტობა კარნახით წერა. მე მბარებდნენ პრეზიდენტი-ბის წერას. მე უმეტესად აზრით კარნახი. ესწერდი: „Сод-альн-дмичирическая“. გამოშვების თვალისპირა ქვეშ. უბნის ნაწილით გაკეთებული წიგნით „სანინი“ ატო-მაკ ეს წიგნი ყველა საუბრო ნაწილში იყო ბოლშე. ალ-ბად სულის საცხენებელი.

გამოკვეთი ერთი წელი პარტიულ მუშაობას.

მეორე დაბადებები.

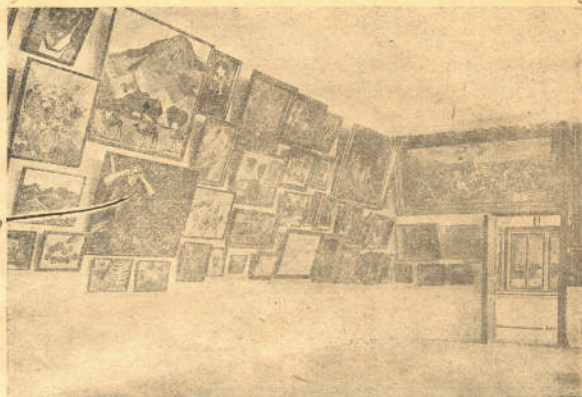
ისინი ვინ ჩემთან ცხოვრობდნენ, აწოდებდნენ „პოდ-კოპს“ ტანკისთვის. უნდოდათ გაენთავისუფლებათ კა-ტორელი ქალები. მოაწეს გაბარება ნოვინსკის ციხი-დან. მე დამიჭირეს. სახლში მინახეს რევოლუციური და არა-რევოლუციური ლიტერატურა. არ მინდოდა ჯდომა. ვაყვებდი სკანდალებს. გადაყვავით ერთ საუბრო ნაწილიდან მეორეში — პასმანია, მენაქაია, მასნიკაია, და სხვ. და ბოლის ბუტრიკები. „ოდინოკა“, № 103.

II თვე ბუტრიკის ციხეში.

ჩემთვის ყველაზე უფრო საგულდისმო დრო. სამი წლის პარტიკის და თორის შემდეგ გადართი ბელე-ტრისტიკაში, წავითხე ყოველგვარი ახალი, სიმელო-ტები: ბელი, ზალმონი. ეანნელი ფორმალურ სიახლეს, მაგრამ ჩემთვის ეს ძალიან უცხო იყო. თემები და სახეები არ იყვნ ჩემი ცხოვრებიდან. დავაბრე მეც დამეწერა მთ-სავით კარგად, მაგრამ სხვა რამეზე. გამოჩნდა რომ ახვე არ შეიძლება სხვის შესახებ. გამოვიდა ძალიან დამანჯული და რეკლამისტი.

ასეთი ამბებით ერთი რეგული გაგავსე. მდლობა კიდევ ზრდასხედელებს განთავისუფლების დროს წამარ-თეს, თორემ დავებუდადი კიდევ..

მე გამოვიშვეს. უნდა წავსულიყავი (ოხრანკამ და-

მხატვარ სპირანის გალერეა.

ადგინა) სამი წლით ტურუხანსკში. მაშინვე მეგობარმა მანშუბეკოვმა განაცხადა, რომ რევოლუციური მისი იყო, და როგორც იყო დააღმობიერა კურლივი. ციხეში ჯდომის დროს მასამართლებდნენ პირველ საქმეზე; დანაშაუთ მიენეს, მაგრამ ხნოვანება არ გამოვიდა. მიეცეს პოლი-ციის ზედამხედველობას და მშობლების პასუხისმგებლო-ბას.

გვრდოვდებოდა დილემმა.

გამოვიდა ადვოკატული. ისინი — ვინც მე წავით-ხე, გვრთ წოდებული დიდებულები. მაგრამ როგორ არ არის ძელი, მათზე უკეთესად წერა.. მე უკვე გზა-სწორი განწყობილება მაქვს ქვეყანასთან. მხოლოდ სატი-როა გამოცდილება ხელგეგნებაში.

საიდან უნდა ავიღო მე უსწავლელი ვარ. უნდა გა-ვიარო სერიოზული სკოლა. მე კი გამოცდილი ვარ გიმ-ნახილიდანაც და სტრუგანოვის სასწავლებელიდანაც. რომ დავრე პარტიში სამუშაოთ, უნდა გავხეი არაღვალუ-რი. არაღვალურს კი რა შეუძლია ისწავლო.

პერსპექტივა ასეთი: მთელი სოციალური სწერო ლეტურები, ამოღავო აზრები, მართალი, მაგრამ არა ჩემგან ნახრევი, წიგნებიდან.

წავითხელო რომ გადაფრთხო, ჩემი რა დარჩება, მარქსისტული მეთოდი.

მაგრამ განა ბავშვის ხელში არ მოხვდა ეს იარაღი? ადვილია მისი ხმარება თუ საქმე გაქვს საკუთარ აზრებთან.

მაგრამ რა უნდა ჰქნა მოწინააღმდეგესთან შეხვედ-რის დროს?

იი მაგალითად, ანდრეი ბელიზე უკეთესად მე ვერ დასწერ. ის თავის საკუთარზე „в нем не записан аха-наком“ და მე კი უმჯობესი უნდა, თასი მომეცელი გულის დღეები? კარგია სხვა პარტიულებისთვის. მათ აქვთ უნი-ვერსიტეტი.

(უმადლეს სკოლას მაშინ, მე კიდევ არ ვიცნობდი რა იყო და ამიტომ პარტის ვეცნობი.

რა უნდა დაეუბრადპირო მე. თავზე წამოჭეულ ძველ ესტეტიკას?

განა რევოლუცია არ მომთხოვს მე სერიოზულ სკოლას? მაშინ მე შევედი ჩემ პარტიულ ამხანაგთან მედელეიტთან: მინდა შევექმნა სოციალისტური ხელოვნება.

მე შევეყვითე პარტიული მუშაობა და დავეჭეი სამაციდანოთ.

დავით ბურლიუკ.

მხატვრობის სასწავლებელში გამონდა ბურლიუკი. ჟრკები შეხედულა. ლორწეტკა, სიურტეტკი, დადის და დაიმღერის. მე დაუწყე დევნა. ლამის წაიხსუბეთ.

სამახსოვრო ღამე.

ბურლიუკთან საუბარი, რამზინიოვის მოწყენიდან გადავდივით ჩვენ სასწავლებლის მოწყენაზე, სასწავლებლიდან მთელ კლასიკურ მოწყენილობაზე. დავითს, აქვს თანამედროვეთა გასწრებულის ოსტატის რისხვა, — მე კი სო-

ყვირა. ეს ხომ თქვენი დაწერილია. თქვენი გენიალური პოეტი ყოველდღიურად! ასეთი გრანდიოზული და დაუმსახურებელი ქება მე მახარებს. მე მთლად გადავყვირე ლექსებში. ამ ღამეს სრულიად მოულოდნელად მე შევიქენი პოეტი.

ს ი ლ ა.

მაიაჩიდან დავბრუნდით. თუ ჩამოყალიბებულ შეხედულებით არა გაღვსილი ტემპერამენტით. მოსკოვში ვნახეთ ხეღვნიოვი. მისი მშვიდი გენიალობა მაშინ ჩემთვის მიუღწევად იყო, რადგან მის ჩრდილს აყენებდა მღუღარე დავითი. აქვე ბზრიალობდა ფურცლისტული სიტყვის ენგუიტი კრუშინინის.

რამდენიმე ლირიკის ღამეების შემდეგ დავადეთ საერთო მანიჩქისი. დავითმა გადასწერა მისი სახელი და გამოუშვა „სილა საზოგადოებრივ გემოვნებას“.

დაიძრა...

გამოვედები. „ბუზნოვი ვალტ“. დისპუტები. ამოხეთქილი სიტყვები ჩემი და დავითის. გახეთქილი გაიქცენ ფურცლისმი. ტონი არ იყო მინცა და მინც ზრდილობიანი. ასე მავალითად მე პირდაპირ შემახლოდნ „сукни сын“.

ყვითელი კოჭა.

კოსტიუმები მე არასდროს არ მქონია. მქონდა ორი ბლუზა სახისდარი შეხედულობის. გამოცდილი ხერხია გაღვსილი შეღებვაზე. ფული არ მაქვს. გამოვირთვი ჩემს დას ყოთელი ლენტის ნაღვლი. მივიჩიე ყელზე. ჭურჭოია. სიანს ყელზე ვფრო მესამინევი და ღამიანი კაცისთვის ყელსახვევი ყოფილა. აშკარა, თუ ყელსახვევს გადავდებ, ჭურჭოვს გვირდება და რადგან ყელსახვევის ზომა განსაზღვრულია, მე ვიხმარე ეშმეოვა: გავაცეთე ყელსახვევის ბლუზა და ბლუზის ყელსახვევი. შთაბეჭდილება აღუწერილია.

მხიარული წელიწადი.

დავდიოდით მთელ რუსეთში. სადამოებო. ლექციები საგუნტნატოებში ფხიზდობოდან. ნიკოლაევში ჩვენ მოგვცეს წინადადება არ შევხედოდით არც კაცობრიობას არც პუშკინს. ხშირად ნახევარზე გავწყვეტივდნენ მოხსენებას პოლიციელები. ჩვენ ვატავს მივება ვახია კამენსკი. უძველესი ფურცლისტი. ჩემთვის ეს წლები — ფორმალური მუშაობა. სიტყვის დამოწმობა (პირველი ტომის პირველი ნაწილი) გამომცემლები ჩვენ არ გვიღებდნენ. კაპიტალისტური ცხვირი გრანობდა ჩვენში დინამიტების მსროლელთ. ჩემსას ერთ სტრიქონსაც არ ყიდულობდნენ.

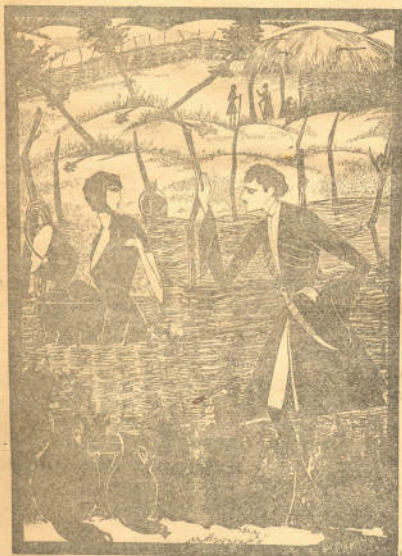
მოსკოვში დამრუნებული ფუფო ხშირად ვცხოვრობდი ბუღარებში, ეს დრო დასრულდა ტრაგიკულით „ვლადიმირ მაიაკოვსკი“ დადგეს პეტერბურგში: „ლუნა პარკში“ უსტინენს.

ომი 1914 წ.

მივიღე ალექსებულად. პირველად უფრო დეკორატიულად და ხმაურის მხრით. ლექსი: „ომი გამოცხადებულია“.

ზამთარი.

აღმშოთხება და სიძულვილი ომის: „ომ, დახურეთ, დახურეთ გახეთების თვალები“ და სხ. ინტერესი ხელოვნებისადმი სრულებით გაქრა.

სოფლის სურათი.

ციკლისტის პათოსი, რომელშიც იცის აუცილებლობა ძველის დამოხიზის. დაიბადა რუსული ჭეჭტურნიზი.

შეზღვევა.

დღეს მე გამომივიდა ლექსი. უფრო სწორად, რომ ითქვას რალაც ნაგლეჯები. ცუდი. ახსად არ არის დაბეჭდილი. ღამეა. სრეტენსკის ბულვარი. ვუკითხავ სტრიქონებს ბურლიუკს, თან უმატებ, რომ ეს არის ერთი ჩემი ნაქნობი, დავითი შეჩერდა. დამათვალერია. და წამოი-

კუოკალა.

შვილ ნიშნაინი სისტემა (შვილ ნოლიანი). გაეიზინე 7 სადილის ნაცნობი, კვირას „ესკაპა“ ჩუკოვსკის, ორშაბათს ევროინოვს და სხ- ზუთშაბათს ყველაზე ცუდი იყო ესკაპი რეპინის ბალაბეს. ჭუტურისტიისთვის, რომელსაც ერთი სატენი სიმაღლე ჰქვს, რასაკვირველია ეს საქმე არ არის.

სალამობით დახვებულა პლიაჟზე, ესწერ „სნაპ-ი“-ს.

გამოიჭედა შეგნება მოახლოებულ რევოლუციის. გაეგზავნა მესტრიაკაში. მ. გორკი, წაუვითხე მას „ინდიანის“ ნაწყვეტები. გრძნობა გადმოდინილა გორკიმ მოთლი ეილერი დაპისველა ცრემლებით. ლექსებიც დაეკრულა.

მე ცოტა გავაძაყდი. მერე გამოირკვა რომ გორკი თურმე ყველა პოეტურ ეილზე ჭკითინებს.

ყოველ შემთხვევაში ეილერს ვინახავ. შემიძლია დაუთმოთ თუ ვინმეს უნდა პროვინციულ მუზეუმისათვის.

25 თებერვალი 17 წელი.

წავედი ავტომობილებთან ერთად სათათბიროში, შევადრი რომაინკოსთან კაბინეტში. შეფათვლიერე მილიუოვი, სილუმი. მაგრამ მე რატომღაც მკანია, რომ ის ცოტა უნა დანაშაულო უნდა იყოს. ერთი საათის შემდეგ მომაწყინეს თავი. წავედი. რამოდენიმე დღით მივიღე ავტომობილის კომანდა.

გუჩკოვის სიო ქრის, ძველი ოფიცრობა ძველებურად დასერილობს სათათბიროში. ჩემთვის ნათელია, რომ ამით უთუოდ მიჰყვებიან სოციალისტები.

მოლშევიკები, ესწერ რევოლუციის პირველ დღეებშივე. „პოეტის კრონიკა“ რევოლუცია. კვითხულობ ლექციას „ხელოვნების ბოლშევიკები“.

აგვისტო.

რუსეთი თანდათანობით ანებებს კერენსკის თავს. დაკარგეს პატივისცემა. გავდივარ „Норам аман“-იდან. დავიწყე ფიქრი „მისტერიის ბუფა“-ზე.

ოქტომბერი.

მივიღეთ თუ არ მივიღეთ. ასეთი კითხვა ჩემთვის (და სხვა მოსკოვის ფუტურისტებისათვის) არ ყოფილა. ჩემი რევოლუცია, წავედი სპირაში. გუშაობდი ყველაფერს, იწყებენ სხდომას.

18 წელი.

რ. ს. ჭ. ს. რ. ვერ მოიკლის ხელოვნებისათვის. მე კი სწორედ ამისათვის ვარ მოკლული. შევედი პროეტრ-

კულტში კმენისკაისთან, რატომ პარტიაში არა? სტები მუშაობდნენ ფორტებზე. ხელოვნებაში და განათლებაში შემოიხმდებოდნენ. მე გამაგზავნეს ასტრახანში თევზის საჭერათ.

19 წელი.

ემოგზავრობ ჩემი მისტერიით და სხვა ნაწერებით ჩემ ამხანაგებთან ერთად ქარხნებში. მშენებრივად გვიღებენ. ვიბორვის მხარეზე ხდება კომუტის ორგანიზაცია, შევუდგებით „კომუნის ხელოვნების“ გამოცემას. ავადმყოფი ინგრაგინა. გაზაფხულზე ჩამოვდივარ მოსკოვში. თავში მეტყვია „150,000,000“ დაწერის იდეა. წავედი როსტაში საავტიაკით.

20 წელი.

გავადრდიე ყველა კანცელარიის თავის ტეხა და სიძლიერით—ესღამე „ჩემი მისტერიის“ მეორე ფარიანტს. მიღის რ. ს. ჭ. რ. პირველი თეატრში მეიერხოლდის რეისსორობით და მხატვრების ლავინსკის ხრაკოვსკის, კისელიოვის დეკარაკიებით ცირკში გემანულ ენაზე კომენტარის მესამე კონგრესისათვის. სიღამეს გრანოვსკი ალტმანი და რავედლით. მიღის თიქმის ასეკრ.

დავიწყე წერა „იზვესტიკებ“ში,

21 წელი.

მოვაწყე „მფაის“ გამოცემლობის ორგანიზაცია, ვაკროვებ კომუნის ჭუტურისტებს. შორეულ აღმოსავლეთიდან ჩამოვიდნენ: ასევე, ტრეტიაკოვი და სხვა ბრძოლების ამხანაგები. დავიწყე ჩაწერა სამი წლის ნაშეგვარის 5 ინტერნაციონალის, უტოპია: უნდა ვაქვენო ხელოვნება 500 წლის შემდეგ.

განვიზრახე: სიყვარულზე უზარმაზარი პოემა შემდეგ წელში გავათავებ.

როგმე ღვას ორი პიესა:

ეს ცოტა და უფარგისი.

დასკვნა.

რაც ვსთავი, იმით არ მსურდა ამოწურულაყვი. ყველა ნათქვამის გარდა მიყვარს ასტრონომია, „ვარდის ღერი ფანარი“ დახტრეს იმის შემდეგ, როცა მე წავეციოხზე. ერთი საათი ამის შემდეგ „მისტერიულე“ ლამის მიაკეტეს ლექსისათვის: „Вам прощается“.

მაგრამ ამისთვის საჭიროა რომანების წერა. მე კი პოეტი ვარ. და ეს არის ეგრედ წოდებული ავტობიოგრაფია. იმ ყველაფერი...

3. გ-ელი.

ს ვ ა რ ტ ა ქ.

ისტ. დრამა 5 მოქ. და 5 სერა.

ა მ ჯ ა მ ე დ ე ბ ა მ ე ს ლ ა მ ე .

სურათი პირველი.

ეცტიბიდეს ოთახი—საპირფარეო.

I

ეცტიბიდე მარტო.

ეცტიბიდე. (სარკის წინ)

ნუ თუ ჩემს სახეს დაეკარგა მომნიბეულობა?

ნუ თუ თვალები ენების ცეცხლით აღარ იწებება?

მაშ ჩემი ბაგე გადაფურქვნილ გარდს არ ემსგავსის?

იგი მგლობა?—ვალერია? მე ვალერია?!

მან ერთ ღროს გვნახა: მეც და ისიც! ის მოეწონა? (იბახის)

— ასაზი!

(მოახლოე კარებში გამოჩნდება)

უთხარ: მუსიკის ხმა აღარ მატკობს!

ტკბილი ჩანგები შესუდრონ და მალა დაქილან!

ჩემს სულს სწყურია სხვა მუსიკა... არა, მოიცა!

უთხარ: დაუკრან „სიყვარულის მხურვალე ლოცვა“!

(მოახლოე გადის)

ის არაბეთის ღოზს წაგავს დაუძლეველ!

იმის თვალეში იწებება ელვის ისრები!

იმის მელავეებში ძლიერება ველარ ტყულა!

სპარტაკსანხელი ტკბილად ჰრეკავს ჩემს მუსიკაზე!

იმან მე როგორ ვერ შენიშნა?—ან თუ შენიშნა,

ჩემის მშვენიერის ქსელში როგორ ველარ გაგება?..

თუ იგი უყვარს...

ასაზი. (შემოდის) ქალბატონო! კაცი გაიხლათ,

ამბობს: კუმიდან მოედღიარა!..

ეცტიბიდე. ჩემი მეტრობი!

რალას აჩერებ? მე მას ველი ღელვით ამდენ ხანს!

უთხარ მოვიდეს! (მოახლოე გადის).

ნეტა თუ რას შემატყობინებს?

ოჰ ზეცის ძალნო! გარდატანა შემძლეობნით!

II

ეცტიბიდე და მეტრობი.

მეტრობი. ქალთა მშვენიერას, ეცტიბიდეს, მდაბლად სალაში!

ეცტიბიდე. აბა, რას მეტყევი? რა გაიგე? მართლა ისეა?

ვექვი არ არის? დამატყეებ? თუ სიკრუეა?

მეტრობი. სეტყვა ხომ არ ხარ?

აბა, რომელზე გიპასუხო?—მე კი მგონა:

ჯერ გამიზლიდი კობტად სურფას,—მგელივით შშიან!

ეცტიბიდე. მოკლედ მი.მეც: ჰო თუ არა? წელარ აყოენებ!

მეტრობი. გინდ ჰოსაც ვიტყვი, გინდ არასაც! ჩემზე ჰკილია!

უფრო კი, ჩემო ეცტიბიდე, ჩვენს პირობაზე:

ქისა ნახევრად იქნება, თუ ყელამდი სავსე!

კარგა ხანია ჩემს ჯიბეში თავი დარბაი;

შეგობრებთანაც ვერ ექვივობ „რემის სარდაფში“!

ეცტიბიდე. ოხ, რა ყბილია, ლმერთო ჩემო!

(ქისას აძლევს)

აჰა მტანჯველო!

მეტრობი. აქამდის: მეტრობი ხუმარაო, ეხლა—მტანჯველო!

ეცტიბიდე. რაგებსა პოდავ?

მეტრობი. მე სიყვარულით შეგპრობილი როდი გახლავარ!

ეცტიბიდე. კარგი! მომიეცე! ჰო თუ არა? მხოლოდ მოკ-

ლედ კი!

მეტრობი. ჰო!

ეცტიბიდე. რა ჰო? მითხარ!..

მეტრობი. (ცინიკურად) მოკლედ ეს არის! თუ გრძოდა

გინდა, მაშ დამივალე!

ეცტიბიდე. გრძოდა! დაწვრილებით!

მეტრობი. მე ერთხელ ასეთს მხევიარობას ძლიეს გად-

ურჩი!

არ ვიცი ეხლა ეცტიბიდე თავს საით მიკრავს!

ქალი და ფული! რომელს უფრო მეტი ძალა აქვს?

ჩემს საქმეში კი მოიყარა ირივეთ თავი!

ეცტიბიდე. როგორ გაიგე? რა გაიგე?

მეტრობი. იმავე ფულით! მოვისყიდე მოახლოე გოგო.

იმათ კარების ნახევრებიდან თვით დაეინახე,

სპარტაკი როგორ ეხვეოდა სულსას მელდებს,

დაქორწინებულს ვალერიას სულ ერთის თვისას!

ჰოი ქალბატონო! რა მაცდური ვინმე მრძანდებო!

(ეცტიბიდეს გული შეუწუხდება)

რა მოგივლია? წყალი? წყალი! ექიმნი ჩქარა!

(ასაზიას წყალი შემოაქვს. მეტრობი პირზე შეასხავს.)

ეცტიბიდე გამობრუნდება. ასაზია გადის)

ეხლა კარგად ხარ? გაუმჯობრდის... რომ მომეცდარიყავ,

ხომ წახვიდოდი და შენს მიჯნურს ველარ ნახავდი?

თუ მაგის მეტი შენ ატანა არ შეგძლია,

მე, უარყოფილ და მკაცრულს შენს ნახსა აღერსს,

გამიგინად და ძველს მიჯნურებს ხელს ნუ გეშვები!

მეც ხომ მიჯნურად მიგულდები?..

ეცტიბიდე. რა მოხდა ჩემს თავს?

მეტრობი. ეგ სიყვარულის ელდა იყო, ნალე გაივლის!

კარგი იქნება, ეცტიბიდე, ესეც იცადე:

—გული კი აღარ შევიღინდეს, ღვთის გულისთვის!—

იგი სპარტაკი ჩვენს დიქტატორს მიუწვევია,

რომ გაუწურთნოს საკუთარი გლადიატორნი!

ეს ვალერიას ეშმაკობით მოხერხება!

ამ რიგად იგი თავის სპარტაკს ყოველ დღეს ხედავს!..

და ღამეობით... (ეშმაკურად იცინის)

ეცტიბიდე. (ამ სიტყვებით უფრო აღელვებული)

ო, ჯერჯერითი უძლეველო, თქვენ დამეხმარეთ!

(მეტრობს აჯახლდარებს)

მაშ შენ არ შესციდი?

მეტრობი. არა, ჭკუაზე მე კი არა, ეგონებ, სხვა სცდება!

ეცტიბიდე. მაშ შენ იხილე... მაშ შენ ამბობ, სულსას სა-

რცევებს ორნი არცხევენ?

მეტრობი. ვამბობ შენთან! ვეკლთან—არა!

ეცტიბიდე. (კარებთან მიიბრის)

ასაზი! ჩქარა! დემოფილეს იქ დამიძახე!

უნდა ვაფრინო! უნდა სულსას შევაფრინო.

ეხლა მე ვიცი! ვალერია, კოცონზე გნახავს!..

(საქარად სწერს წყაროს. ყაიითი შეკრავს)

მეტრობი. მე გთხოვ... მე მინდა... ეგ წერილი ვის სა-

ხელზეა?

ეცტიბიდე. დიქტატორ სულსას!

მეტრობი. (მუხლგამო ჩაიკეცება) ჰა? რა სიტყვა? როგორ?

იღბად სწინა თუ მომეტყუა!

ეცტიბიდე. დიქტატორ სულსას...

მეტრობი. ე, მართლა რომ ჭეუხე შეცდა!..
გლადიატორებს ვადაფრები—აქ ეიღუებინ!
მშვიდობით მეტრობი! ვიი, ვაი! მშვიდობით მეტრობი!
ევტიბიდე. კომედიანტო! მერე, შენთან ვის რა საქმე აქვს!
მეტრობი. სწორედ მოხედება კომედიანტს! მშვიდობით მეტრობი...

ულამაზესო, ევტიბიდე!.. შენ ქვეყნის თვალს!..
კოტა დაფიქრდეთ! (დაფიქრებს)
გთხოვ მუხლ-მოყრით, მოსპე წერილი!
(მოტყულებილ თავზე ხელს იღებს)
ამ ჩემს ჭაობრას თუძე არსად სჩანს—დასდე პატრეი!
ევტიბიდე. ვერ გამოვიდა, რა შეა ხარ, თავს რომ შიგ ატან
მეტრობი. მოტანებული არის კიდევ და გარდამცემი!
მერე, სულამ არ ინებს სხვის ჩარევას!
მე კარგათ ვიცი, იგი სულა რა მხეცივ არის... (სიტყვას შეატრიალებს)

მე უნდა მეათეა კაცი-მეთქი! და შორს მჭერეტელი!
კოლის მაგიერ დამზებლებელს ძებნა დაეწყოს,
მოახლე გამცემს! ერთ-ორს დღეზე აღმომაჩენენ...
მშვიდობით, მეტრობი! და მშვიდობით, არების სარდაფს!
როგორც წიწილი გამდღეფიან—საბრალო თავო!
შემდეგ იქნებ რომ დიდებულად დამმარხოვს კიდევ,
და ჩემს კოკონთან შეაბრალოს გლადიატორიცი,
პატრესკემაღ... (თითქმის ტირილით) დაიბ, დაიბ, პატრესკემაღ!

რადგან დიდი ხნის მეგობრები ვართ მე და სულა.—
ბრალო ჩემი რომ სანახაობით ევლარ დაესტკებინ!

ევტიბიდე. ნუ გეშინია!

(შემოღის მონა. ევტიბიდე მას წერილს აძლევს. მეტრობი მუხლზედ მისწავდება და საეპიკლეში ჩაეცემა)
ეს წერილი სულას საეპიკლად...
არსად გასწერდე, სულ აფრინე შენი მერანი! (მონა გადის)
შენ კი მეტრობი! მიზრანდი იქ! სულა მზად არის!
მეტრობი. ყოველი მაღა დამეკარგა.
ჯახდბას იყოს! რაც უნდა მოხდეს.
უპრადე მანიც,
ღვინო მავარი მომტანონ... (გადის)

III

ევტიბიდე მარტო.

ევტიბიდე. შურის ძიება! რა კარგი ხარ, როს მიზანს ახყე!

ესლა, კი იგი ჩემს ხელშია! ო, ვალერია!
სპარტაკთან აღერს ჩავიშვამებ... მაგრამ მოიცა...
(ფიქრს მიეცა)

იქნებ მე შეეცდი! იქნებ-სულამ ვადა ადროვოს,
რომ ორიენი ხელში იდგოს, მაშინ სპარტაკსაც
სულას სასჯელი არ ასცდება... ახ! ჩაბრა! უკან!
ასპაზი! ჩაბრა! დააბრუნე!

IV

ევტიბიდე და **ასპაზი**

ასპაზი. აქ გახლავარ!

ევტიბიდე. ჩაბრა გაიქცე! დემოფილე...

ასპაზი. რა, დემოფილე?

ევტიბიდე. ისევ უკანვე დააბრუნე. (მოახლე გარბის)
მეტრობი! ახ მეტრობი! (უძახის)

V

ევტიბიდე და **მეტრობი.**

მეტრობი. (შემოვარბის)

გულის ღონება ხომ არა გჭირს? რა დავემართათ?

ევტიბიდე. რა ჭკვიანი ხარ! რატომ წელან არ გავიწყდეს!
მეტრობი. მე და ჭკიანი? პირველად მესმის!
ევტიბიდე. რომ მოფიქრება სპირადებოდა! ამ შიშვე საქმეს...
იგი სპარტაკსაც არ დაინდობს! იმასაც მოკლავს!
მეტრობი. ამა, რას ბრძანებს! ეტლში ჩასვამს და აქ მოგიყვანს!
სულა ისეთი სულგბილია, რომ აქ მოგიყვანს!

VI

ივინივე და **ასპაზი**

ასპაზი (შემოვარბის)

უკვე გასულა ვალანდიდან... გზაზეც აღარ სჩანს!

ევტიბიდე. მთლად დავიღუპე!

მეტრობი. კიდევ გავწუწუე? ჩაბრა წყალო!

ევტიბიდე. შენ მასხარაობ, ჩემს სულშიაც ჩამოხედე!

არა, ერთი გზა კიდევ არის! მეტრობი ჩემო!

მას უნდა უკან გამოუდგე და დავწო!

მეტრობი. როგორ თუ უკან?

დალილი არის ჩემი ცხენი მეც პერი მშინ!

ევტიბიდე. (მუხლს მოუყრის)

მუხლ მოდრეკილი გვედრები: მოსპე წერილი!

სულამ არ ნახოს!

მეტრობი. წელან მე ვიყავ დამოქოლი: ნუ გზავნი მეთქი!

ესლა შენა ხარ: წერილი არ მიუვიდეს!

არა! კოტა ხანს იყავ ჩემ წინ მუხლ მოდრეკილი (იბერება)

ნახე ამ ქვეყნად მეც ვყოფილვარ ვინმე თუ არა?

ევტიბიდე. ელვის სისწრაფით დავდეგე...

მეტრობი. გზაზე ჩემს ცხენსა მოუნდება კუდით აწვეა!

ევტიბიდე. რაც გინდა მოხვე...

მეტრობი. ეგ სხვა საქმეა... რაც გინდა გთხოვო. (ეშმა-კურად იცინის)

არ ვიცი არა, მე ეს ქალი სად გადამტყავს! (გადის)

ევტიბიდე. გემუდარებით ჰომეროსის ყველა ღმერთებო...

შენ აფოროდონტე! სიყვარულის დიღო მთარეგლო!

ფარდა.

სურათი მეორე.

დარბაზი სულას სასახლეში.

(ქეიფობს **სულა** რვა-ცხრა სტუმართან. ყველს თავზე ვარდის გვირგვინი ადგია. ქალბი მერიქიფობენ. უკან მუსიკა და მოცეკვავე ქალბი. სიცილი)

1

სულა. (ჩაბრინწული ხმა აქვს. სახე ჩამომხმარი, ჩამწვანებული. ზედ აყრია გარკვენი ცხოვრების მუწუწები.

წელიწადი მოხიბლა.)

მე ეს ასე მსურს... მსურს რომ ყველამ იზიარებოდეს...

მინდა მივიცე თქვეთთან ერთად თავდაფიწყებას!..

ვის სიამაყეს! ჩემზე უფრო... ვინ იფუნ? ან სად?

ვინა სიყვარულს აყდა არის?—მე მან გამტყობს?

მე უძლ-სეკლი! (ახველებს)

აბა თასები ასწიეთ მაღლა!

ყველანი. აცოცხლოს სულა უძლეველი!

სულა. მაშ, უძლეველი!...—ხელთ მიპირია!

მთელი მსოფლიო სათამაშო ბურთია ჩემთვის...

მაშ გაუმარჯოს რომის უფლებს... სიკაცებელმეც...

მის სიამაყეს! ჩემზე უფრო... ვინ იფუნ? ან სად?

ჩემი მეტოქე... საზოგადო ჩემი მეტოქე...

მარკ მარკუსი! ის დავმარბენ!.. არ დამიმარბავს...

მე მოვსპე იგი და სახელო აღარ არსებობს!

ხომ მართალია? აღარ არსებობს (კმაყოფილი იცინის)

დუპერე. მაშ გაუმარჯოს უკვდავ რომსა და მის დიდებს!

ყველანი.—ვაშა დიქტატორს!—ვაშა სადალს—ვაშა ორა-

ტორს!

ხულდა. მთელს რომში მხოლოდ ერთადერთი ედლიო გრანი.

ის მეურჩება! მიტომ ისიც მოწვეულია!
კრიზიონ! არის მოწვეული? ზომ მოიწვევ?
კრიზიონ. დიხ, უქადო!

ხულდა. რა მოვიდეს, შემატყობინე!
პონციონ! მთხარა, რა სიტყვა გრანი?
პონციონ. (თასი ხელიდან გაფარდება. გაფითრებული უფერებს სულსას)

ვინ მოგახსენათ? ვფიცავ ღმერთებს, არ გამოვიდა!

ხულდა. (დამწვდებელი)
ჩემს მახვილ სმენას ჩურჩულავ კი დიდის ხმით ესმის!

აბა, მიახლო! რა სიტყვა გრანი?

მე გაგიგონე, შენ რაც უთხარ ამ ედლიო ლუპერეს...

მართალი არის, ედლიო ლუპერეს!
ლუპერეს. ყოვლად ძლიერი! (დაბნეულია, არ იცის რა ჭქნას)

ხულდა. შენც უარს ჰყოფ? ორივე სცრუობთ!

ხა, ხა, ხა! როგორ, სცახებებ?

მიმოწონს როდესაც ჩემს წინაშე კაცი ეახებებ!

სთქვი, გრანი რა სიტყვა?

პონციონ. ბედნიერო, თუ მერწმუნებით...

ხულდა. მე გერწმუნები, როცა მეტყვი! შენ ასე უთხარ:
„სულამ გრანის რომ გარდუწყვეტა გადასახადი,
„იმან უარს განაცხადა და ასე სთქვა; თუ“...

მან, აბა, რა სიტყვა? მე უარს ვივადებ! სთქვი! დათავი!

პონციონ. რომის სარდალთა უმადლესო, უცეცხლო სულა...

ხულდა. (ბრაზოხული) არ ვსაჭიროებ მე შენს ქებას, შენ სულმდაბლო!

ჩემი სახელი თვით ჩაწერე მატეიანეში;

მე შეგან მინდი გავიგონო გრანის სიტყვები...

თუ უარს იტყვი, ევლარ წახვალ ცოცხალი სახლში!

პონციონს ვფიცავ, ამ ჩემს უარსაც!

(მეწვევს ჩამოკიდებულს ადრიანეს უწინებს).

ყველანი:-- თვისი მფარველი დიდიცა!

— ალარა ხუმრობას...

— სთქვი, სთქვი, პონციონ!

პონციონ. (ყველას აათვალიერა-ჩამოათვალიერებს. ყოყმანით)

გრანიმ სთქვა: ეხლა არ გადავიხდი ჯარიმასა!

სულა ხომ მაღე მოკვდებო!

ხულდა. (ბრაზოხული წამოვარდება) ო, ტარტაროში!
ჩემს სიკვდილს ელის მოლომენლოდ! ჩემს სიკვდილს ელის?

მაგრამ პო.. კარგი...— გე ცხებრები რას დავიშვით?

იქნებ გგონიათ, ჩემს ქელხში იმყოფებოდით?

თქვენც თანაურგანობ გრანის ვანა? ჩემს სიკვდილს ელით!

თქვენც. დიდხანს სიცოცხლე ღირსეულ სულას!

ხულდა. მე ეს ყოველი, მესმის როგორც ყოველის ჩხავილი!

„დიდხანს სიცოცხლე“! თითქმის გულში სხვას იძახიან!

თითქმის ამითაც ენატრებათ ჩემი სიკვდილი!

კინტ როსცი. რა გავიხსენებ მე მასხინძის მოღვაწეობას,

რომ განუმატკიცა ბატონობა რჩეულ რომაელთ,

რომ იგი დიდი სარდალა დაუძღვევლი,

რომ იგი თავის მემფარებს სწერს დიდის ნიჭით,

რომ ბან დაწარმოდა ყველა ძველი, ვინც კი ყოფილა

და შემოსა თვითონ იგი ღმერთის დიდებით,—

დავლით მისი სადღეგრძელო! იცოცხლოს სულამ!

ხულდა. (მოეწონა მისი სიტყვა და გულში იხუტებს)

კინტ როსცი! ჩემი საყვარელო!

ყველანი. Sullae Jecili, Epattrodito!

აფორიტიტესგან საყვარელ სულას! (მღერთან,
ვარდებს აყრია).

ხულდა. ჰეი, მუსკა! რას აკეთებთ, უსაქმურებო!
მარტო სვამთ ღვინოს და შე მჭურდავთ! მუსკა, ცეცხლი...

(მუსკა უკრავს. ქალები ვნებებს აშშულად ცეცხლენ)

ბ ა ღ ე ტ ი.

II.

იგინიე. კრიზიონ—მეკარე და შემდეგ ედლიო გრანი.

კრიზიონ. ღმერთებს სწორია!

ედლიო გრანი ბრძანებს ელს!

ხულდა. ო, ის ხომ ჩემი სტუმარია! მოიპატივე!

ო, რა როგ მწყეპრს ვინც ნატრულობს ჩემს ადრე სიკვდილს!

(კრიზიონი ანიშნებს. შემოდის ქალბა ედლიო გრანი)
ჩემს მეტყვა-მოყვარეს სულამ უძღვინს მდაბალი სულა!

გრანი. შენი მფარველი აბოლინი მუდამ გწყალობდეს!

ხულდა. დავითობა ადვილს მეტროპოლისის რა გინახავდი!
სად არის მეტროპო? ჩემი მეტროპო! ჩემი ხემა!

უიმისობა ამ მეგვლს უყვალს ეტყობა!

ამ ოქროს თასით, ბატონებო, გსვამ სადღეგრძელოს,

იმ დიდებულის თანამოძმის, მე რომ ესცემ პატრეს,

მაგრამ იმან კი გაბედა და უარყო სულას

განკარგულება, თანაც სიკვდილს მისას ნატრულობს!

გრანი. (აქცხებულები) მე თუ მეგვლს მისამ!

(სულა თვალგუშო უყურებს. შემდეგ გადაიხარბრებს)

ხულდა. ხომ არ გენიშნა?

გრანი. ნუ დაუგვრები!

დაბეზლებია! სახიზლარი ცილისწამება!

ხულდა. ლუპერეს! აციონ! ნუ თუ იგი დაბეზლებია?

ეხლა სცახებებ? რატომ მაშინ შიშს არა ჰკრძობდი,

როცა დიდ სულას მოაყენე შეურაცყოფა...

ფლიდი! ლახარი!

გრანი. აბა, როგორ ნატრულობდ შენ სულას სიკვდილს!

სთქვი. (ფეხებში ჩაფეხავდება)

დიდი სარდალო! მაპატიე!

ჩემი ცოლშვილი შეიბრალე... ჩემი ქალბა!

ხულდა. შენ შეგიბრალე? შენ ნატრულობ ჩემს ადრე

სიკვდილს

და შეგიბრალე? უნდა მოჰქედე!

(იქვე მაგიდლიან სისწრაფით იღებს დანას და ჩას-

ცემს გულში, გრანი წაიჭეცხა. სულა ფეხს წაყრავს).

— ჰეი ზანტეო! გაათრეო! მგლებს შეაქამეთ!

გრანი. (მომავედების ხმით)

სულა. მტარვალი!

მისმინოს ღმერთობა, მაღე განბო, სადაც გამგზავნი!

ხულდა. პაერს ნუ სწამლავს! გაათრეო!

(მონებს გვამი გაავთ)

III.

იგინიე, გრანის გარდა.

ხულდა. მე დიდმა სულამ დავიმინე ურიცხვი ერი!

თვით ჩემს წინაშე შეუფერებლ შიშითა კრთიან...

გვ კი ჩერკობი მეურჩება!

პონციონ. ძლიერი მფარვლა!

როსცი. ჯანბამდის გზაცა ჰქონია!

რომ რამე ეუთხრათ, გრანის ბედი არც ჩვენ აგვცდებამ!

ღვინო დავლით და მივუძღვნით ღმერთბამებ!

რა გვეჩვენებდა რომ ვაჭით და თან გვიცევიდით?

სულა. თქვენ მეგობრებო! ნუ მოიწყენით! ეს თამაშია! გვინება, რომ ჭურჭლი გაერთობით სანახაობით!

ყველანი. დიდებულია, დიდებული! (ყველანი ცხვირბრუნენ) **როსცო.** ცხვირი გრანი! რა საბარალო ბელში ყვდებოდა! მაგრამ ვერ ვასწავს მისმა ცრემლმა...

ლუპერკ. რომაელს განა ცრემლი შეჭყვრივს?

პონციონ. იქ დღესა ჰკითხავს, ვისი სისხლი ედგა ძარღვებში!

(საერთო სიცილი და სმა)

სულა. ჩემო მეტრობი! შენ ხუმრობას ვინ შეედრება! სად არის იგი? —

ამ ბოლო დროს კულ სიხმრებს ვხედავ! (შემოდის გორტენზი, საერთო მისალმება.)

IV.

იგინავე და გორტენზი.

ყველანი. ა! გორტენზი! გორტენზი! — სულს ცოლის ძმა! **სულა.** ჩემო ცოლის ძმა! აქეთ! ჩემკენ! მოდი და გაცოცნო!

გორტენზი. ნუ შესწუხებდი, დიდა სულა! ნუ შესწუხებდი! **სულა.** განა არ მასსეს, რომ შემდეგ იმ დღეს იმ დღეს

სენაძეში!

რა დიდებული, მჭერმეტყველი ხარ, შენ, გორტენზი!

ისეთი უნდა იყოს კიდევ ჩემი ცოლი-ძმა!

შენ ის გინდობა, ძეგლ ადგილზე დაგარბენილიყავ!

აბა, დაულოთ სადღევრებლო ჩვენი გორტენზის!

(სამეფი)

მაგრამ მე აღარ მოვიდნოვ დიქტატორობა!

შენა გგონია, დაიხსომებს ხალხი სიუთეს?

ხალხი ბრბო არის! იგი უნდა დამიშორილი!

ძლიერი მუშტი მუდამ უნდა ზედ თავზე გავდოს!

თორემ მოკვება დრინავს, მყარალსა ვინებს...

და შემდეგ... შემდეგ... სადმე კლდეზე გადავარდება!

ხა! ხა! ხა!

მეც ხომ მჭონია ნიჭი შენგერ მჭერმეტყველებს?

დიდებულია ესთქვი: „სადმე კლდეზე გადავარდება“!

მთვრალი ვარ, მაგრამ ჩემს გონებას მიიწე არ ვკარგავ.

ყველანი. დიდებულია დიდებული!

— ხომ მოგეწონა?

პონციონ. რაც უნდა არ თქვას, ყველაფერი დიდებულია!

სულა. (გორტენზის)

მე მინდა ეხლა მშვიდი ცხოვრებას მივეცე ჩემთვის!

ჩემს ვალერიას ჩემი ღვინა უნდა შევწვირო!

ჩემო გორტენზი! ერთი სედა მე გულზე მაწვევს,

როს გაეხსენებ ვალერიას... ფეხ-მამიდ დროს...

რაც მეტის მეტად საეჭო და საკვირველია!

რადგან მე არც ერთ ქალთან მელი არა მყოლია...

და, აბა, შენთან რა დავალო? ახლოებული ხარ...

მოკვებაზეა ჩემი სენი უყურებდნო...

ის კი! — გარწმუნებ — გამოიმტყვია: ფეხმამიდ ვარო!

გორტენზი. ალბად ღმერთებმა გადმოგვრდეს, მათგან

შეცავო!

სულა. შენც ხომ გწამს ჩემი უცდავება, ჩემო გორტენზი!

მხოლოდ ციკერონს... არა, ისიც დიდებულია!

რისთვის ვატიკა საბერძნეთში? თავს რად მარიდებს?

(რადღაც მოაგონდა და აირეცა)

თავს რომ მარიდებს... ციკერონს... ჩემი მკლავი...

განა არ ვიცი, ყველას გულგვარო, თქვე საზიზღრებო!

პირში მე მატებთ და პირს უკან სამარგს მიზხრობ! თქვე სულმდაბლებო, რა დაზოხავთ ჩემს ფეხთა ქვეშე! ან რისთვის გძლავართ?

(ნერვებ აშლილი ქვითინით. გორტენზის იყრდნობა)

მე ხომ მოგეცით სიმდიდრე და თანამდებობა?

მე ხომ თქვენ ყველა ავამდიდრე სხვა პატრიცებზე?

უარვავ ჩემი სახელი და დიქტატორობა...

როგორ? საუბელი? — არა! არა! მე ვარ უცდავი...

ჩემი სახელი მომავალშიც გარდაიცვამა...

მე ვარ უცდავი! ხომ ვარ გორტენზი?

გორტენზი. მოსვენებას თუ საქირობა,

მე მოგაცილებ დიდებულს, სიძე-ბატონო!

სულა. არა! მოიცა! ეს გაიგელს... მოგეწყენით?

ხომ შედგებ მე ვარ მზიარულად — თქვენც მოიღიხნით!

ეხლაც გორტენზი ისეთ ნაირს სანახაობას,

რომ შეიქცეოს ყველა თვალი! — ზეი კრიზიონ!

კრიზიონ. გისმენ ბრძანებას!

სულა. გინდათ იხილოთ თქვენ წინ ბრძოლა გლადია-

ტორთა?

ყველანი. (დიდის აღტაცებით)

გვინდა! გვინდა! დიახ! დიახ! დიდებულია!

გლადიატორნი! გაუმარჯოს უძლეველ სულას!

სულა. კრიზიონ! წადი და სპარტაკსა შეატყობინე:

გლადიატორნი მოიყვანოს და შეებრძოლოს!

(კრიზიონ გადის)

უნდა გვიჩვენოს, ჩვენს სკოლაში როგორ დაწურთინა!

ის ვალერიას თხოვნითა მაყვს მე აყვანილი!

ხმები: ის რუდიარი დიდებულია!

სულა. თქვენ? როგორ? ის დიდებული? მეც დიდებულია?

როსცო. (შეატყობს წყნის და აწვევინებს) რაც უნდა

დიდი ვინმე იყოს — საზიზღრია!

გლადიატორი! რუდიარი! დამაღო ჯიშის!

ის პირუტყვი! გინდა დაკლა, გინდა ვასაუბრე!

სულა. ო, როსცო! როსცო! შენს სიმართლეს რა შეედრება?

ჩვენ, რომელი რჩეული ვართ თვით ღმერთებისგან,

რომ მაგისტანა მდაბალ ხალხზე ჩვენ ვბატონობდით!

ყველანი. (აღტაცებით თასებს ასწევენ)

ჩვენ ვბატონობდით! ჩვენ ვბატონობდით!

აპული. (რომელიც აქამდის ხან სთვლემდა, ხან თვალს

წამოაჰყვებდა, ლაპარაკს ძლივს აბრეხებს).

როს ღვინის დავლე, მაშინ მოდის აბრი და აბრი...

რა უნდა მთქვამ? კუქი... კუქი... რა მოგასხენით...

ყველა ღმერთები კაცის აზრით ნოვონილია...

(ერთი ამხანაგთაგანი ძალით სვამს სკამზე და უნდა რომ

დაიანჭოს).

— მოიცა ლუპერკ... — ნუ მაწყვეტებთ!

მხოლოდ არ არის მოგონილი კორნელი სულა!

(ლუპერკი ყელზე ძალით დასვამს)

სულა. მომწონს... მაგრამ ჩემი აზრი სიქეა...

გორტენზი ჩემო! ამ ბოლო დროს კულ სიხმრებს ვხედავ!

გამომეცხადა ჩემი ცოლი ერთის წლის მკვდარი...

გორტენზი. ახარეთო!

სულა. ამაზემე კი „(კულს მწიშნავს)“

როგორ? მე მოგვლე? ველარ დაესტებ თქვენთან ქვეშე!

ღმერთი აბიან განუსჯელნი უსამართლონი!

აპული. (კელა წამოადგება)

ღმერთებზე სიტყვა მე მეკუთვნის... პონციონი...

მე ჩემი ღმერთი ამ კუქში მაყვს და მასსახმრებო!

სულა. მე უნდა მეთქვა გე აზრი და შენ კი დამასწავლა?
როგორ გაბედე, შე ლოთო, რომ ჩემს აზრებს ჩასწვდი.
პონციონ. აპულის საქმე წასულია! კოცონზე ავა...
(იკინიან პონციონ და ლუპერკ)

V.

იკინივე. **კრიზიონ.** **გლადიატორები:** ხუთი ფრაკილი
წითელ ტოვებით, ხუთი **სმინიტი** ლურჯებით, საბრძოლ-
ველად გამზადებულნი.

კრიზიონ. შენი არაღილი იყოს ჩვენთვის ნათელი მზისა!
სულა. რა უკაც საპრატაქ?
კრიზიონ. იგი ვერ ვნახე?
სულა. (ეკვიანად) იგი ვერ ნახე? (იკვიანად)
მაშ სად იქნება? როგორ თუ შენ იგი ვერ ნახე?
სად არის საპრატაქ?

VI.

იკინივე და სპარტაქ.

სპარტაქ. მეც აქ გახლავარ, დიდებული ღმერთების
სწორად!

კრიზიონ. (თავისთვის)
გადავრჩით ყველა: მეც, სპარტაქი და ეალერია!
სულა. მე მინდა ვნახო, რა ასწავლევ შენს მოწადევებს!
სპარტაქ. (შემკრთალი) უნდა ვაბრძოლო?
ორი თვეა, ფარეკობენ! —
მაგრამ ადვილად დინახე! —
(გლადიატორებს თაღარებს აძლევს)
თქვენი უნდა ხელა სულას სტუმრებს ასიათოვანო...
უსდა სიკოტლეს გამოადელით — რა არის თქვენთვის
თქვენი სიკოტლე? ის გუთუნის ძლიერ პატონებს!

(ორტორიკის დინახავს).

ორტორიკა! შენც აქ? შენ რად მოსუხარ?
რომ რამე გვენოს, ჩვენი საქმე დაიღუპება!
ამხანაგებმა შენ აქ ახ კი რად გამოგზავნეს?
ორტორიკა. ჩვენ წილი ვყარით! ხეიღრი მე შემხვდა!
სპარტაქ. (სულას)
ნება მიბოძე, დიდ-სულავენი!
აბის მაგიერ სხვა დავიძებო!

სულა. მაგას კი ბრძოლა არ შეუძლიან?
სპარტაქ. ის სხვებზე შეტად გამოცდილია!
მაგის შეწყვეით ძლიერია ფრაკელთ მხარე!
ორთვე მხარეს კი უნდა იყოს თანასწორობა!
სულა. ეგ უფრო კარგი! უარესი სამინიტებისთვის...
დაე იბრძოლონ!

გლადიატორები: (სულას წინ ერთხმად)
საოამი სულას, სასიკდილოდ გაწირულთაგან!
Ave sulae! morituri te salutant!

(გლადიატორები იბრძოლებ. ეელური აღტაცება.
ერთი ფრაკილი და ორი სამინიტი მკვდრები დაეცემან.
ორივე დაჭრილი სამინიტი პატეების თხოულობს. აპატე-
ბენ ცერების დაშვებით. ბოლოს ებრკს დაუმწეებს სულა-
ც. ერთი სამინიტი გამწვანებული ცერების ოთხ ფრაკელს).
სულა. გააჩერე მაგათი ბრძოლა!
აბა, შენ, სპარტაქ! შევბრძოლე მე ხუთსაც ერთად!
სპარტაქ. (აიღუწება ამ მოყოლანდობით. შეძრწუნებული
სდგას, არ იცის რა უახსუხოს).
ორტორიკა (ყურში) გაბედე სპარტაქ! შენი ლეღელი საქ-
მის არ ენოს!

სპარტაქ. (თავაზინად)
ნება მიბოძეთ ვაგასენით, სვე-ბედნიერო,
მეც მე გახლავართ რუდიარი — თავისუფალი!
და შენთან მხოლოდ მასწავლებლად მე ეიმყოფები.
სულა. ხა! ხა! ხა!

შენ გეშინიან სიკვდილისა, მდაბალი სქესო!
ვეიცავ იბრძოლენ! (მაჯიდაზე მუშებს დაპყრავს)
ენი მოვანიჭე სიკოტლეს და თავისუფლებას!
ეს იყო სულა და სულავე იმას წაგართმევს!
გაბრძანებ, ეხლა შენ იბრძოლო! იბრძოლე კიდევ!

VII

იკინივე და ეალერია

(ეალერია შემოდის უცხად. აღუღვებას იკავებს, სახეიმოდ
მართულია).

ეალერია. მაშ, აი, რისთვის ისარქდა! — დაიღუპება!
(წინ წარმოვდება. ზოგნი სალამს აძლევენ, და ზოგ-
ნიც სალამის მისაცემად ვერ წამოშდვარან).
ამის რას ხედავს. ჩემო მფუღლეც...
(სულას წინ დაეხმება)
სულა. შენ აქ ხარ... ამ დროს? ეალერია! რა გინდა შენ

აქ
ეალერია. მიპატეებდი შენ მე მუდამ... ვერ დავიძინე...
მესმოდ თქვენი ზრიაშული. გავეხდე მოსვლა...
ნებას არ გაძლევს შენი ჯანი, აქ მტეს ხანს დარჩე!
ნუ თუ არ გაფრთ სისხლის ღვრა და აშდენი მსხვერპლი
იქ, იმ ცირკებში, რომ დარბაზშიც არ გავემართათ!
სულა. არა გაქვს ნება სტუმრებს რამე უსაყუდლო!
არა გაქვს ნება დაითხოვო... გაიშლი, კარა!

შეებრძოლე!
სპარტაქ. (უკეხად)
მე შენს ბრძოლებას არ შევასრულებ
და არც ებრძოლებ!
სულა. შენ უჩიბ, მონა!
სპარტაქ. მე მინა არ ვარ!

იკინე ჩემს ხალხსა დაიპყრობდით, იმ დრომდე ვიცავ
თავისუფალი და რჩეული ჩემის ხალხიდან!
სულა. შე საზიზღარი! შეიცაერთი!

სპარტაქ. (მახილით სულსკენ გამოეყენება).
სისხლი გწყურიათ და საყუარ სისხლით დაგაბრძობ...
(ეალერია წინ გადაიღობება. სპარტაქ უცხად შე-
ჩერდება. შემდეგ უცხად აიგანთან მივა და იძახის)

სპარტაქ. დაპატონი საყურის! აიშლენით!
საათმა დაძვრამ გავაღეთ დროშა...
აწ აჯანყება დაიწყო ჩვენი... (დაუის ხმა)
(ეკვლანი შემკრთალი არიან გლადიატორები სკენა-
ზე დროშას ააფრიალებენ. იძახიან: გუშარჯის თავისუფ-
ლებას! სიმღერით გადიან. გარედ ხმაურობა და ძახილი:
აიშლენით! საათმა დაძვრა! ძირს დიქტატორი!

სულა. (გამეშფული. გაფთხრებული. სული უგუბდება)
ჩემს წინააღმდეგ... აღმიძლია მონამ მახილი!
დროშა, გავალეს... ჩვენს წინააღმდეგ...
იქ... რას უყუებთ? გული... გული! სული მეხუთვის...
ეკიმი... სისხლი... პაერ...

(იპატეხე გაშხლარებდა. მონები და სტუმრები
მისკვივანი და ტახტზე დასვენებენ. ღრმა სიჩუმე).

გორტენი. (მაჯას უშინჯავს)
გარდაცულია!
(ეალერია სდგას გაფთხრებული. ზოგი ქვითინებს,
(ზოგიც გამტკრებული.)

VII

იკინივე დემოფილად და მეტრობ.

დემოფილად. (შემოდის ხელში წერილით. რაბათ)
დიქტატორ სულას საკუთარი ხელის!
(გორტენი ჩამოართმევს ამ დროს შემოიბრბის მეტ-
რობ და იძახის: წერილი მომეც! მოსვე! დახიე! — მიცვა-
ლებულ სულას დინახავს. შეკრთება)
ფარდა.

ალეკსანდრ ანისიმოვი.

„დიდებულმა მეცნიერმა, თავისი ახალი სწავლის ძირითადი დებულებანი პირველად წაიკითხა სპეციალისტების ეიფრო წერში. მოხსენების შემდეგ ჩქარი ნაბიჯით დაბრუნდა სახლში ერთი დამსახურებული მათემატიკოს პროფესორი. სულიერად დაცემული და დაქანცული, გაკვირვებული მითი, რომ მთელი მისი ძველი მუშაობა უმოწყალოდ დაუნერგვია ახალს, შევიდა ის თავის სამუშაო ოთახში. დიასახლისის ზგავიერებულ შეკითხვას, უკასხუა პრაქტიკულად: ყველაფერი იყევად, ძველები ინგრივან, რუმენა და ცოდნა იღუპება, ის რაც გვყავდა, რასაც ქვეყანას ვასწავლიდით სიყალბე აღმოჩნდა, სინამდვილემ აიხად პირბადე, დაინგრა ჭეშენ მიერ აღიარებული კვმარტება, ქვეყანას მხოლოდ ნაგვრეგები ღა დაჩაჩა“, ასეთი სიტყვებით გადმოგვცემს ერთი გერმანელი მეცნიერი, სულიერ შთაბეჭდილებას იმ ხალხისას, რომელთაც მოსამინეს ანისიმოვის პირველი მოხსენება მისი ახალი აღმოჩენის შესახებ.

სამართლიანად აღინშნა ერთი თავისი მოხსენებაში ცნობილმა ფილოსოფოსმა ნატორპმა: „საერთო რელიგიუზობის თეორიით მოგვევლინა აზროვნების აქტის უდიდესი რეგულირება, თვით კოპერნიკის სისტემას არ წარმოადგენდა დასაბუთებულ რეგულირებას, ის ვერ სწავლობდა სრულ კოსმოსს, მთელი თავისი გასაცემი: თანამედროვე რელიგიუზობის თეორია არის დამთავრებული რეგულირება, უმოწყალო ნგრევა ყველა არსებული პრინციპების, კოსმოსის სრული გადატრიალება.“

ესეთი დამსახურებული ფიზიკოსი როგორც პირველმეტყველი პარაფიზიკოსი ლენინიძის სასაილო მდგომარეობაში ჩაყვანა ანისიმოვის თეორიის გაუმჯობესებაში. თეორიულ ნიადაგზე რომ ეყრას გახდა ანისიმოვის წიხალმდევ, იმით გაიმარჯვა, რომ ევროპის ასინია: ანისიმოვის თეორია ბოლშევიზმში ფიქსირდა.

ალბერტ აინშტაინი პირველად ეწინა 1919 წლის დასაქმის ბერლინის ერთ-ერთ დიდ აუდიტორიაში. სადაც ის გაერთიანებულ სოციალისტ სტუდენტთა კავშირის სასარგებლოდ თავის თეორიის შესახებ პოპულარულ მოხსენებას ჰკითხულობდა. მაღე, ამანვე წელს ინგლისის რადიო სადგურებმა შეატყობინეს მთელ კულტურულ კაცობრიობას: „აინშტაინმა გაიმარჯვა ნიუტონზე“. რას ნიშნავდა ეს? აინშტაინის თეორია ასრებობდა 1905 წლიდან. მე-19 საუკუნის უკანასკნელ წლებში დასავლეთური აზროვნების სიამაყე მისი გეოფიკა იმდენად ამოიწურა შინა პრინციპების დახარჯვით, რომ შესაძლებელი გახდა დიდ ფიზიკოსთ შორის მოვლენებულყოფიერს მხიბ უსაშინელესი პესიმინიზით და მოცინოვა ფიზიკალურის ურყევე აზროვნების ყველა კანონებს დიდი დანთიმო ადამიანის მსოფლმხედველობაზე რევეისათვის. მხიბ თავის არგუმენტებით დაუძლევს ჩამოგვდა და იძულებული იყენეს ფიზიკოსები მისთვის მოეწინაშე, დიდი ფიზიკოსი მაქს პლანკი, შერყეველად იცავდა ძველ კლასიკიზმს და მეცნიერულ ოპტიმიზმს, მაგრამ მას არ გააჩნდა უძველესი არგუმენტები მხიბის თეზებს წინააღმდეგ, გარდა იმ სწორი, მაგრამ არა ბასრი თქმისა, რომ თუ მხიბ მართალია, მაშინ ყველა ფიზიკოსმა, და ყველა ადამიანმა საყოფიერი ფიზიკის სახელმძღვანელო უნდა დასწეროს. თეორიულ ფიზიკაში საშინელ უძლევ და უტყუ სვეტად იდგა კიდევ 1881 წელს მაიკელზონის და მორლის მიერ აღმოჩენილი პარადოქსი: სახელდობრ ის, რომ ექსპერიმენტალურად აღმოჩნდა შემდეგი: მიუხედავად ეთერის არარსის ჩვენის უნივერსის სივრცეში სხივი გავივლიდა განსაზღვრულ სივრცეს წინ და უკან ერთსა და იმავე დროს. ყველა იმ კანონების მიხედვით, რაიც აქამდის ფიზიკოსებს გაჩნდა, ეს ასე არ უნდა მომხდარიყო; მიუხედავად ამისა, რამდენჯერაც კი არ გამოსცადეს ეს ექსპერიმენტი, ეფექტი ერთი და იგივე დარჩა. აქ აღარც მახის ფილოსოფიური სიფიქსები შევლავა, ეს ხდებოდა არამც თუ წინააღმდეგ ჩვეულებრივი ადამიანის თვალსაზრისისა და მისი შეგონებები-ვლენებების კომპლექსისა, არამედ აგრეთვე ყველა დიდი ფიზიკოსის აზროვნების კონდის და სფეროლისა.

ფიზიკის ამავი შენობის გადასარჩენად და პარადოქსონის თავიდან ასაშორებლად ჩვენი საუკუნის დასაწყისში პოლანდიის ფიზიკოსი პ. ლორენცი გაერგნეს ისეთი ჯამბახურს მათემატიკურ ხერხს, რომ ფორმულის საშეღებობით ბუნებას იძულებს ჰქონდეს უქარბადი ეთერი და მოძარგ სხეულს იძულებს მოძრაობის ყველა მომენტში შეტყუვრის ეთერის არე იმდენად, რომ უკან მოძრაობის დროს შეტყუებული გაიშვას და რაივე გზა ერთი მეორეს უდრდეს. ყველა ეს გამოყენებულია ერთად ერთი მათემატიკურ ფორმულაში: გენების, —რომელიც, კანტის დამოწმებით, ბუნების კანონზე უკანასკნელს—ამანვე უფრო დიდი გამარჯვებაა ადარ შეიღებობა; მაგრამ გამარჯვებაც არის და გამარჯვებაც: ლორენცის ფორმულა არაფერს არ ხშნის, მან არ იცის საკითხი, რად უნდა იყოს ეთერი უქარბადი, რად უნდა ხდებოდეს დასახლებულბულ შეტყუება და სხვ. მოკლეთ: ლორენცი კიდევ კლასიკურ მექანიკის ნიადაგზე იდგა და იმ მექანიკისათვის არა ბელსაყრელი ექსპერიმენტის შედეგებს ხერხის და ფორმულის ხეხულის საშეღებობით იტყუებდა თავიდან. სინამდვილეში მაიკელზონის და მორლის ეფექტი ისეთისავე თავსატეხ ამოცანად დარჩა, როგორც ლორენცის ფორმულამდის იყო. ფიზიკალურ აზროვნების ამ საშინელ კრიზისის ხანაში, სახელდობრ 1905 წელს ცნობილ ეტრნალში

„ფიზიკის ანალები“—4. XVII გვ. 891 გამოდის წერილი, Zur Elektrodynamik bewegter Systeme, რომლის ავტორი იყო ახალგაზრდა ინჟინერი ალბერტ აინშტაინი. ულმბერგ-ლად დაინგრა ძველი, აღმოჩენილი იქნა სპეციალური რელატივისტობა, და სივრცის გარსაზღვრებები, ხოლო სინათლის მოძრაობის სიჩქარის შეზღუდვით გამოწვეული ჩანაშენით: სინათლის მოძრაობის სიჩქარეს c დედამიწის მოძრაობის სიჩქარე—სინათლის მოძრაობის სიჩქარეს—თანამართლად გამოყენებდა იქნა მაიკრონის თავსატეხი ეფექტის საიდუმლოება: სინათლის სხივი ერთსა და იმავე სივრცეს წინ და უკან მსვლელობის დროს გაბნის ერთს და იმავე დროს, მხოლოდ იმითაა რომ მას c , სამი უდრის ოთხს, საშინაობაა, არა? აინშტაინის თეორია ჩვეულებრივი გონებისათვის კი არა, ფიზიკის პრაქტიკოსების გონებისათვის საშინაობა იყო იმ დროს, აინშტაინმა ერთი და იგივე დროს დრო და სივრცის აბსოლუტური მეტეორა და დადგინდა მათი დიფერენციალური რელატივისტობა. საშინაო ნაშრომით ათავსეს ევროპის ფიზიკალური აზროვნება იმ პატარა წერტილში. დიდი ფიზიკოსის მაქს პლანკის გენიალური ინტუიციამ მალე გაიგო, რომ მეოცე საუკუნის დიდი საიდუმლოება აინშტაინი იყო და ფიზიკაში გადვიდა აინშტაინის ბანაკში, კიდევ თავის ლაიდენელ სტუდენტს პლანკი ფიზიკაში გახვედრებოდა ხედავს ამ დარგის (1909 წ.) აქ ამოხსნის ის, რომ მხოლოდმა ფიზიკალური ქვეყნის სურათის გადაარჩენილია (მასის წინააღმდეგ) დიდი აღმოჩენა გაკეთებულია, ძველი ინგერვა, ახალი ფიზიკა მოდის და სხვ. ნაულისმებრივი სპეციალური რელატივისტობის თეორია, აინშტაინის თეორიის კიდევ 1908 წ. უკვე აღმოჩენა აინშტაინის უფლები პერსონ მიწიკოსი დღეს მთელ ევროპულ ქვეყანებზე დაიკავა მისი ცნობილი სიტყვა: Raum und Zeit, Köln 1908.

1913 წელს უფრო გამოდის კრებული ლორენც-მინკოვსკი—აინშტაინი: Das Relativitätsprinzip. (Leipzig und Berlin, Teubner.) ხოლო 1916 წელს გამოდის აინშტაინის დიდი რელიტივისტის ნაშრომი: „Die Grundlagen der allgemeinen Relativitätstheorie“ Leipzig 1916. ამ შრომამ, რომელიც სულ 64 გვერდს შეიცავს ქვეყნის შეატყობინა საერთო რელატივისტობის თეორიის აღმოჩენა. (მინათის აღნიშვნა შეუძლებელია) არის და უდავლოა. აქვე დაუშვებოდა იმავე წელს აინშტაინის მიერ პრუსიის სამეცნიერო აკადემიის წინაშე გაკეთებული მოხსენება: Die formale Grundlagen der allgemeinen Relativitätstheorie (იბ. იქვე XLI, 1916). აინშტაინმა იქნისწარმეტყველა, თუ ჩემი თეორია მართალი არის, მაშინ დაიგნება, რომ მინათის სივრცის სივრცის სივრცის დროს იღებება $1,7$ სკენდის სისიხით. რას ნიშნავდა ეს? ეს ნიშნავდა იმას, რომ სხივი მსოფლიო სივრცეში სწორად არ ვრცელდება და დიდრონი მსხვილის სივრცისათვის გაულის დროს იღებება, ე. ი. მას აქვს სიჩქარე, ე. ი. სხივი ენერგია მატერიაში, ე. ი. დრო-სივრცე მატერია და ენერგია ერთი და იგივეა ე. ი. მატერიაში კონსტანტობა სხვა და სხვა სისტემების მიმართ არ არსებობს ყველა ეს ფიზიკისგანსხვავება იმავე ვაკუუმში მეტის ნიშნავდა, რაც მოხდებოდა იმის შესახებ, რომ მაღალი ენერგია მის ტოტალურ დახტოვებში აინშტაინმა კი განაცხადა: თუ ჩემი სისტემა მართალია, კი მაშინ ასე მოხდება, თუ არა, ჩემი ანგარიშები და მთელი თეორია მსოფლიო ხეხუდა ყოფილა და მეტი არაფერი. გახატულზე 1919 წელს ინგლისელი ასტრონომები დიდი ფოტოგრაფიული აპარატით გაემგზავნენ ბრაზილიის ახლო გავილილი ოკეანის პატარა კუნძულებზე, სადაც 29 მაისს

1919 წელს მათი აპარატები მზის დაბნელების დროს ვარსკვლავებიდან მომავალ სხივების სურათებს იღებდნენ. რა აღმოჩენა? ცუდი ტაროსის გამო ყველა აპარატმა სურათი ვერ გადაიღო, ხოლო რომელიმე ვადილი, სურათი უნებურად, რომ ყველა ვარსკვლავების სხივი მზის სივრცეში გამოვლის დროს იღუნებოდნენ $1,7$ სკენდით. აინშტაინმა გაიზარდა ნიუტონის თეორია დამტკიცდა. ეს ამავე მოვდა მიუღს ქვეყნას.

მოწინააღმდეგემა განაცხადეს, რომ 1919 წლის მზის დაბნელების დროს გადაღებული სურათები არაფერს არ ამტკიცებენ, რადგან მზის სრული დაბნელების დროს ტაროსი ცუდი იყო. ამიტომ საჭირო შეიქმნა რელატივისტის თეორიის ტესტირების ექსპერიმენტალური დამტკიცება მორიგ მზის დაბნელების დროს.

მიერე ექსპერიმენტი მოაწყო ამერიკელმა ასტრონომმა 1922 წ. შედგენი ბრწყინვალე გამარჯვება იყო აინშტაინისათვის. სურათებმა ერთხმად აჩვენეს კოეფიციენტი $1,75$.

1922 წ. 10 სექტემბრს მორიგი მზის დაბნელება უნდა მომხდარიყო მექსიკაში. იქაც გაემგზავნენ გერმანიის მეცნიერები, მაგრამ ჯერ შედეგი არ იყო.

ალბერტ აინშტაინი დაიბადა ზაგორაში, ნაჰმალ-ბოთ ებრაელი; მამა მისი—ელემტრო-მატორების ქარხნის მუშაკი იყო. პირველი სწავლა შეიღო მამის სახლში, შემდეგ საშუალო სასწავლოწოდში. კრისი არ ქონდა დამთავრებული, რომ მამა მისი „ვაკოტრად“ და გადასწყვიტა გადასახლება იყო გერმანიაში იტალიურ შევიცარიში მწვენიერ ლუგანოს ახლოს. აქედან აღმდგომი პირი გამოგზავნილი იქნა გერმანულ შევიცარიში, სახელმძღვანელო ქ. კიოტინში, სადაც დაამთავრა ფედერაციის სახელმწიფო პოლიტექნიკური ინჟინერის ხარისხით. სტუდენტობის დროს განსაზღვრებული იყო, რომ გამოეყენებინა. სწავლის დამთავრების შემდეგ აინშტაინი უმნიშვნელო სამსახურში იმყოფებოდა 1905 წ. როდესაც მისი ყოფილი გადამატარებული შრომა გამოქვეყნდა. მაშინ აინშტაინი დაბალი ხარისხის შევიცარიის სახელოსნო სამართიელოში მასხურებდა. ბერლინის აკადემიის „უცდავები“ მალე მიხედნენ, თუ რა გიგანტური ძალა იმყოფებოდა „მოძირა ისტრეშია ელემტროდინამიკისათვის“ დამწერ ეტორში. აინშტაინი არჩეულ იქნა პრუსიის სამეცნიერო აკადემიის წევრად ყველაზე უახალგაზრდესი. მალე დაინიშნა ბერლინის ფიზიკისტიკური პრაქტიკოსად და სახელმწიფო ფიზიკალურმა ინსტიტუტის დირექტორად.

ინგლისში სტუმრად მისურდა აინშტაინს ლილ ჯორჯმა სამართლიანად უნდა მოეცა საუკუნის გენიისი. უკანასკნელად ენაზე მე აინშტაინი ბერლინის ფიზიკისტიკურმა 1920 წ. იმ დროს ზაგორის ლექსტორმა იგი კითხულობდა შედარებითი პოპულარული სემინარის რელატივისტობის თეორიის შესახებ. საზოგადოების დიდი ყურადღება მიიპყრო. აინშტაინის სურვილი იყო ლექსიონი დასწავლობდა არა-სტუდენტები. ნაქონალისტური და ანტი-სემიტური სტუდენტობა აინშტაინის საჯარო ლექციებს თავიდანვე სკანდალებით შეზღუდეს. და ზოლოს გამოკატანა დადგენილება: ლექსიონი არ დასწავლობდა არც ერთი არა-სტუდენტი; ამ დადგენილებით გამოეზღუდნენ ერთ მორიგ ლექსიონის დროს, აინშტაინი აიღო „კათედრის“ სტუდენტობა აღზარაობით მოითხოვდა „სტუდენტის“ და ურთიგის განდევნას. აინშტაინმა ითხოვა სიმშვიდე, გაიხდა საშინელი ყვირობა, რილილი და ძახილი „ძირი, იუდეო!“ დიდი მეცნიერის სახე საშინაოდ მოიკლშა, „შუბლი შეიკრა, მაღალ შუბლზე თმა გადმოშალა. აიღო თავისი პრაქტიკული. გაიღო აუდიტორიიდან და მას შემდეგ აღარ ასულა უნივერსიტეტის კათედრასზე.

მოხე გოგინებრი.

გამოვიდა ემილ ზოლას ლირიკული პოემები, რომელნიც ინახებოდნენ მის ქერავითან.

ანეკდა.

ფურნალმა „Les Marges“ („წიგნის მიწებრები“) მოახდინა ანეკდა, მეტერაზეტე საუკუნის შესახებ. იმ რამოდენიმე საინტერესო დახასიათება, რომელსაც იძლევა კრიტიკოსი ფაბე მე XIX საუკუნის გამოჩენილ მწერლებს შესახებ: ბატარაინი-ნარისი-ნერონი; ლამარტინი-„გვიდი პუბლიკის ტვინით“; მაშლე-„ხანძრული ქალწული“; რენანი-„მწიფე ფურა ნაღები ხარისხის“; ანატოლ ფრანსი-„რენანი-სადისტი“; ვიკტორ ჰიუგო-„მანამდგრით ტარტიფი“.

ინგლისური რომანი.

ახელ შევიდნენ გამოქვეყნდა ზომა: „თანამედროვე ინგლისური რომანი“, რომელზედაც მუშაობდა ოცდაათი წელიწადი. ავტორის ურუდიცია იქედანაც სიანს, რომ იმას მოყვას ციტატები ზუთას ინგლისურ რომანდან. ის მდიდის დასკრამდელ, რომ ახლადელი ლიტერატურული ცოქა ინგლისში არის ეპოქა ატრისის, რადგანაც ყველა მწერლები, გარდა ცოლადინისა და კონრადისა, მტრულად არიან განწყობილი ეკლესიასთან.

ახალი კათედრა სორბონაში

სორბონაში დაიარადა კათედრა ვიკტორ ჰიუგოს შესწავლისათვის.

ახალი რომანები

გამოვიდა კარლ ველდენის რომანი „ბრინჯაოს ღმერთი“ იმ ეპოქიდან, როდესაც უნგრეთში ძალა-უფლება ხელში ეჭირათ კომუნისტებს.

გამოვიდა ნიკოე კენის მწერალის ფრიდლ შრაი-ფიფელის რომანი „ანტიკრისტე“, რომლის მთავარ-მომქმედი პირი არის კომუნისტ-ავიტატორი.

პროლეტარული პოეტი.

გერმანიის მეტად ნიკიტე პროლეტარულ პოეტების რიცხვს ეკუთვნის მაქს ბაქტისი. 1920 წელში გამოვიდა მისი ლექსების ორი კრებული: „მუშის სული“ და „ჩვენ უნდა დავიპყროთ ქვეყანა“, სადაც იშლება პროლეტარის პოლიტიკური იდეალები, მისი ზრახვანი და ოცნებანი.

პოეტი მესამეისაბრტო

ვენაში გამოვიდა მშვენიერად გამოცემული კრებული ლექსების-პოეტის ექსპრესიონისტის მაქს როდენის

დანტეს თარგმანი

პოეტმა სტეფან გეორგემ სთარგმნა „ღვთაებრივი კომედია“ დანტესი გერმანულ ენაზე.

ოდიხოსის ავტორი.

ინგლისელმა მწერალმა ბატლერმა გამოსცა წიგნი „ოდისეოსის ავტორი“, რომელშიდაც ამტკიცებს, რომ ეს პოემა ქალის დაწერა აღია.

ბერკსონი და ეინშტეინი.

გამოვიდა ანრი ბერკსონის წიგნი: „ხანგრძლივობა და ერთდროულობა და ეინშტეინის თეორია“, რომელშიდაც მკაფიოთ და საუკეთესო ფორმით მოკცემულია კრიტიკული განხილვა ეინშტეინის თეორიის, ბერკსონი აძლევს მას ისეთ განმარტებას, რომელიც სრულიად არ ეწინააღმდეგება სალი გონების ტრადიციებს.

ბერლინელი ექიმი შ. შმიდტი ფურნალ „მედიკინის პროგრესში“ იძლევა კლინიკურ გამოკვლევათა მიმოხილვას ენის ფიზიოლოგის. მტენიანის გახალხმებადების მეთოდის შესახებ. სხვა და სხვა ოპერაციები იძლევიან ასეთ დადებით შედეგებს:

ფიზიკური ცვლილებები: წონვის მომატება 12 კილოგრამამდე; თმის გაზრდა და პიგმენტების გამრავლება; ფიზიკური ძალის მომატება; მიედველობის და სექსუალურ ფუნქციების გაუმჯობესება.

ფსიქიკური ცვლილებები: გონებრივი ინტენსივობის, ინიციატივის, შესიერების, თვითშეგნების გამაძლიერება.

მზის დაზნულება და ეინშტეინი.

სრული მზის დაზნულება, რომელიც მოხდა 21 სექტემბერს, უფრო ადვილი დასაანახავი იყო სამხრეთ და დასავლეთ აფრიკაში. თავისი დაკვირვებები მეტეორებმა მოახდინეს იმ მიზნით, რომ შეცნოთერული თვალსაზრისით გავსრნადა ეინშტეინის შეფარდების თეორია. იმის შესახებ, თუ რა გავლენას ახდენს მზის მიზიდულობის რაკლი სინათლის სხივებზე, რომელნიც მრდიან ვარსკვლავებიდან მიწაზე და თავის მსგეულობაში გაიფილიან მზის ბურთის ახლოს.

ვაგნერის „პარსიფალი“ პარიზის დიდ ოპერაში.

ვაგნერის ერთი საუკეთესო ნაწარმოები „პარსიფალი“ პირველად დაიდგა ფრანგულ სცენაზე იმ გულგრალობის შემდეგ, რომლითაც ფრანგები ხედილობდნენ საერთოდ გერმანულ ნაწარმოებს და კერძოდ ვაგნერისას.

ეს დაიდგა დიდი ოპერის უფოთი ახალი მიღწევა მუსიკალური მსოფლიოში რადგან დიად კომპოზიტორის ნაწარმოებში პარსიფალის როლს ასრულებდა მესანიშნავი არტიტი ფრანცი და უკრავდა 100 კაცისგან შემდგარი ორკესტრი.

დეკორატორების გამოფენა.

ბეერს ახალი და საინტერესო რამ აშენა დგამისა და ხელოვნების გამოფენა პარიზში, მან დაამტკიცა რამდენად ხალხის გემოვნება გაუმართლებდა და რომ ლამაზ ფორმებს ნახულობენ არა ნაშაბიდე ხაზებზე და წარსულ საუკუნეთა რთულ ჰექსტრინებზე, არამედ სწორი ხაზებში და სადა ზედაპირში. ეს ახალი ეპოქასადაც ე. წ. „მოდერნიზმ“-ის სტილმა დაიკავა მკედრი ადგილი.

ახალი წიგნები.

ორმა წიგნმა, რომელიც თითქმის ერთდროულად გამოვიდა, დიდი ხმაური გამოიწვია ევროპაში. ისინი არიან ვიკტორ მარკეტის „La guerre“ და მარსელ პრევის „დონა-ეუბიები“. მათში აღწერილია ახალი ფრანგი ქალი, შექმნილი ომით და მისი შედეგებით. ორივე ავტორს გამოაქვთ ეს ახალი ქალის ტიპი ფრანგი ქალისთვის მეტად არა საპატიო გამუქებით.

ფრანგ მხატვრების სალონი.

1923 წლის სალონი მეტად საინტერესოა სკულპტურა ნაწარმოებით. ბერს და საუკეთესო შრომებს წარმოადგენენ ომის ეპიზოდები. შესანიშნავია მათ შორის პოლ ლანდოესკას „ჯგუფი“ „ფანტომები“, რომელიც გამოხატავს ჯარის-კაცთა ჯგუფს, დირჩენილ იმევე მდგომარეობაში, ოვოაკო მათ მიუსწოთი სკედილში.

წმინდა 20 პაპ. მკაპ.